

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANABİLİM DALI

TÜRK SİYASİ HAYATINDA İLK KADIN MİLLETVEKİLLERİNDEN
MİHRİ İFFET PEKTAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
HAVVA HORZUM

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hayrünisa ALP

İstanbul 2021

ÖZ
TÜRK SİYASİ HAYATINDA İLK KADIN
MİLLETVEKİLLERİNDEN MİHRİ İFFET PEKTAŞ

Havva HORZUM

Kadınlar Tanzimat, II. Meşrutiyet ve Milli Mücadele sürecinde hemen her alanda daha fazla görünür olmuştur. Milli Mücadele döneminde yaşanan kahramanlıklar ile toplumsal yaşamda yerini sağlamlaştıran Türk kadını TBMM'ye girme hakkını 5 Aralık 1934'te kazanmış ve Meclis'te temsil etme hakkına kavuşmuştur.

1934 yılında seçme ve seçilme hakkını elde etme ve siyasete katılım konusunda atılan adımlarla Türkiye, bir çok Avrupa ülkesinden çok daha önce kadınlara siyasi hakları veren ülke olmuştur. Nitekim bu değişim sonucu yapılan ilk seçimlerde 18 kadın milletvekilinin Mecliste temsil oranı % 4,5 olmuştur. Bu kadın milletvekillerinden birisi de Mihri İffet Pektaş'tır.

Bu çalışmamızda, ilk kadın parlamenterlerimizden Mihri İffet Pektaş'ın kişiliği, eğitimi ve Meclis içerisindeki faaliyetleri üzerinde durularak Türkiye'nin çağdaş ve modern kadın figürünün yaşam öyküsünü ortaya koymak amaçlanmıştır. Aynı zamanda ilk genel seçimlerde parlamentoya giren 18 kadından biri olan Mihri İffet Pektaş'ın aile hayatı, siyasi hayatı, sosyal ve kültürel faaliyetleri, Türk Dil Kurultayındaki konumu ve basında hakkında çıkan yazıların değerlendirilmesi de yine başlıklar altında incelenmiştir. V. VI. VII. dönemde Malatya milletvekilliği yapan Pektaş bununla beraber Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu ve Fukaraperver Cemiyeti gibi yardım kuruluşlarında da gönüllü görev almış ve bu çalışmalarda ön sıralarda yer almış bir kadın siyasetçidir.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Haklar, Kadın, Mihri İffet Pektaş, Modernleşme

ABSTRACT
MİHRİ İFFET PEKTAŞ ONE OF THE FIRST WOMAN
DEPUTIES IN TURKISH POLITICAL LIFE

Havva HORZUM

Turkish women became more visible during the Tanzimat, II. Constitutional Monarchy and National Struggle period in several fields. According to success of the heroisms of National Struggle, Turkish women have obtained power in social life. Therefore, Turkish women have gained right to vote and stand for election in Grand National Assembly of Turkey on December 5, 1934.

With the steps taken in 1934 in terms of obtaining the right to elect and be elected and participating in politics, Turkey has been the country that gave women political rights much earlier than many European countries. As a result of that effort, 18 women took a place after first election and the women representation rate was 4,5% among the total number of parliaments. One of these women parliamentarian is Mihri İffet Pektaş.

In this study was aimed to examine the first woman parliamentarian Mrs. Mihri İffet Pektaş's personality, educational careers and activity in parliament that shows modern and contemporary female figure in Turkey. At the same time, during the study was identified about Mihri İffet Pektaş's family life, political life, social and cultural activities, position in the Turkish Language Congress and her activities in the press under titles. Mihri İffet Pektaş one of the important woman politician who joined as volunteer worker of charities such as the Turkish Red Crescent, Child Protection Agency and the Fukaraperver Foundation.

Keywords: Political Rights, Woman, Mihri İffet Pektaş, Modernization

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
METOT VE KAYNAKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
KAVRAMSAL ALT YAPI.....	5
1.1. Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kadın Kimliği	5
1.2. Cumhuriyet Dönemi Türk Kadını	10
1.3. Siyasi Hakların Kazanımı Sürecinde Kadın Hareketleri.....	13
1.4. Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Kadını	19
İKİNCİ BÖLÜM	23
İLK KADIN MİLLETVEKİLLERİNDEN MİHRİ İFFET PEKTAŞ	23
2.1. Mihri İffet Pektaş’ın Aile, Eğitim ve Meslek Hayatı.....	23
2.2. Siyasi Hayatı	26
2.2.1. İlk Seçim Devri Çalışmaları ve Beden Terbiyesi Kanunu	29
2.2.2. İlk Seçim Devri Sunulan Kanun Teklifleri	32
2.2.3. Malatya İline Dair Hazırlanan Rapor ve Diğerleri.....	34
2.2.4. Mihri İffet Pektaş’ın VI. Devir Çalışmaları	35
2.2.5. TBMM Zabıt Cerideleri Işığında VI. Devre İçerisinde Hazırlanan Mazbataların İncelenmesi	40
2.2.6. Mihri İffet Pektaş’ın Son Devir Milletvekilliği Çalışmaları	43
2.2.7. Sunulan Kanun Teklifleri.....	45
2.2.8. Sunulan Önergeler.....	46
2.2.9. VII. Devir Milletvekilliği Döneminde Hazırlanan Mazbatalar	47
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	50
MİHRİ İFFET PEKTAŞ’IN MECLİS DIŞI ÇALIŞMALARI	50
3.1. Basında Türk Kadını ve Mihri İffet Pektaş	50
3.2. Sosyal ve Kültürel Yardım Faaliyetleri	52
3.2.1. Hilal-i Ahmer Cemiyeti:	52
3.2.2. Himaye-i Etfal Cemiyeti:	53

3.2.3. Fukaraperver Cemiyeti:.....	54
3.3.Mihri İffet Pektaş ve III. Türk Dil Kurultayı Çalışmaları	55
3.4.Birleşmiş Milletler Kadın Hakları Komisyonu	56
SONUÇ.....	58
KAYNAKÇA	60
EKLER.....	67

ÖN SÖZ

Türk kadınının konumu Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecinden itibaren bir değişim ve dönüşüm içerisinde. Tanzimat'la başlayan bu süreçte kadınlar toplumsal yaşamda daha fazla yer almaya başlamıştır. Ebelik, hemşirelik ve öğretmenlik bu mesleklerden birkaçıdır. II. Meşrutiyet ile birlikte kadınlar cemiyetler ve dernekler kurarak hukuksal haklarını elde etme konusunda da girişimlerde bulunmaya başlamışlardır. Nitekim II. Meşrutiyet ile başlayan kadın hareketleri Cumhuriyet devrinde yapılan inkılaplarla gelişimini tamamlayarak Türk kadını siyasal hayatta var olma hakkına kavuşmuştur.

Türk kadını ilk olarak 3 Nisan 1930'da belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkına kavuşmuş akabinde sırasıyla 26 Ekim 1933'te muhtarlık ve 5 Aralık 1934 yılında milletvekili olma hakkını kazanmıştır.

Çalışmamızın ilk bölümünde; Tanzimat'tan Cumhuriyet'e, Cumhuriyet Dönemi'nde ve siyasal hayata katılım sürecinde kadının yerini sağlamlaştıran adımlar irdelenerek süreç gözden geçirilmiştir.

İkinci Bölümde; 1935 seçimlerinde mecliste yer alan ilk kadın milletvekillerinden birisi olan Mihri İffet Pektaş'ın hayatı, meclise giden süreç ve bu süreçte meclisteki konumu üzerinde durularak yer aldığı çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. V., VI. ve VII. Devir Malatya milletvekilliği yapan Pektaş'ın meclis içinde katıldığı çalışmalar, verdiği önergeler, takrirler, katıldığı oylamalar, encümenlerle yaptığı çalışmalar incelenmiş ve ayrıntılarıyla aktarılmıştır.

Üçüncü bölümde ise Mihri İffet Pektaş'ın toplumsal, sosyal, kültürel alandaki faaliyetleri ve meclis dışı çalışmalar incelenmiştir. Bu başlık altında kadının siyasal hayata katılımını tam manasıyla gerçekleştirdiğinin kanıtı söz konusudur.

Çalışmamın amacı, 1935 yılında meclise giren kadın milletvekillerinin bu zamana kadarki siyasi hayatta yer bulmak için yaptıkları çalışmaları incelemek ve haklı gururu gözler önüne sermektir. Ve bu da ilk kadın milletvekillerinden biri olan Mihri İffet Pektaş'ın hayatı üzerinden gelişmelerle verilecektir.

Çalışmamızda Cumhuriyet arşiv belgeleri, TBMM Albümü ve dönemin gazete ve dergilerinin yanı sıra ikinci el kaynaklardan da yararlanılmıştır. Özellikle Malatya yerel basınından Fırat ve Ünal gazeteleri taranarak çeşitli bilgilere ulaşılmıştır. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Atatürk Kitaplığı, Milli Kütüphane, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi ve İstanbul Kadın Eserleri Kütüphanesinden de faydalanılmıştır.

Bu süreçte hayatım boyunca üzerimden desteğini esirgemeyen babam Ramazan Çevik ile annem Fatma Çevik'e, çalışmam boyunca beni motive eden sevgili eşim Hüseyin Horzum'a ve tez yazım sürecinde hayatımıza dahil olan minik kızım Zeynep'e varlıklarından dolayı teşekkür ederim. Tez yazım konusundaki tecrübelerini benimle paylaşan canım arkadaşım Sema Köse Şepitci, yabancı kaynaklara ulaşmamda ve çevirilerde yardımlarını gördüğüm Okan Yaman'a ve canım kardeşim Behiye Çevik Tok'a ve yüksek lisans eğitimim boyunca her zaman yanımda olan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hayrünisa Alp'e ve konu ile görüşlerini bildiren Doç. Dr. Aynur Soydan Erdemir'e teşekkürü borç bilirim.

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. İlk Kadın Milletvekilleri Seçildikleri İller ve Meslekleri	18
Tablo 2. Kadınlara Verilen Siyasi Hakların Diğer Ülkelerdeki Durumları	22
Tablo 3. V. Dönem Kadın Milletvekilleri Seçildikleri İller ve Bölgeler	29
Tablo 4. VI. Dönem Milletvekilleri Seçildikleri İller ve Bölgeler	36
Tablo 5. VII. Dönem Kadın Milletvekilleri Seçildikleri İller ve Bölgeler	44

KISALTMALAR LİSTESİ

BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz	: Bakınız
C.	: Cilt
C.H.F.	: Cumhuriyet Halk Fırkası
Çev.	: Çeviren
Haz.	: Hazırlayan
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
S	: Sayfa
Sa.	: Sayı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
Yay. Haz.	: Yayına hazırlayan
ZC	: Zabıt Ceridesi

METOT VE KAYNAKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmamızda kadınların siyasi hayata katılım süreçleri bağlamında Malatya Milletvekili Mihri İffet Pektaş'ın hayatı incelenmiştir.

İlk kadın milletvekillerinden biri olan Mihri İffet Pektaş'ın hayatına ilişkin ne yazık ki yeterli kaynak ve yapılmış herhangi bir tez bulunmamaktadır. Bu açıdan daha çok TBMM Zabıt Cerideleri ışığında, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapılan genel kurul görüşmelerinin tutanakları ve bu görüşmelere istinaden kanun teklif ve tasarıların, önergelerin, takrirlerin yer aldığı, özellikle tarih sıralı erişime ulaşmanın kolaylığı ile incelemeler yapılmıştır. Bununla beraber arşiv belgeleri, TBMM Albümünden de yararlanılmıştır.

Eleştirel bir süzgeçten geçirilerek yapılan çalışma hem geçerli hem güvenilir bilgiler sunma gayesi içerisinde aktarılmış ve bu gaye ile sunulmaya özen gösterilmiştir. Malatya yerel basınından, Fırat ve Ünal gazetelerinden yararlanılmış ve basında yer alan haberler fotoğraflarla da desteklenmiştir. Cumhurbaşkanlığı Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Atatürk Kitaplığı, Milli Kütüphane, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi ve İstanbul Kadın Eserleri Kütüphanesi katalogları da taranarak bulgular da toplanarak Mihri İffet Pektaş ve Türk kadınının siyasal kimliğine ilişkin bilgiler konularına göre tasnif edilmiştir. Her ne kadar Mihri İffet Pektaş'ın biyografisine dair bir tez örneğine rastlayamamış olsak da konunun bütünlüğünü sağlayabilmek adına kadınların gerek siyasi gerek sosyal hayattaki konumlarına dair yapılan çalışmalar incelenerek kapsamı genişletilmiştir.

Yararlandığımız örneklerden biri olan Sibel Duroğlu'nun Türkiye'de İlk Kadın Milletvekilleri adlı yüksek lisans tez çalışması ilk kadın milletvekillerinin isimleri ve nerelerden vekil seçildiklerine ilişkin bilgiler sunması açısından önemlidir.

Yine Hüsniye Hoş'un oluşturduğu bir başka yüksek lisans tezinde, Türk Kadını ve Cumhuriyet Dönemi Kadın Hakları üzerinde durularak kadın ve haklarına dair konular üzerinde durulmuştur.

Hacer Yıldız'a ait bir başka tez örneğinde de Türkiye'de Kadınların Siyasi Haklar Mücadelesi ve Nakiye Elgün başlığı altında ilk kadın milletvekillerinden biri olan Nakiye Elgün'ün kimliği üzerinden kadınların kazandığı haklar anlatılmıştır.

Bununla birlikte Salhadin Gök ve Özlem Kılınççeker'in Türk Kadının Siyasete Giriş Süreci ve İlk Kadın Saylav Mihri İffet Pektaş adlı ortak çalışma ile Sadık Sarısamam'a ait Malatya'nın İlk Bayan Milletvekili Mihri İffet Pektaş ve TBMM'deki Faaliyetleri isimli bu iki çalışma Mihri İffet Pektaş hakkında dergilerde yayımlanan bize kısıtlı olsa da bilgiler sunan çalışmalar olması açısından kayda değerdir. Bunun dışında yapılan araştırmalarımızda, Columbia Üniversitesi kitaplığında karşılaştığımız, Frederick P Latimer tarafından 1964-1966 yılları aralığında Mihri İffet Pektaş ile yapılan bir sözlü tarih çalışmasının varlığını görmekteyiz. Bu çalışmanın yazıya dökülmüş hali bulunmamakla beraber bir ses kaydı olduğu bilgisine sahibiz. Yalnız Covid-19 sürecinden dolayı gerekli görüşmeler sağlanmış olsa da ne yazık ki bu kayda erişim sağlanamamıştır.

GİRİŞ

Tarih boyunca insanlık kadının toplumdaki statüsü üzerinde durmuş ve önemini tartışmıştır. Kadınların haklara sahip olma mücadelesi kadın sorunları şeklinde görülmüş ve bu bakış açısıyla yerleşmiştir. Dönem itibariyle ekonomik etkinlik bağlamında fiziki güç kullanımının baskın olduğu tarım toplumunda fiziksel olarak erkeklerin kadınlara nispeten daha güçlü olması erkeği ön plana çıkarmıştır.¹ Oysaki kadın; avcı ve toplayıcılıkla uğraşan insan topluluklarından beri toplumun en önemli ögesi olurken aynı zamanda aydınlanma devresinin de önemli bir parçası olmuştur. Bu aşamada kadın erkek arasında yaşanan uzun yıllardır süregelen bu eşitsizlik gündemde yerini koruyan önemli konulardan biri olmuştur. Fakat kadınların ve erkeklerin aynı hakları kullanamadığı toplumlarda eşit haklara sahip olma sorunu devam edecektir. Bu sorun ileride kadınların siyasi hayata katılmalarında temel dayanak oluşturacaktır. İlk zamanlarda kadınlara kanunlarla beraber pek çok hak sunulsa da kadınların kazandıkları bu haklardan gerek toplumların dayattığı kurallar gerekse gelenek görenek ve adetler hatta çoğu zaman da inanç sistemlerinden doğan olumsuz koşullardan dolayı yeterince faydalanamadıkları görülmüştür.² Nitekim bu durum bize tarih boyunca yaşanan dönemin imkanları ölçüsünde kadınların toplumda yer bulduğunu göstermektedir.

Kadın da erkek gibi toplumun ana ögesidir. Bir kadının sosyal alandaki rolü öncelikle aile düzeninde kendine yer bulmuştur. Bu konuda Atatürk, kadınlarımızın gereken tüm sorumluluklarının bilincinde olduklarını, iyi bir çocuk yetiştirmek ve onların toplumda etkin bir birey olmalarına katkıda bulunmanın ne denli önemli olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla kadınların erkeklerden daha fazla eğitimlerine dikkat etmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Eğer ki toplumun anası olmak istiyorlarsa Türk kadınının bunu gözetmesi gerekmektedir.³ Kadının eğitiminin üzerine bu denli düşülmesi de beraberinde kadının toplumsal hayatta yerini sağlamlaştırmasına katkıda bulunurken aynı zamanda da demokrasinin de bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹ Alaeddin Şenel, *Siyasal Düşünceler Tarihi*, 11. Baskı, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2004, s. 15-24.

² Sibel Duroğlu, *Türkiye’de İlk Kadın Milletvekilleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s.9.

³ *Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 1997.C: II, s.149.

Nitekim kadınların toplumda kendilerine yer bulması bir uygarlık aşamasıdır. Toplumsal bir değer olarak toplumda yer edinmesi, tarih boyunca pek çok haklara sahip olma mücadelesi vermesi çağdaşlaşma sürecinin bir belirtisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Esasen uygarlaşma, toplumun maddi ve manevi yapısının özgür hale gelmesi, aynı zamanda toplumun kalkınmasının sağlanması ile beraber hemen hemen her konuda bireyin özgürlüğünü kazanması gerek devlet yapısında gerekse inanç sistemlerinde aklın ve bilimin ışığında laik düşüncüyü özümseyip bir düzen içinde hayatını sürdürmesidir.⁴ Yalnız bunları bir anda çözüme ulaştırmak pek mümkün olmayacaktır. Toplumsal yarar doğrultusunda gerek siyasi ve ekonomik gerekse eğitim alanında çağdaşlaşma olgusunun beraberinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Nitekim çağdaşlaşma yalnızca devletin ulusal bağımsızlığını sağlama adına siyasal, ekonomik, din, mezhep ve yönetime iştirak etme bakımından bunu engel olabilecek durumlardan kurtulmak değil aksine insanın çağdaşlaşması ve özgürlüğüne kavuşması bağlamında değerlendirilmelidir.⁵

Kadın haklarının çıkış noktası erkeklerle eşit haklardan yararlanabilme ve özgürlük isteğidir. Osmanlı Devleti'nde kadının statüsü Tanzimat ile değişmeye başlamıştır. Batı örnek alınarak yapılan reformlar beraberinde “yeniden teşkilatlanma”, “batılılaşma” hareketlerini doğurmuştur. Esasında bu kavramlar III. Selim ile (1789-1908) başlamış, II. Mahmut (1808-1839) ve oğlu Abdülmecid (1839-1861) tarafından devam ettirilmiştir.⁶

Osmanlı'da ıslahat hareketleri çöküşün başladığı andan itibaren yenileşme ve modernleşme çabaları içerisinde bulunmaktaydı.⁷ Başlangıçtan III. Selim'e kadar olan dönemde yapılan ıslahat hareketlerinden pek bir sonuç alınamamış olup, III. Selim ile reformlar hızlanmış, artık ıslahat hareketleri eskileri diriltmeye çalışmaktan çok batı yöntemlerini alma yönüne doğru evrilmiştir.⁸ 1839 Tanzimat Fermanı ile her ne kadar hukuk devleti olma yolunda önemli adımlar atılmış olsa da tam anlamıyla özgürlüklerin elde edildiğinden söz edemeyiz aksine daha çok siyasal eşitlikten bahsedebiliriz. Bu yönüyle kadın erkek ayrımı yapılmamakla beraber eşitlik

⁴ Hamza Eroğlu- İsmet Gönülal- Muzaffer Arıkan, *Atatürk ve Türk Toplumunu*, Türkiye Ziraat Donatım Kurumu Yayınları, Ankara, 1981, s.25.

⁵ Suna Kili, Mahmut Esat Bozkurt, Hukuk Devrimi ve Çağdaşlaşma, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.2, Sayı.4, 1994, s.277.

⁶ Emel Doğramacı, *Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1997, s.12.

⁷ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, c. 5., Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1983, s.55.

⁸ Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1978, s.42.

olgusunun da sadece erkekler adına geçerli olduğu düşünölmüştür. Tabi ki kadının bulunduğu konum ve yaşantısı değışmeden çağdaş bir hukuk devleti elbette ki oluşturulamayacaktır. Bu sebeple dönem itibariyle kadın ve hakları konusunda kıpırdanmaların başladığı bir süreçle karşılaşmaktayız.⁹

Tanzimat ile başlayan çağdaşlaşma sürecinde Türk kadını, toplumsal, siyasal ve düşünsel anlamda önemli atılımlar gerçekleştirmiştir. Bu durum dönemin gazete ve dergilerinde de yerini almıştır. Abdölhak Hamit Tarhan, Şemseddin Sami, Namık Kemal gibi fikir adamlarının yapmış olduğu çalışmalarla, Batıdaki feminist yapının etkisiyle birlikte Türk kadınının meslek seçimlerinde özgür bırakılması gerektiğı, eğitimlerini tamamlayabilmeleri ve görücü usulle evliliklerin zararlarını göstererek bu durumun çözüme kavuşturulmasını istemişlerdir.¹⁰

Kadınların eğitime, çalışma hayatına girmesine yönelik pek çok adımlar atılmıştır. Rüştîyeler, İdadiler ve 1773'te Mühendishane-i Bahri-i Hümayun 1873'te Mühendishane-i Berri Hümayun, 1826'da Tıphane-i Amire, 1836'da Mızıka-yı Hümayun gibi okullar açılmıştır. Öte yandan kızlar için 1858'de İlkokul ve Ortaokul eğitime başlanmış, 1842'de Ebe Okulu, 1869'da İnas Sanayi Mektebi, 1870'de Darümuallimat gibi pek çok okullar açılmıştır. Dikkat çeken noktalardan biri de ebelik (hemşirelik) ve öğretmenlik mesleklerinin gündemde olduğudur. Dolayısıyla kadının eğitim hayatındaki gelişmeler beraberinde toplumsal yaşamda kendine yer bulabilmesine de imkan sağlamaktadır. Nitekim Meşrutiyet dönemi ve savaş yıllarına gelindiğinde, eğitimin çalışma hayatı üzerindeki etkisi, erkeklerin yanında kadınların da önemli bir konumda olduklarını göstermektedir. Nitekim Balkan Savaşlarından sonra kadın hakları fazlaca savunulmaya başlanmışır. Her ne kadar Balkan Savaşları ile erkek nüfusunda bir azalma görölmüş olsa da bu durum kadınların sosyo ekonomik yaşamın içinde yer almalarına, beraberinde dernek ve cemiyet kurmalarına ortam hazırlamıştır. Ayrıca kadınlar çeşitli konferanslar da vermeye başlamışlar,¹¹ yurttan oluşan "Balkan Bunalımı" ortamında, protesto mitingleri düzenlemek, yaralıları bakmak, Balkanlardan göç etmiş dul ve yetimlere yardım etmek gibi görevler de üstlenmişlerdir.¹² Dolayısıyla Türk kadını bu süreçte faal olarak görev

⁹ Enver Ziya Karal, *Atatürk ve Devrim Konferans Makaleleri*, Ankara, 1980, s.173.

¹⁰ Tezer Taşkıran, *Cumhuriyet'in 50. Yılında Türk Kadın Hakları*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, Ankara, 1973, s.24.

¹¹ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998, s. 481.

¹² Duroğlu, *Türkiye'de İlk Kadın...* s.22.

almış hatta yabancı ülkelere yazılar ileterek işgallere karşı üstünlük sağlamada üzerine düşenleri başarıyla tamamlamıştır.¹³

Esasen Cumhuriyet'in ilanı ile Türk kadını gerçek anlamda hukuki ve siyasi haklara sahip olmuştur. Nitekim cumhuriyetin ilk dönemlerinde nüfusun büyük bir kısmı köylerde ve kırsal kesimlerde yaşamlarını sürdürmekte idi. Bu bize kadının yerel hayatta da siyasal yaşamda yer almasının ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Kadınlar bu hakları ilk olarak 3 Nisan 1930'da Belediye Seçimlerinde kullanırken, sonrasında Köy Muhtarlığı ve İhtiyar Heyetine katılımları takip edecektir. Bu hak 1924'te Köy Yasasının 20, 25 ve 30. maddelerinde revizyona gidilmesi, 26 Ekim 1933 yılında ise 1924 tarihli 442 Sayılı Köy Kanunu'nun revizyonu ile sağlanmıştır.¹⁴ 5 Aralık 1934'te de 1924 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nun 10. ve 11. maddelerinin revizyonuna dair kanun teklifi ile Türk kadını meclise girerek seçme ve seçilme hakkını kazanmışlardır. Kadınlara verilen bu hak ile Türk kadını tam olarak siyasette kendine yer bulmuştur. Kazanılan hakların kullanımı ise ilk kez TBMM'nin V. Devre seçimlerinde karşımıza çıkmaktadır. Nitekim ilk kadın milletvekilleri 1 Mart 1935'te Meclis'e girmişlerdir. Mihri İffet Pektaş da bu kadın milletvekillerinden birisidir.

¹³ Afet Afetinan, *Atatürkçü Düşünce*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1994, s.915.

¹⁴ Semra Gökçimen, "Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi, *Yasama Dergisi*, (10), 2008, s.20.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ALT YAPI

1.1. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kadın Kimliği

Osmanlı'da eğitim alanında yaşanan gelişmeler kadının sosyal ve ekonomik hayatında yerinin belirlenmesinde büyük önem teşkil etmektedir. Batılılaşma döneminde eğitim geleneksel Osmanlı eğitim sisteminden farklı olarak Avrupa'da olduğu gibi bir kamu hizmeti olarak algılanmaya başlamıştır.¹⁵ Tanzimat'tan önce kız çocukların eğitimi sıbyan mektepleri ile tamamlanıyordu. Halk arasında Mahalle Mektebi olarak bilinen mektepler, hemen hemen her mahallede bulunmakta idi.¹⁶ Genel olarak kız çocukları eğitimlerini bu okullarda görmekteydiler. Sıbyan mektebi sonrasında ise çoğu zaman kız çocukları, annesinin dizi dibinde oturan, itaatli, dürüst, ev işlerinden anlayan eş ve çocuklarına bakabilen bir anne olmak üzere yetiştirilirdi.¹⁷

Tanzimat dönemine gelindiğinde siyasi, dini, askeri, hukuki alanda pek çok yenilikler yapılmıştı. Fakat yenilerin yanında eskiler de yerini korumakla beraber ikili bir yapı söz konusu olmuştu. Buna rağmen Tanzimat dönemi modernleşmenin önemli bir simgesidir denilebilir.

Tanzimat Fermanı'nda kadının eğitimi hususunda doğrudan bir açıklama sunulmamıştır. Daha çok Osmanlı çağdaşlaşmasının bir unsuru olan kadın eğitimine yönelik imkanlar sunulmuştur.¹⁸

Çağdaşlaşmanın hissedildiği bu dönemde kadınların yaşamında bazı değişimler göze çarpmaktadır. Ancak bu değişimleri Batı'daki gelişmeleri görmezden gelerek anlamak mümkün değildir. Nitekim, Tanzimat döneminde kadına

¹⁵ Hayrünisa Alp, *Osmanlı Toplumunda Kadınların Meslek Edinme Çabaları (1908-1923)*, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Yayınları, İstanbul 2016, s.170-174.

¹⁶ Songül Keçeci Kurt, *Osmanlı Devleti'nde Kadın Eğitimi Harem'den Mektebe*, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul 2011, s.21.

¹⁷ Erdem Yiğit, *Bacıyan-ı Rûm'dan Günümüze Türk Kadınının İktisadi Hayattaki Yeri*, s.62.

¹⁸ Nevin Meriç, "Kadında Meydana Gelen Değişimlerin Tarihselliğinden Birkaç Kesit", Yıldız Ramazanoğlu (ed.) *Osmanlıdan Cumhuriyete Kadının Tarihi Dönüşümü*, Pınar Yayınları, İstanbul 2000, s.54; Yücel Gelişli, "Education Of Women From The Ottoman Empire To Modern Turkey", *South-East Europe Review For Labour and Social Affairs*, Volume: 4, Year: 2004, p. 122

dair Batı etkisi fazlaca hissedilmiştir.¹⁹ Bu döneme kadar pek fazla hakka sahip olamayan kadınlar Tanzimat ile beraber bu ani bir değişime uğramıştır.²⁰

Başlangıçtan III. Selim dönemine kadar yapılan ıslahat hareketlerinde tam anlamıyla başarı sağlanamamıştı. III. Selim ile beraber ıslahat hareketleri artık eskiyi canlandırmaktan ziyade yönünü batıya çevirmiştir. Her ne kadar bu dönemde de ıslahatlar fazlaca gündemde olmasına rağmen gerek III. Selim gerekse II. Mahmut dönemlerinde kadın ve haklarına dair gelişmelerden söz etmek mümkün değildir. Bilakis III. Selim döneminde kadınlara yönelik sert bir yasanın varlığı dahi görülmektedir. Buna ilişkin III. Selim döneminde yazılan bir fermanda kadınların sokaklarda üzerlerinde açık renkli kıyafetlerle dolaştıklarını ve bunun edeben doğru olmadığı artık kadınların açık renkli giysilerden uzaklaşıp edep çerçevesinde giyimlerine dikkat etmeleri ve hatta dönemin terzilerinin de bu kıyafetleri dikmekten uzaklaşmalarını istediklerine dair bir düşünce söz konusudur.²¹

1839-1861 Abdülmecid devrinde ise; Osmanlı bir yandan geleneksel yapısını sürdürürken, öte yandan Avrupa'daki gelişmeleri de yakından takip etmeye başlamıştır. İlk olarak 1858 tarihinde İstanbul'da kız rüştiyesi açılmıştır.²²

Abdülaziz devrinde kadın eğitimi ile ilgili pek çok okullar açılmıştır. Ancak bunun dışında herhangi bir yenilik yapılmamıştır.²³

II. Abdülhamit dönemine gelindiğinde kadınlara yönelik Tanzimat ile başlayan gelişmeler dönemin yasaklarına rağmen devam etmiştir. 26 Nisan 1870'de Darülmuallimat (Kız Öğretmen Okulu), arkasından da 13 Mart 1880'de de ilk kız idadisi açılmıştır.

Balkan Savaşından sonra kadın konusu daha bir önem arz etmiş, I. Dünya Savaşı'na gelindiğinde de belirli bir ivme kazanmıştır. Nitekim savaş dönemi olması sebebiyle erkeklerden boşalan pek çok memuriyetlerde kadınların yer aldıklarını görmekteyiz. Savaşın bitmesi ile Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanması üzerine İtilaf Devletleri hazırlamış oldukları işgal planlarını uygulamaya koymaya başlamışlardır. Bu işgallere sessiz kalınmamış bilakis pek çok mitingler

¹⁹ Şefika Kurnaz, *Yenileşme Sürecinde Türk Kadını (1839-1923)* (2. Baskı ed.), Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2015. s.18.

²⁰ Leyla Kırkpınar, *Türkiye'de Toplumsal Değişme Sürecinde Kadın, 75. Yılda Kadınlar ve Erkekler*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1998, s.13.

²¹ Tezer Taşkiran, *Türk Kadın Hakları*, İstanbul, s.20.

²² Karal, *Osmanlı Tarihi*, c.6, s.173.

²³ Karal, *Osmanlı Tarihi*, c.7...s.282-283.

düzenlenmiştir. İstanbul'da; Kadıköy, Sultanahmet, Fatih, Üsküdar; Anadolu'da Alaşehir, Kızılcahamam, Edirne mitingleri düzenlenmiştir. Bununla beraber yurdun birçok yerinde sırasıyla; Tavas, Bayramiç, Denizli, Kastamonu ve Seydişehir, Edremit, Giresun, Trabzon, Zonguldak, Bursa, Erzurum ve İzmit, Erzurum, Çorum, Kastamonu, Yozgat, Bitlis, Çine, Kayseri, Malatya, Gümüşhane, Trabzon, Sinop, Tokat, Diyarbakır, Konya ve Ankara'da mitingler düzenlenmiştir.²⁴ Ve bu mitinglerde kadının rolü üzerinde durulmuştur.

18 Mayıs Pazar günü İstanbul Üniversitesindeki toplantı sonunda Yunanlılarca İzmir işgalinin haksızlığı gündemde iken konferansa iştirak edenler arasında kadınlar da yer almaktadır. İnas Darülfünunu temsilen konuşma yapmak isteyen bir kadın, kadınların da erkekler kadar bu yaşanan duruma üzgün olduğunu ifade etmiştir.²⁵ 19 Mayıs 1919 Pazartesi günü ise Fatih'te kadın erkek büyük bir miting toplanmıştır. Fatih'te bulunan belediye binası Türk bayrakları ile çevrilmiş ve hemen onun altına da kara bir örtü serilmiştir.²⁶

Halide Edip söz alarak kadın ve erkeğin hep birlikte temsil edilebildiği bir meclis arzuladıklarını, Padişaha bu durumu bildirmek istediklerini aynı zamanda da İzmir'in işgaline ilişkin zor günler yaşandığını da ekleyerek²⁷ sözlerine şöyle devam etmiştir.

*“Bu süreçte yaşadıklarımız hepimiz için çok üzücü. Elbette ki bu durum böyle sürüp gitmeyecektir. Ülke olarak bugüne kadar neler yaşandı. Artık hep beraber topyekün savaşmalıyız. Savaş yalnızca top ile tüfek ile değil hak ve iman gücü ile de olur. Bunu gerçekleştirebiliriz. Kadınlar olarak her şeyin üstesinden gelinebileceğini aksi durumun mümkün olmayacağını” söylemiştir.*²⁸

Üsküdar Doğancılar'da yapılan bir diğer mitingde erkeklerin yanı sıra Asri Kadınlar Cemiyeti adına söz alanlar arasında Sabahat Hanım, Naciye Hanım ve Zeliha Hanımlar vardır. Sabahat Hanım şöyle diyecektir:

²⁴ Leyla Kaplan, “Hilal-i Ahmer Hanımlar Merkezi'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 10, 2003, s. 80-81.

²⁵ 19 Mayıs 1919 tarihli, *İstiklal, İkdam, Sabah, Vakıf Memleket gazeteleri*.

²⁶ Hacı Murat Arabacı, “Milli Mücadele'nin Hazırlık Safhasında Halide Edip Adıvar'ın Faaliyetleri ve Mustafa Kemal Atatürk”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sa.19, 2007, s. 277.

²⁷ Halide Edip Adıvar, *Türk'ün Ateşle İmtihanı*, Atlas Kitabevi, İstanbul 1982, s. 28-30.

²⁸ Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Kadınları*, Çankaya Belediyesi ve Toplumsal Dayanışma Merkezi, Ankara, 2006, s. 89-90.

*“İzmir Yunanlıların işgalinde. Kim bilir bir gün Bursa’yı, Konya’yı hatta İstanbul’u almaya çalışacaklar. Böyle bir dönemde tek bir millet olup kadınıyla erkeğiyle genciyle yaşlılarıyla bir bütün olarak ayağa kalkmalıyız.”*²⁹

Naciye Hanım ise; yine işgali haksızlığını dile getirerek söze başlamış, Sanayi Mektebi’nde Fransızca Hocası olarak görev alan Zeliha Hanım da Türklerin medeni milletler kadar duygularının yüksek olduğunu, ancak bir karış toprak bile vermenin mümkün olmayacağını söylemiştir.³⁰ Mitingi yakından takip eden Yarbay E. C. Maxwell de bir rapor kaleme alır raporunda; şu ana kadar ki gördüğü en ihtişamlı miting olduğu, kalabalık bir grubun toplanmasıyla başladığına ilişkin bilgiler sunmuştur. Bununla birlikte kadını, erkeği, çocuğu herkes ağlamaklı çevrede yankılanan tek gerçek ahlamlar ve ağlamalar olmuştur. Ancak miting bir düzen içerisinde tamamlanmıştır³¹ şeklinde bir açıklamada bulunmuştur.

22 Mayıs’ta Kadıköy’de durmaksızın yağan yağmur altında yine büyük bir miting düzenlenmiş olup, yaklaşık yirmi bin kişinin katıldığı bu mitingde Saime Hanım, Münevver Hanım ve Halide Edip de söz alanlar arasındadır. Halide Edip düşüncelerini şöyle dile getirmiştir:

*“Türklerle yapılan haksızlık İslam alemini yok saymak adına yapılmıştır. Bu tür haberlere itimat etmemekte yarar vardır. Bir zamanların Almanya’sı şimdi ne durumda bunu görmek lazım gelir. Öte yandan İstanbul’u almak isteyen bir Çarlık ve hüsrana uğrayan yine aynı çarlıktır. Bu zamanda millet olarak adaleti temin etmek esas görevimiz olmalıdır.”*³²

23 Mayıs’ta Sultanahmet’te bir büyük miting daha toplanmıştır. Nitekim bu miting o zamana kadar yapılanların en ihtişamlısı idi. Hemen hemen iki yüz bin kişi katılmış. Eyüp İnas Mektebi’nin siyah bayrakları üzerinde *“Hak isteriz, Yaşamak isteriz, Müslümanlar ölmez ve öldürülemez, Müslüman Türkler, Rum’a feda edilemez, İzmir Türk’tür, Türk kalmaya devam edecektir.”*³³ ifadeleri yer almaktadır.

Konuşmacılar arasında yer alan Halide Edip; esir düşen kardeşlerin adına bu davadan vazgeçmeyeceğini, haklı gururu yaşayacaklarını, bağımsızlığı, adaleti temin etmek için var gücüyle çalışacaklarını haykırmıştır. Seslendiği kitleden de yemin

²⁹ 21 Mayıs 1919 tarihli, *İstiklal, Vakıf, Memleket, İleri, İdam* gazeteleri.

³⁰ 21 Mayıs 1919 tarihli, *İstiklal, Memleket, İleri, Vakıf, İdam* gazeteleri.

³¹ Salahi R. Sonyel, *“Mondros’tan Samsun’a Türk Kurtuluş Mücadelesinin Doğuşu”*, Türkler Ansiklopedisi, Cilt 15, Yeni Türkiye Yay., Ankara, 2002, s. 613.

³² Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı...* s. 96.

³³ Mehmet Şahingöz, *“Milli Mücadele’de Protesto ve Mitingler”*, Türler Ansiklopedisi, Cilt 15, Yeni Türkiye Yay., Ankara, 2002, s. 728.

etmesini istemiştir. Söz konusu istiklali sağlamak olan bu davanın sürdürülmesinde canla başla beraber yol alacaklarını, istiklal bayrağının dalgalanışını hep beraber izleyeceklerini büyük bir coşku ve heyecan içerisinde anlatmıştır. Sözlerine şöyle devam edecektir; *“yemin edelim ki hakkımızı almayı sükûnetle bekleyecek ve yine yemin edelim ki adalet ve ahlakımızdan vazgeçmeyeceğiz ve yemin olsun ki; bağımsızlık kaderimize yazıldığı günden bu yana korkmadan, yılmadan sapasağlam durup bayrağımıza ve ecdadımıza sahip çıkacağız.”*³⁴

Bunun üzerine İtilaf Devletleri bu mitingden rahatsız olmuş ve hükümeti mitingleri yasaklaması konusunda zorlayıcı tavırlar sergilemişlerdir.

30 Mayıs Cuma günü, mitinglerin yasak edilmesine dair açıklamalara rağmen Sultanahmet Meydanında toplanılmış ve Şükûfe Nihal Hanım ve Nakiye Hanımlar bir konuşma yapmışlardır. Nakiye Elgün düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir: *“Bir kadın olarak seslenişimin mutluluğu içindeyim ki vatan aşkı ile İstanbul için canlarımızı bile verebiliriz. Tarihe sahip çıkmak bizim en kutsal görevlerimizden birisidir.”*³⁵

Birçok kadının kahramanlıklarıyla dolu olan Milli Mücadele Döneminde, Fatma Seher, Kılavuz Hatice, Tayyar Rahmiye, Gördesli Makbule, Küçük Nezahat Hanımlar ve daha niceleri bu mücadelede önemli görevleri üstlenmişlerdir.³⁶ Yalnızca mitinglerde söz alıp konuşmakla ya da cephe gerisinde kalınmamış pek çok örgütlenmelere ve dernek faaliyetlerine yönelmişlerdir.³⁷

Asri Kadınlar Cemiyeti ile Hilal-i Ahmer Kadın Kolları, Türk Ocakları ve Muallimler Cemiyeti gibi pek çok cemiyetlerde yer almışlardır. Hiç kuşkusuz; 5 Kasım 1919’da Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti’nin kurulması önemlidir. Nitekim bu tarihlerde henüz kadınlar siyasi manada bir hakka sahip olmuş değillerdi. Melek Hanım ve arkadaşları, Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan

³⁴ Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı...* s. 98-99.

³⁵ Hacer Yıldız, *Türkiye’de Kadınların Siyasi Haklar Mücadelesi ve Nakiye Elgün*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2015, s. 43.

³⁶ *Fatma Seher*: İzmit takım komutanlığı olarak görev almıştı. Gördesli Makbule: Ailesiyle beraber savaşmış ve savaş sırasında şehit düştü. *Kılavuz Hatice*: 8 Mayıs 1920 de Fransız kuvvetlerine rehberlik edip, onları Türklerin ateş hattına alarak, Fransız askerlerini esir düşürmüştü. *Tayyar Rahmiye*: Gönüllü olarak Güney Cephesinde komutanlık görevi üstlendi. *Nezahat Hanım*: Gördes ve İnönü Savaşları’na katılan 70. Alay Komutanı Halit Bey’in kızı Nezahat Hanım askerlere yardım ve destek verdi. Geniş Bilgi İçin Bkz. İnci Enginün, *Milli Mücadelede Türk Kadını*, Ankara, 1983, s. 45-50.

³⁷ Hüsnüye Hoş, *Türk Kadını ve Cumhuriyet Dönemi Kadın Hakları*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2001, s. 77.

Cemiyeti'nin kurucularıdır. Söz konusu cemiyet, kısa sürede Kastamonu, Konya, Kayseri, Burdur, Denizli, Amasya, Niğde, Erzincan, Kangal ve Pınarhisar'da birçok şube açmışlardır.³⁸ Cemiyet bir yandan şubeler açarken diğer taraftan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Heyeti ile görüşmeler içerisinde.³⁹

Cemiyetin amacı, Misak-ı Milli sınırları içerisinde birlik ve beraberliği sağlamak, işgali sonlandırmak, işgallere karşı Milli Mücadeleyi destekleyici tavırlar sergilemek, cephe ve cephe gerisinde göçmenlere, şehit ailelerine ve kimsesizlere yardımda bulunmak, askerlerin giyecek ve yiyecek ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bağış kampanyaları düzenlemek olmuştur.⁴⁰

1.2. Cumhuriyet Dönemi Türk Kadını

Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde hukuk ve eğitim bağlamında yapılan gelişmeler kadın ve haklarına yönelik bir dizi yeniliklerin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Meşrutiyet döneminde, seslerini duyurabilmek adına pek çok gazete ve dergiler çıkartılmış ve mitinglerde yapılan konuşmalarla hakların kazanılması ve kazanılan hakların kullanılmasına yönelik düşünceler toplumda yer edinmeye başlamıştır. Öte yandan kadınlara siyasal haklar verilmesi ile ilgili olarak pek çok tartışma ve görüş ayrılıkları da devam etmekteydi. Bu süreçte Türk kadını siyasal haklara kavuşabilmek adına örgütlü çalışmalara girişmiş olup Kadınlar Halk Fırkasını kurmuşlardır. Başkanlığını Nezihe Muhiddin'in yaptığı bu fırka on üç arkadaşıyla beraber 15 Haziran 1923 yılında kurulmuştur. Partinin amacı da kadınların siyasi, sosyal ve ekonomik haklara kavuşmasını temin etmek olarak açıklanmıştır. 7 Şubat 1924 yılına gelindiğinde parti Türk Kadınlar Birliği adını alarak faaliyetlerine devam etmiştir.⁴¹

Hukuki faaliyetler bağlamında da 1926 tarihli Medeni Kanunundan önce var olan sistem İslam Hukuku olmakla beraber, İslam Hukuku içerisinde aile hukukunu

³⁸ A. Afet İnan, *Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi, İstanbul 1982, s. 128-136; Kaplan, *Cemiyetlerde ve Siyasi...* s. 88-90.

³⁹ *Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri*, c. 4., Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 1991, s.256.

⁴⁰ Kaplan, *Cemiyetlerde ve Siyasi...* s. 136.

⁴¹ Hülya Yalçın, *Cumhuriyet Dönemi Kadın İmajı İnşası (1928-1938)*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, s.68.

da barındırmaktaydı. Tanzimat Dönemine kadar modern anlamda hukuk sistemini bir bütün olarak karşılayabilecek henüz bir kanun yapılmamıştı. Aksine Batı’da bu gelişmeler 18. yüzyılın sonlarında karşımıza çıkarken ülkemizde ise Tanzimat ile beraber başlamıştır. Hiç şüphesiz bu İslam Hukukunun taşıdığı özelliklerden kaynaklanmaktadır. Tanzimat ile gelişmeye başlayan ve Cumhuriyet döneminde de gelişimini sürdüren kanunlar ile birlikte 17 Şubat 1926 tarihi Medeni Kanunu’nun kabulüne giden süreç başlamıştır. 1917 tarihli Hukuk-i Aile Kararnamesi her ne kadar Osmanlı aile yaşamını etkileyen kanun olmasının yanında içerisinde evlenme, boşanma gibi konuları da kapsamaktaydı. Ancak yaşanan dönem itibariyle bir yandan 1. Dünya Savaşı ve akabinde imzalanan 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Mütareke Antlaşması bu kararnamenin kanunlaşmasını engellemekteydi. Nitekim öyle de oldu. 19 Haziran 1919 yılına kadar varlığını sürdürmüş olup, yerini Türk Aile Hukuku açısından önem arz eden 1926 tarihli kanuna bırakmıştır.

29 Ekim 1923’te Cumhuriyet ilan edilmiş ve monarşik yapı son bulmuştu. Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte kadınların kamusal alanlara girmesini sağlayan bir dizi reformlar yapılmıştı. Bu dönemde kadınlar birçok konuda haklara sahip olmuşlardır. Kurtuluş mücadelesi esnasında mitingler düzenleyerek, sosyal yardım faaliyetlerinde bulunarak toplumsal alanda erkeklerle omuz omuza mücadele veren kadınlar Cumhuriyet’in ilanı sonrasında da pek çok yerde gösterilerek düzenleyerek seslerini duyurmuş ve pek çok kadının sesi olmayı başarmışlardır. Öte yandan Harbi Umumi sürecinde meslek hayatında da kendilerine yer bularak ebelik, hemşirelik ve öğretmenlik gibi pek çok mesleklere ilgi duymaya başlamışlar hatta kız okullarında öğretmen olanların sayılarında da önemli bir artış yaşanmıştır.⁴²

Nitekim kadınlarla ilgili hukuki anlamdaki gelişmeler 1920’lerde fazlaca konuşulmaya ve tartışılmaya başlanmıştır. Ancak oy hakkı kazanıp kazanmamaları, seçimlerde rol alıp almayacakları üzerinde konuşmalar her ne kadar gündemde yer alsa da bir süre sonuçsuz kalmıştır.

Kadının özgürlüğünü kazanması ve toplumda kendine yer edinmesi bir dizi gelişmelerin ışığında olmuştur. İlk aşamada, 3 Mart 1924 yılında kabulü gerçekleşen Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Yasası) ile karşılaşmaktayız. Bu kanun

⁴² Arzu Bozdağ Tulum, “*Kadınların Siyasi Yaşama Katılımında Kadın Kolları*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Elazığ, 2014, s.199.

kadına erkeklerle birlikte eşit eğitim imkanı sunmuştur. Bununla beraber dinsel dogmalara dayalı eğitim ortadan kalkmış, müfredat programlarında da bir düzenlemeye gidilmiştir. Dolayısıyla kadınların, toplumun her alanında faal olmalarını sağlayacak bir eğitim programı uygulanmıştır.⁴³

Bir diğer gelişme kılık kıyafette yaşanan değişimlerdi. Atatürk 1925 tarihli Ağustos ayında İnebolu'da yaptığı bir konuşmasında; gezileri sırasında gördüğü durumu şöyle aktarmıştır. Kadınların yalnızca köy yaşantılarında değil de şehir yaşantılarında da yüzlerini kapattıklarından söz etmiştir. Kadınların bu davranışının altında bir miktar erkeklerin bencilliğinden kaynaklanabileceğini de eklemektedir. Sözlerine kadınların dünyayı algılamalarının önünün kesilmemesini elzem olarak açıklamıştır.⁴⁴

Aynı zamanda İkdâm gazetesine verdiği bir demeçte de konu ile ilgili olarak; yine kadınların başına taktıkları bez ve benzeri şeylerle örtündükleri ve bunun medeni bir toplumda yer yer gülünç görüldüğünü buna istinaden kılık kıyafete dair düzenlemenin çok geç kalınmadan yapılması gerektiğini belirtmektedir.”⁴⁵ Mustafa Kemal kadın kıyafetlerinin düzenlenmesinde bir aşırılıktan yana değildi. Bilakis; o hayatın her alanında kadının erkeklerle beraber yükselmesine ve hatta Avrupa kadınlarının daha ilerisine gidebileceği yönünde bir tavır izlemekteydi.”⁴⁶

Son aşama da 1926 yılında İsviçre Medeni Kanunu esas alınarak gerçekleşen Türk Medeni Kanunu'nun çıkarılmasıdır. Medeni Kanununun kadınlara sağladığı en önemli haklar şöyledir. Artık erkeklerin birden fazla kadınla evlenmesi söz konusu değilken aynı zamanda yapılacak olan evlilik sözleşmesi de ancak tanıklar önünde ve devlet görevlisi tarafından yapılacaktır. İsteyen herkes dini nikah kıyabilecektir. Ve bununla birlikte evlilikte hem kadına hem de erkeğe belirli bir yaş sınırı konulmuş ve zorla evlilik yasaklanmıştır. Hem kadına hem de erkeğe boşanma konusunda eşit haklar sunan Medeni Kanun aynı zamanda boşanma durumundaki kadın ve çocukların haklarını da gözetmiştir. Nitekim kadına ekonomik haklar sunarak miras

⁴³ Emel Doğramacı, “Atatürk ve Kadın Hakları,” *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 5, S. 13 (Kasım 1988), s. 94-101.

⁴⁴ *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, II, s. 211.

⁴⁵ *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, II, s. 217.

⁴⁶ *Hakimiyet-i Milliye*, 29 Mart 1923; *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, s. 151-157.

ve borçlar hususunda da eşit imkanlar tanımıştır.⁴⁷ Böylelikle kadınlar yasalar önünde erkeklerle eşit bir konuma ulaşmış olmaktadır.⁴⁸

Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesinde Türk Ocaklarının da rolü büyüktür. 1926'da Türk Ocağı'nda bir konuşma yapan Süreyya Hulusi bir konuşmasında kadının siyasi hayatta yer almasının gerekliliği üzerinde durmuştur. Nitekim Hulusi'ye göre herkesin bir kadından vatan dersi aldığı ancak neden memleketin idaresi ve geleceği söz konusu olduğunda kadının göz ardı edildiğini anlayamadığını belirtmektedir.⁴⁹

Yine kadınların toplumsal hayatta ekonomik ve sosyal gelişiminde fayda sağlayabileceği birçok durumun varlığından söz etmektedir. Yalnızca erkeklerin değil aynı zamanda kadınların katkıda bulunacakları alanların varlığından söz eden kadın hakları savunucularından biri olan Süreyya Hulusi düşüncelerini şöyle ifade edecektir;

*“Kadının olmadığı bir çalışma, çölde yalnız yürüyen bir gezginin çalışması kadar sıkıcıdır. Kadın, ekonomik yaşamda temsil hakkını kendinde bulmadıkça, o pis kahveler erkeklerle dolacaktır. Kasaba ve şehirler tembellik ve o kasvetli havadan çıkamayacaktır. Dolayısıyla Türk kadını toplumsal hayatta olduğu kadar ekonomik hayatta da bir konuma sahip olmalıdır.”*⁵⁰

1.3. Siyasi Hakların Kazanımı Sürecinde Kadın Hareketleri

1923 yılında Milletvekili Seçimi Kanunu görüşüldüğü esnada kadına seçme ve seçilme hakkının verilip verilmeyeceği tartışma konularından biri olup bu husus kabul edilmemiştir.⁵¹ 1924 yılında tekrar kadının konumu gündeme getirilmiş ancak yine bir sonuç alınamamış yalnızca ılımlı bir yaklaşım olmuştur.⁵² Dolayısıyla

⁴⁷ İhsan Şerif Kaymaz, Çağdaş Uygarlığın Mihenk Taşı: Türkiye’de Kadının Toplumsal Konumu, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, *Atatürk Yolu Dergisi*, S 46, Güz 2010, s. 348.

⁴⁸ Afetinan *Atatürk ve Türk kadın...*, s.163-168 Doğramacı, *Atatürk ve Kadın Hakları...*, s.101-102.

⁴⁹ Hakan Bozdoğan, “Cumhuriyet Türk Kadınına Neler Kazandırdı”, *Bilgiyurdu Gençlik Dergisi*, Mart -Nisan 2010, S. 18, s. 30.

⁵⁰ Afet İnan, *Mustafa Kemal Atatürk’ün Karlsbad Hatıraları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1983, s.22.

⁵¹ *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi*, Devre I, İçtima:IV, Cilt 28, s. 326-330.

⁵² Taşkıran, *Cumhuriyet’in 50. Yılında...* s.100-103.

kadınlara siyasal haklar verilmesi konusu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde birçok kez gündeme gelmiştir.

3 Nisan 1923'te, Anayasanın 10. ve 11. maddelerinde yer alan "18 yaşını bitiren her Türk milletvekili seçimlerine katılabilecektir" şeklinde düzenlenme yapılması istenilmiş fakat reddedilerek "her Türk erkek" olarak yer bulmuştur.⁵³

Bunun üzerine İsmet İnönü ve 191 arkadaşının yaptığı öneriyle 1. Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 10. maddesi ile 2. Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun 11. maddesinde düzenlemeye gidilmiştir. Söz konusu maddeler şöyledir:⁵⁴

10. madde; "Kadın, erkek ve her Türk, 22 yaşını bitirmek kaydıyla milletvekili seçme hakkına sahiptir."

11. madde; "Kadın, erkek ve her Türk 30 yaşını bitirmek kaydıyla milletvekili seçilebilir."

Kadınların siyasal yaşama katılmasının ilk aşamasını belediye seçimleri oluşturmaktadır. 1930 yılında belediye bünyesinde seçme ve seçilme hakkı akabinde 1933'de 1924 yılında Köy Kanunu'nda⁵⁵ yapılan değişiklikle beraber muhtarlık seçilebilme ve 5 Aralık 1934'te de temsil hakkına kavuşmuştur.⁵⁶ 1935 yılına gelindiğinde kadınların seçimlere katılma oranlarının diğer ülkelere göre fazlaca olduğunu görmekteyiz. İstanbul, Ankara, Bursa, İzmir gibi şehirlerde katılım oranı %80'i bulmuşken bu yüzdenin %48'ini kadınlar oluşturmuştur.⁵⁷

20 Mart 1930 yılında TBMM ile yapılan görüşmeler sonucunda kadınların belediye seçimlerine katılım durumu 3 Nisan 1930'da kabul edilmişti. Afet İnan konu ile ilgili düşüncelerini Türk Ocakları'nda yaptığı konferans ile kadın ve haklarından şu şekilde söz etmiştir:

"Öncelikle seçim kavramsal olarak ortak fikirlerin birleşiminden doğmakla beraber birçok temsilcilere de aktarılmıştır. Seçilen kişi seçeni temsilen bulunmaktadır çünkü. Aynı

⁵³ Bengül Salman Bolat, "1930 Kadınlara İntihap (Seçme-Seçilme) Hakkı Verilmesine Yönelik Tutumlar", Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Y.10, Sa. 19, Bahar 2014, s. 28-29.

⁵⁴ Ayşegül Yaraman, *Resmi Tarihten Kadın Tarihine Elinin Hamuruyla Özgürlük*, Bağlam Yay., Ankara, 2001, s.158.

⁵⁵ Ayten Sezer, "Türkiye'de İlk Kadın Milletvekilleri ve Meclis'teki Çalışmaları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 14, S. 42, Kasım 1998, s. 889-905.

⁵⁶ Türkiye'de Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Verilmesi", <https://kazete.com.tr/haber/ataturkun-kadinlar-icin-soyledigi-sozler-unutulmaz-54864> (19.04.2018).

⁵⁷ Sezer, "Türkiye'de İlk Kadın... s. 889-905.

zamanda seçim çoğunluk ilkesine dayanmayı yeğlemektedir. Ancak bu ilkenin adaleti temini noktasında bazı zaaflarının olduğu bir anlamda eşitsizliğe sebep olduğu belirtiliyor. Dolayısıyla adalet ve eşitliği bünyesinde barındırması sebebiyle nispi temsil sisteminin önemini vurgulamıştır.⁵⁸

Cumhuriyet yönetimi eşitliği prensip edinir. Seçim esnasında seçime katılanlar birbirlerine eşittirler. Dolayısıyla kadının da bu eşitliğin içerisinde yer alması muhtemeldir. Bu nedendir ki kadınlar gerek belediye seçimleri, gerek muhtarlık, gerekse meclis içerisinde yer alma arzusunda bulunmalarının olağan bir durum olduğunu belirterek konuşmasını tamamlamıştır.⁵⁹

Nitekim kadınlara siyasi hakların verilmesi sorunu Milli Mücadele devrinde de gündeme gelmiş ve tartışılmıştır. 1923 “Seçim Kanunu’nun bazı maddelerinin değişikliğini kapsayan kanunun birinci maddesinde “Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesinin Türkiye Devleti halkından her yirmi bin nüfus için erkek bir nefer olarak seçmen olunur” maddesi yer almakta idi. Konu ile ilgili Erzurum mebusu Hüseyin Avni Bey söz konusu kanuna dair;

“İlk önce elli bin nüfusu erkek üzerine konulmuş kanunlar vardı. Ancak sonrasında söz konusu kanun yirmi bin nüfuslu erkeklerden bir mebus seçilebilme hakkı verilmiştir” şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Bolu mebusu Tunalı Hilmi Bey de, buna istinaden söz alarak; seçme ve seçilme hakkını vermiyorsunuz, vermediğiniz gibi de kadınları da yok sayıyorsunuz diyerek tepkisini göstermiştir.⁶⁰

Nihayetinde daha siyasi hakların kazanımı resmi olarak yürürlüğe girmeden konu ile ilgili yazılar basında da yer almaya başlamıştır.

İkdam Gazetesi, “Türk Kadınına Seçim Hakkı sunuluyor” başlığı altında artık 18 yaşını dolduran tüm kadınların seçimlerde yer alabileceği, erkekler gibi seçme hakkına sahip olabileceği şeklinde bir haber yer almıştır.⁶¹

Afet İnan Cumhuriyet ve Vakit Gazetesinde; nasıl ki erkeklerin böyle bir hakları varsa kadınların da hak ve görevleri vardır. Seçimin esas gayesi vatandaşların

⁵⁸ Afetinan, *Atatürk ve Kadın...* s.88; Cumhuriyet, 4 Nisan 1930.

⁵⁹ İnan, *Atatürk ve Kadın...* s.89.

⁶⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, 03 Nisan 1923: 326)

⁶¹ *İkdam*, 25 Mart 1929.

oylarını özgürce kullanabilmesidir. Nitekim kadınlara seçme ve seçilme hakkının sunulması hakimiyetin bir sembolüdür.⁶²

Kadınlar Birliği başkanı olan Latife Bekir Hanım yaptığı konuşmasında; *“bundan fazla değil kısa bir süre önce millet olarak bugünlere hasrettik. Ama şu an görüyoruz ki artık o günler geride kaldı, şu meydan halkını kucaklıyor”* demiştir.⁶³

Saime Hanım konuşmasında şöyle seslenmektedir. Türk kadınının elde ettiği bu coşku için burada toplanmış bulunmaktayız. Avrupa’da bile henüz bu duyguyu yaşamamış nice milletler vardır. Hiç şüphesiz Türk kadınının bu haklara kavuşmuş olması Mustafa Kemal Atatürk’ün millet uğruna açtığı yolun bir neticesidir demiştir. Mediha Vasfi Hanım ise kadınların en aziz günü işte bugündür. Yıllardır beklenen haklara artık kavuşmuşuzdur diyerek sevinçlerini paylaşmışlardır.⁶⁴

Milliyet gazetesi Sultanahmet’te kadınlar tarafından büyük bir toplantı gerçekleşeceğini, konuşmalara, seslenişler yapılacağını duyurmuştur.

Aynı zamanda Cumhuriyet gazetesinde Kadınlar Birliği, kadınların belediye seçimlerine katılmaya hak kazanmaları hususunda bir beyanname yayınlamışlardır. Bu beyannameye göre;

“Cumhuriyet yönetiminin de benimsediği kadınlara verilen haklar şu ana kadar ki geline sürecinin bir başarısıdır. Savaş sırasında üstün çabalar ve başarılar gösteren Türk kadını artık siyasi haklara kavuşmuş toplumda haklarını kullanmaya başlamışlardır. Bu süreçte Türk Kadınlar Birliğinin etkisi muazzam olmuştur ve ilk başarısını da belediyelere girme hakkını kazanarak elde etmiştir. Bu başarı mitingler, gösteriler düzenlenerek de tüm yurda duyurulmuş ve duyurulmakla da kalınmamış büyük destek görülmüştür. Bunların arasında Kız okullarının da katılımı ile geniş bir yankı uyandırmıştır. Türk kadını 11 Nisan günü Sultanahmet’te bir toplantı için buluşacaklar ve bu kadınların başarı timsali olacaktır.”⁶⁵

Yine miting haberi *Cumhuriyet* gazetesinde;

“Türk Kadınları Seçim Haklarını Kullanacaklar!”

⁶² *Cumhuriyet*, 4 Nisan 1930; *Vakit*, 4 Nisan 1930.

⁶³ *Cumhuriyet*, 11 Nisan 1930, 12 Nisan 1930.

⁶⁴ *Vakit*, 12 Nisan 1930.

⁶⁵ *Cumhuriyet*, 7 Nisan 1930b.

“Sultanahmet’te toplanan büyük kalabalık önünde konuşmalar yapılacak. Önce Fırka önünde toplanılacak oradan Taksim’e geçilip Cumhuriyet Anıtına çelenk konduktan sonra Sultanahmet’te Türk Kadınlar Birliği’nin iştirakiyle bir miting düzenlenecektir. Aralarında Aliye ve Nezahat Hanımlar, Efzaiş Suat ve Latife Bekir’in de bulunduğu kişiler mitingde söz alacak kişilerdendir.”⁶⁶

Netice itibariyle belediye seçimleri şu yönden önemliydi. Kadınlar ilk kez seçimlere katılacaktı ve ilk kez bu seçimde uygulanacaktı. Aynı zamanda birden fazla partinin iştirak edeceği bir seçim olması yönünden de özel önem taşımaktaydı.

İlk kadın belediye başkanı konusunda bilgiler net olmamakla beraber 1930’da Sadiye Hanım, bazı kaynaklar da 1950’de Müfide İlhan Hanım’ın olduğu yönünde görüşler vardır.⁶⁷

Artık 1933 yılına gelindiğinde kadınlar, muhtar olabilme hakkını elde ederek ikinci siyasi başarılarını sağlamış oldular. Gül Esin Hanım Türkiye’nin ilk kadın muhtarı olma hakkını elde etmiştir.⁶⁸

1934 Ekim’inde 1924 Anayasasının 10. ve 11. maddelerine “ve kadınlar” eklemesi yapılarak kadınlar Büyük Millet Meclisinde seçme ve seçilme hakkı elde ederken 1 Mart 1935’de yapılan seçimlerde 338 milletvekilliğin 17’sini kadınlar oluşturmuşlardır.⁶⁹

Genel nüfus oranları değerlendirildiğinde Türkiye’de çok az sayıda kadın TBMM’ye girebilmiştir. İlk milletvekili seçimi 1935 yılında yapılmış. Ankara’da 40,860 seçmenden 37,542 kadın ve erkek vatandaş oy kullanmışlardır. 1 Mart 1935’e gelindiğinde de bu sayı 18 kadın milletvekillerin meclise girmesiyle sonuçlanmıştır.⁷⁰ Bu rakamlar, 1935’te 18, 1939’da 16, 1943’te 16, 1946’da 9 ve 1950’ye gelindiğinde azalarak devam etmiştir. Dolayısıyla kadınlara seçme ve seçilme hakkının sunulması kadınların bu hakkı kazanma mücadelesi olumlu bir şekilde sonuçlanmıştır.

⁶⁶ *Cumhuriyet*, 11 Nisan 1930.

⁶⁷ Konca Yumlu, Belkıs Özlem, *Kadın ve Siyaset*, İmge Kitabevi. Ankara, 2017. s.139.

⁶⁸ Ünal Ertan, *Kadınlar Yönetimde: İlk Kadın Muhtar: Gül Hanım*, Popüler Tarih, 2003, s. 43-44.

⁶⁹ Perihan Onay, *Türkiye’nin Sosyal Kalkınmasında Kadının Rolü*, İş Bankası Yayını, Ankara, 1969, s.84-85.

⁷⁰ Afet İnan, *Atatürk ve Türk Kadın Haklarının Kazanılması*, Atatürk Serisi 10, Milli Eğitim Basımevi, s. 151, İstanbul, 1968.

Kazanılan bu hakların kullanımı ise ilk kez V. Devre seçimlerinde olmuştur. 18 kadın milletvekili artık meclistedir. Meslekleri ve seçildikleri iller aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. İlk Kadın Milletvekilleri Seçildikleri İller ve Meslekleri⁷¹

Adı Soyadı	Meslek	Seçildiği İl
Emine Mebrure Gönenç	Mersin Belediye Meclis Üyesi	Afyonkarahisar
Hatı Çırpan (Satı Tıpan)	Kazan Köyü Muhtarı	Ankara
Şükran Örs Baştuğ	Öğretmen	Antalya
Sabiha Gökçül Erbay	Öğretmen	Balıkesir
Ayşe Şekibe İnsel	Çiftçi	Bursa
Huriye Öniz Baha	Öğretmen	Diyarbakır
Hatice Özgener	Öğretmen	Çankırı
Nakiye Elgün	İstanbul Genel Meclis Üyesi ve Öğretmen	Erzurum
Fakihe Öymen	Öğretmen	İstanbul
Benal Nevzat İftar Arıman	CHP İdare Heyeti ve Üyesi	İzmir
Ferruh Gürgüp	CHP İdare Heyeti ve Belediye Üyesi	Kayseri

⁷¹ Semra Gökçimen, “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi, Yasama Dergisi, (10), 2008, s.23.

Bediz Bahire Morova	Bolu Aydılek Belediye Üyesi	Konya
Fatma Şakir Memik	Doktor	Edirne
Esmâ Nayman	Belediye Meclis Üyesi- Öğretmen	Seyhan
Sabiha Hatice Gökay	Öğretmen	Sivas
Mihri İffet Pektaş	Öğretmen	Malatya
Meliha Ulaş	Öğretmen	Samsun
Seniha Nafiz Hızal	Öğretmen	Trabzon

1.4 Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Kadını

Tarih boyunca gerçekleştirilen kanun ve yasalar Türk kadınının konumunu güçlendirmiştir. Kadınların uzun bir süreç sonrasında elde ettikleri bu haklara destek veren Mustafa Kemal Atatürk kadın haklarının kazanılmasında nitekim en büyük destekçi olmuştur. Gerek Kurtuluş Savaşı başlangıcında gerekse savaş yıllarında Türk kadınının göstermiş olduğu hizmetlerinin önemi büyüktür. Bunun farkında olan Mustafa Kemal Paşa'nın Türk kadınına verdiği önem şüphesiz değerlidir. Vefa duygusu düşüncelerinde yadsınamayacak derecede hissedilmektedir. Nitekim, Cumhuriyet Dönemi'nde kadına ve kadın haklarına öncelik verilmesinde bu duygunun payı büyüktür.⁷²

Atatürk'ün yaptığı çalışmalar ve okumalar bize şunu göstermektedir ki; öncelikle Türk kadını kadın ve erkek ayrımından ziyade insan statüsünde birleştirmiştir.⁷³ İkinci sınıf insan durumundan kurtarmak zaruri bir davranış olmuştur. "Eksik önlemlerle hukuk da eğitim de ilerleyemez bunun bir sonucu olarak Türk kadını da millet de refaha erişemez" bu sözden hareketle devlet yapısını,

⁷² Burhan Göksel, "Atatürk ve Kadın Hakları", Atatürkçü Düşünce, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1992, s.920.

⁷³ Emel Doğramacı, *Türkiye'de Kadının Dünü...* s.902.

eğitimi, hukuku laik bir düzene taşımak, dini inanca ve vicdan hürriyetine saygı duyarak din ile devleti, din ile hukuku ayırmak, bunu akıl ve bilimin ışığında gerçekleştirebileceğini ifade etmektedir.⁷⁴

Gerek Anadolu Uygarlığı, gerek İslam dünyası gerekse Osmanlı Devleti döneminde kadının sosyal ve siyasal hayattaki yeri üzerinde Atatürk'ün Türk kadınına verdiği önem gözle görülmektedir.

Bunların birçoğunu yurt gezilerinde yaptığı konuşmalarından edinmekteyiz. 1923'de Konya'da yaptığı bir yurt gezisindeki konuşmasında Türk kadınına ilişkin şu sözleri sarf etmektedir: “Anadolu kadınlarına eş dünyada başka hiçbir kadın yoktur ki kendilerini onlara denk tutabilsinler. Onlardan daha çok emek harcadım, çabaladım diyebilsinler.”⁷⁵

Yine 1923'de İzmir'de yaptığı bir diğer yurt gezisinde; “şu evrende gördüklerimizin hepsinde kadınların bir katkısı olmuştur.” Bu düşünceden hareketle bize Türk Medeni Kanunu'nda kadınlara yönelik tutumun ne yönde olacağını işaret etmiştir.

1923'de yaptığı bir başka konuşmasında da: “Bir toplum aynı amaca tüm kadın ve erkekleri ile birlikte yürümezse eğer ilerlemesine ve medenileşmesine teknik bakımdan imkan, ilmi bakımdan da ihtimal yoktur.”⁷⁶

Yine bir başka gezisinde Mustafa Kemal, Türk kadınıni şu şekilde tanımlamaktadır: “*Türk kadını savaş zamanında çok fazla kendinden ödün verdi, ülkeye çok fazla katkı sağladı, millet içerisinde Türk kadını da özgürlüğüne kavuşmalı, eğitimin tamamlayabilmeli, toplumsal yaşamda erkeklere denk hale gelmelidir.*”⁷⁷

Kastamonu'da 1925 yılında yaptığı bir konuşmada da kadınların örtünmesi üzerinde durmuştur. “Kimi yerlerde kadınlar görüyorum onlar kafalarına bir bez ve benzeri bir şeylerle kapatarak yüzlerini kimi zaman gözlerini gizlemektedirler.

⁷⁴ Turhan Feyzioğlu, “Atatürk ve Kadın Hakları” Atatürkçü Düşünce, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1992, s.887.

⁷⁵ Atatürkçü Düşünce El Kitabı I, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2004, s. 230.

⁷⁶ Atatürkçülük I. (Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri), Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1998, s.335.

⁷⁷ Bernard Caporal, *Kemalizm'de ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını*, Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları, Ankara, 1982, s.180.

Erkeklerle göz teması kurmaktan yer yer çekinirler. Bu ne anlama gelmektedir? Nitekim uygar bir toplumda bu gidiş tuhaftır.”⁷⁸

Türk kadının verilen haklar eşitlik ve özgürlükten ziyade; eğitim, hukuk, siyaset ve sosyal alanda da birbirlerini izlemektedir.

Eğitim alanında, 1 Ocak 1923 tarihli İzmir konuşmasında; “dinimize göre ne zaman erkeklerle kadınların eşit olmadığı dile getirilmiştir ki? Allah kadın ve erkeğin ilmi kullanırken ahlaki boyutuna dikkat etmesini istemiştir. Dolayısıyla hem kadın hem erkek ilmi vecibeleri gerçekleştirebilmek için var gücüyle çalışmak durumundadır. Netice itibarıyla kadınlar erkeklerden geri kalmak bir yöne dursun, kim bilir onlardan daha ileridedirler.”⁷⁹

Yine bir konuşmasında; “milletimiz kuvvetli bir millet olmayı seçmiştir. Bugün gelinmek istenen nokta kadınların yükselmeleridir. Dolayısıyla, kadınlar ilim ve fen ile uğraşabilecek, erkeklerin bu süreçte geçirdikleri evreleri onlar da yaşayabileceklerdir. Dolayısıyla toplumsal hayatta erkeklerle birlikte aynı adımları atabileceklerdir.”⁸⁰

Hukuk alanında, 1923 tarihli konuşmasında; “tedirginlik yaşamadan, korkmadan ilerlenebilecek yol vardır. Türk kadını ilmi, ahlakı, toplumsal ve ekonomik yaşamda erkeğin bir yanı kimi zaman arkadaşı belki yardımcısı olacaktır.”⁸¹

Yapılan bu konuşmalar ileride karşımıza çıkacak bir dizi reformların habercisidir. 4 Nisan 1926 tarihli Medeni Kanun ve bu kanunla beraber Türk kadını yasal olarak birtakım haklar elde etmiş olacaktır. Kadınlara verilen siyasal haklar şüphesiz eğitim ve hukuk alanında yapılan inkılapların birer devamıdır.

Dikkat çeken nokta, Türk kadınının bu hakları kazanmada ödün vermediği, zaman içerisinde gelişimini sürdürdüğü yönündedir. Türkiye kadın ve erkek ile eşit haklara sahip olmada ilk Müslüman ülke olarak karşımıza çıkmaktadır.

Diğer ülkelere baktığımızda, Türkiye’nin birçok Batı ülkesinden önce bu haklara sahip olduğu görülmektedir.

⁷⁸ Taşkıran, Cumhuriyet’in 50. Yılında... s.90.

⁷⁹ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C. II. Türk Devrimleri Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1981, s. 90.

⁸⁰ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C. II. s.85-86.

⁸¹ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C. II. s. 150-151.

Tablo 2. Kadınlara Verilen Siyasi Hakların Diğer Ülkelerdeki Durumları⁸²

Finlandiya	1906
Norveç	1907 seçme, 1913 seçilme
Danimarka	1915
S. Rusya	1917
Avusturya	1918
F. Almanya	1919
ABD	1920
İspanya	1921
İsveç	1921
Belçika	1921 seçme, 1948 seçilme
İngiltere	1928
Fransa	1944
İtalya	1945
Yunanistan	1952
İsviçre	1971

⁸² Atatürkçü Düşünce El Kitabı II, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2005, s.258.

İKİNCİ BÖLÜM

İLK KADIN MİLLETVEKİLLERİNDEN MİHRİ İFFET PEKTAŞ

2.1. Mihri İffet Pektaş'ın Aile, Eğitim ve Meslek Hayatı

Mihri İffet (Pektaş)⁸³ın doğum tarihi çeşitli kaynaklarda farklılık göstermektedir. Kimi kaynaklarda 1885 olarak ifade edilirken,⁸⁴ TBMM üyeliğine ait özgeçmiş formunda Şubat 1895 Bursa'da doğduğunu belirtmiştir.⁸⁵ Babası Bursa Vali yardımcısı Yusuf Bahaddin Bey⁸⁶, annesi İclal Hanım'dır.⁸⁷

İlköğrenimini Zühtü Paşa Mektebi'nde tamamlayan Mihri İffet Pektaş, bu okul için “kavuklu hocaların falaka ile eğittiği bir mahalle mektebini andırdığından söz etmektedir.⁸⁸ Bu okulda eğitimi tamamladıktan sonra da 1908 yılında Amerikan Kız Koleji'ne başlamış olup, 1916'da bu okulu bitirmiştir.⁸⁹ Aile yaşantsına, eğitim hayatına ilişkin pek fazla bilgi edinememekle birlikte, yazar Deniz Kaynak'a verdiği röportaj bize az da olsa bilgi sunmaktadır.

Mihri İffet Pektaş'ın okul hayatı ile ilgili yazar Deniz Kaynak'a verdiği röportajının içeriği şöyledir.

“Bursa'da 1895 yılında doğmuştur. O dönemde babası Bursa vali yardımcısıdır. Ancak küçük yaşta İstanbul'a gelmiş neredeyse tüm hayatını burada geçirmiştir. İlk gittiği okul Kızıltoprak Zühtü Paşa ilkokuluydu. Kendi tabiriyle kavuklu hocaların falaka ile ders verdiği bir okuldu burası. Bu bize o dönemin okul yaşamının nasıl olduğu hakkında fikirler de sunmaktadır. Meşrutiyetin ilanıyla beraber Mihri İffet Pektaş'ın sekiz senelik bir kolej hayatı olmuştur. Bu dönem ona göre hem en güzel yılları hem de zor yılları olarak geçmiştir.

⁸³ Soyadı Kanunu'nun kabul edildiği dönemde gerçekleşecek olan milletvekilliği seçimlerinde CHP'den aday çıkarılan milletvekillerinin soyadları yerel basında yankı bulmuştur. Fırat Gazetesinde, Mihri İffet'in de Pektaş soyadı aldığı bilgisine ulaşılmaktadır.

⁸⁴ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi*, C:2, TBMM Vakfı Yayınları, No:26, Ankara, 2001, s.524.

⁸⁵ *TBMM Arşivi*, Devre: V, No: 271.

⁸⁶ 1851 doğumlu, Şeyhülharem Ziver Paşanın oğlu olduğundan Ziver Paşa-zade Yusuf olarak tanınır. Asıl adı Yusuf Bahaddin'dir. Kendisi Bursa Vali Yardımcısı olmakla beraber aynı zamanda bir divan şairidir.

⁸⁷ *TBMM Arşivi*, Kutu: 42, Dosya: 943.

⁸⁸ Sadık Sarısan, Malatya'nın İlk Bayan Milletvekili Mihri İffet Pektaş ve TBMM'deki Faaliyetleri, *History Studies*, 11/2, Nisan 2019, S.702.

⁸⁹ *TBMM Arşivi*, Devre: V, No:271.

Hocaları arasında Tevfik Fikret, Fazıl Ahmet, Nakiye (Elgün) ve Rıza Tevfik (Bölükbaşı) bulunmaktaydı. İçlerinden Nakiye Hanım'ın bir gün mecliste kadınları temsilen bulunacağını o gün kendisinin dahi düşünemeyeceğini de eklemiştir. Yalnız hocaları arasında en çok etkilendiği Tevfik Fikret'tir. Bununla beraber o dönemde kolejde eğitim gören Türk kızlarının sayısı pek de fazla değildir. Sınıflarda bazı öğrencilerin ortaokuldan bazılarının ise liseden geldiklerini dolayısıyla karışık bir sınıfta Tevfik Fikret'in ne kadar muazzam bir birliktelik sağladığından söz etmektedir. Derslerinde yer yer birkaç beyit, birkaç dize şiir ile devam eden ancak esas amacın okumak ve okuduğunu idrak edip özümsemek olduğunu vurgulayan Fuzuli okurduk, Nedim okurduk, Cenap, Ekrem, Hamit okurduk diyecektir. Ve Tevfik Fikret'ten etkilendiği çok aşıkardır. Hocasının söylediği “insan pürüzsüz olmalı” cümlesini iletcektir bizlere. Ne yazık ki o dönemlerde Tevfik Fikret'in rahatsızlığı üzerine derslerine Fazıl Ahmet Bey girmiştir. Onunla da oldukça hoş günler geçirdiklerini aktarmaktadır. Hatta Yahya Kemal'i o zaman tanıdığını söylemiştir. Bir senelik ders eğitiminden sonra Fazıl Ahmet Bey'in yerine Rıza Tevfik girmeye başlamıştır. Rıza Tevfik, tarih öğretmek amacıyla derslere girmektedir. Yalnız Pektaş'ın deyişiyle Osman Bey'den Selim'e kadar ancak gelinebiliyordu bir türlü ilerleme kaydedilemiyordu. Ders ders olmaktan çok daha samimi bir hal alıyordu adeta⁹⁰ şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

Yine Yazar Deniz Kaynak'a meslek hayatı ile ilgili verdiği röportajında da vurguladığı noktalar şöyledir.

“Meslek hayatının çok keyifli olduğunu yalnız dönem itibariyle bir yandan Balkan Savaşı devam ederken diğer yandan başlayan Birinci Dünya Savaşı ister istemez herkesi üzmekteydi. Tarihler 1916'yı gösterdiğinde artık okulu bitirmiş ve kendisine Dr. Patrik tarafından mezun olduğu okulda öğretmenlik yapma teklifi sunulmuştur. Yalnız babası Yusuf Bahattin Bey, Pektaş'ın Türk okullarında öğretmenlik yapmasını istemekteydi. Dönemin Eğitim Bakanı da Şükrü Bey idi. Bir süre Pektaş öğretmenlik yapmak için uygun bir yer bulamadığından Dr. Patrik'in sunduğu kolejde çalışma teklifine evet demiştir. Aslında bu durumdan kendisinin mutluluk duyduğunu o süre de de Hüseyin ile nişanlandığından söz etmiştir. Nişanlısı Hüseyin de Erkek Koleji'nde görev yapmakta idi. Ertesi yıl Hüseyin ile

⁹⁰ (<http://www.5harfiler.com/malatya-mebusu-bayan-mihri-pektas>)

evlenen Pektaş, kızı dünyaya gelene kadar çalışmaya devam etmiştir. 4 senelik bir aradan sonra Bezmialem Kız Lisesi'nde 2 yıl İngilizce Öğretmenliği, ve sonraki eğitim sürecine de Robert Koleji'nde devam etmiştir. 13 yıl kadar Robert Koleji'nde eğitim veren Pektaş, öğretmenlik mesleğini ne kadar çok sevdiğini birçok kez vurgulamıştır.”

Yine aynı röportajında:

“Kadınlar konusunda birkaç önemli tespitte bulunmuştur. Bazı kadınların okuma fırsatı bulup eğitimlerini sürdürdüğünü, bazılarının okumak yerine çalışmak zorunda kaldıklarını, bazılarının ev dışında bir yaşamı olmayıp kismetleri çıkınca evlendiklerinden söz etmiştir. Dolayısıyla her kadın farklı şartlarda yaşam sürmektedir. Mesela kimi kadın çalışmaktan hoşlanırken kimisi bundan mutluluk duymayacaktır demiştir. Kimi kadın için bu en büyük mutlulukken kimi kadın içinse okuma hakkını kullanıp ilerlemek büyük bir mutluluktur. Dolayısıyla feminizm nedir sorusu akıllara gelmiştir. İşte bu noktada feminizme atıfta bulunan Mihri İffet Pektaş, kadın ile erkeğin eşit, birbirine denk olmasından ziyade eşit haklara da sahip olması gerektiğini savunmakta idi. Bunun yanı sıra eğitim seviyelerinin de yükselmesi hem aile içerisinde refaha kavuşma, hem de memleketin refaha kavuşması adına önemlidir”⁹¹ şeklinde meslek hayatına ilişkin bilgiler vermektedir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, 1916'da Robert Kolejinden Hüseyin Bey⁹² ile nişanlanmış⁹³, 1917 yılında da evlenmişlerdir. Ertesi yıl da kızı Necla doğmuş bu nedenle kolejdeki görevinden ayrılmış bir süre öğretmenlik mesleğine ara vermiştir.

1921 yılında iş hayatına tekrar dönerek Bezmialem Kız Lisesi'nde İngilizce öğretmeni olarak görev almıştı. Diğer yıl da Robert Kolejine⁹⁴ geçmiştir. Robert

⁹¹ (<http://www.5harfliler.com/malatya-mebusubayan-mihri-pektas>).

⁹² Asıl adı Hüseyin Hulusi olan Mihri İffet Pektaş'ın eşidir. Kendisi Mustafa Kemal Paşa ile General Harbord arasında geçen görüşmelere tanıklık etmiş olup, General Harbord'un tercümanlığını yapmış, Robert Koleji'nde görev yapan Tarih Öğretmenidir. 1917 yılında Mihri İffet ile evlenmiş, 1918 yılında Necla, 1919 yılında da Süveyda adında kızları doğmuştur. Kızlarına ilişkin edindiğimiz bir bilgi de Atatürk'ün yakın arkadaşı Hasan Rıza Soyak'ın oğullarıyla evli olduklarıdır.

⁹³ TBMM Arşivi, Kutu: 42, Dosya: 943.

⁹⁴ Robert Koleji, 1863'de ilk Bebek'te Kırım Savaşı sırasında Türklere yardım etmek amacı ile Amerikalı misyonerlerce ufak bir evde New York kapitalistlerinden Robert'in yardımıyla açılmıştır. Amerikalılarca faaliyete geçen bu kolej Robert'in öldüğü 1878 yılına kadar kolejin tüm masraflarını üzerine almış ve servetin beşte birini koleje bağışlamıştır. Bu nedenle ölümüne kadar bu okula Amerikan Koleji denirken ölümünden sonra Robert Koleji ismini almıştır.

Kolejinde ⁹⁵de İngilizce öğretmenliğine devam etmiş, hemen hemen on üç sene burada görev yapmıştır.⁹⁶

2.2. Siyasi Hayatı

Öğretmenlik yaptığı sırada Mihri İffet Pektaş'a milletvekilliği görevi teklif edilmiştir. Nitekim bunun altında Pektaş'ın modern Türk kadını algısına sahip olması yatmaktadır. İlk kadın milletvekillerinden biri olarak 1935 yılında V. Devre TBMM seçimlerinde Malatya milletvekili olarak seçilmiştir. Milletvekilliği süresince Ankara Samanpazarı Mukaddem Mahallesi, Dökmeci Sokağı'nda yaşamını sürdürmüştür.⁹⁷

Sonrasında VI. ve VII. Devrelerde de milletvekilliğine devam etmiştir. Görev aldığı tarih aralıkları şu şekildedir:

V. Devre; 1 Mart 1935-27 Aralık 1938

VII. Devre; 1 Nisan 1939-15 Aralık 1943

VII Devre; 8 Mart 1944-14 Haziran 1946

Basında, Mihri İffet Pektaş'ın 1935'te yapılan seçimlerde Malatya'dan milletvekili seçilmesi Fırat Gazetesi'nde şöyle ifade edilmiştir:

“Milletvekili adayları belirlendi. Parti divanınca seçilen milletvekili adaylarının tam listesinin dün tamamlandığı ve Anadolu ajansına iletileceği, şuan içinde memleketin her köşesinde açıklanacağı duyurulmuştur. Memleket için belirlenen milletvekili adaylarının isimleri aktarılmıştır. Bu kişiler arasında İsmet İnönü, Dr. Hilmi Ortaç, Mahmut Nedim Zapçı, Vasfı, Muttalip Öker, Mihri İffet Pektaş, Osman Hilmi Taner, General Osman Nuri Koptagel ve Emrullah Barkın'ı görmekteyiz”.⁹⁸

Bir diğer yerel gazete Ünal Gazetesi'nde de benzer haberler yer bulmuştur.

⁹⁵ Hasan Ali Koçer, *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)*, Araştırma-İnceleme Dizisi, MEB, İstanbul, 1991, s.71.

⁹⁶ TBMM Arşivi, Kutu: 42, Dosya: 943.

⁹⁷ TBMM Arşivi, Kutu: 42, Dosya: 943.

⁹⁸ Fırat, 5 Şubat 1935 Salı, No: 217.

“Parti divanı tarafından gerçekleştirilen seçimde Malatya milletvekilliğine seçilen adaylar ile ilgili Belediye reisi Mehmet Tevfik İnönü’ye milletvekili adayları açıklanmıştır. İsmet İnönü, Dr. Hilmi Ortaç, Mahmut Nedim, Muttalip Öker, Vasıf, Mihri İffet Pektaş, Osman Hilmi Taner, Osman Nuri Koptagel ve son olarak da Emrullah Barkın olarak liste gazetede yer almıştır.”⁹⁹

1935 yılına gelindiğinde İstanbul’da 12. Uluslararası Kadın Kongresi düzenlenmiş, Mihri İffet Pektaş da konferansa katılan kişiler arasında yer almıştır. Söz konusu konferans, 18 Nisan’da Corbett Ashby’nin (Uluslararası Kadınlar Birliği Başkanı) açılış konuşması yapmasıyla başlamış olup, akabinde Muhittin Üstündağ (İstanbul Valisi) ve Türk Kadınlar Birliği adına da Latife Bekir söz alarak meclise giren diğer 17 kadın milletvekillerinden söz etmiştir. Toplanan bu kongrede eşitlik kavramı üzerinde durulmuştur. Kongre seçme- seçilme hakkını diğer milletlerden önce kazanan Türk kadınının tanınması yönünden önemlidir. Nitekim Türk kadını, kazanmış olduğu bu hakları elde etmenin gururunu yaşamaktadır.

Mecliste yer alan 17 kadın milletvekillerinin de kongreye iştirak ettiklerinden söz etmiştik. Kongre başlamadan evvel komisyonlar oluşturulmuştur. Oluşturulan komisyonlarda asli üyeler arasında yer alan Mihri İffet Pektaş Genel Oy Komisyonu’nda Türk kadınlarını temsil etmiştir.¹⁰⁰

14 Nisan tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nde de Pektaş’ın kongreye katılarak Türk kadınlarını temsil edeceğinden bahsedilmiştir. Aynı zamanda Türk kadınlarını temsil edecek Mihri İffet Pektaş ile birlikte diğer kadın milletvekillerinin fotoğraflarına da gazete de yer verilmiştir.¹⁰¹

Kongre 18 Nisan’da başlamış, Mihri İffet Pektaş daha çok barışa katkıda bulunan bir konuşma gerçekleştirmiştir.¹⁰² Pektaş’ın yaptığı konuşmanın tam metnine ulaşamamakla beraber yalnızca barışın korunması ve sağlanması adına Büyük Savaş’ın yankılarından ve Balkan Paktı’nın olumlu tesirlerinde söz ederek sözlerini şöyle tamamlamıştır. “Kadının rolü erkeklerin rolleriyle benzerdir. Erkek ve kadın

⁹⁹ Ünal, 5 Şubat 1935, Yıl 1, Sayı:18.

¹⁰⁰ Doç. Dr. Selman Yaşar, *Basındaki Bilgiler Işığında 12. Uluslararası Kadınlar Birliği Konresi (18-26 Nisan 1935)*, İksad Yay., Ankara, 2020, s.66.

¹⁰¹ *Cumhuriyet*, 14 Nisan 1935 Pazar, Onbirinci sene, sayı:3918, s:2.

¹⁰² *Kurun*, “Kadınların Dünkü Gezinti ve Toplantısı İngiliz ve Türk Kadın Sayıtlarının Söyledikleri Mühim Söylevler”, 22 Nisan 1935, s.7.

için ayrı ayrı barış olmadığından, çalışma hayatında da birbirlerinden farklı rollerinin olabileceği düşünülemez” demiştir.¹⁰³

Öte yandan 1936 yılında Üçüncü Türk Dil Kurultayı toplanmıştır. Bu kurultayda Mihri İffet Pektaş’ın görev aldığını görmekteyiz. 24 Ağustos 1936’da Güneş- Dil Teorisi ve Dil Karşılaştırmaları Komisyonunda yer alan Mihri İffet Pektaş, dönemde hazırlanan raporlarda imzası bulunan kişilerdendir. Bu raporda Güneş Dil Teorisi’nin orijinal yapıda olduğu üzerinde durulmuştur. Ve komisyonun Türk ve yabancı üyelerinin bir sonraki kurultayın toplanacağı vakit birbirlerini bilgilendirecekleri kararına varılmıştır. Bu rapor, 31 Ağustos’ta yapılan toplantıda kurula sunulmuş ve oy birliği ile kabul edilmiştir.¹⁰⁴

1946 yılına gelindiğinde milletvekilli görevi son bulan Mihri İffet Pektaş’ın öğretmenlik mesleğine geri döndüğünü görmekteyiz. 1946 ve 1961 yılları arasında Robert Koleji’nde işe başlamış 1958-1961 yılları arasında da bu okulun mütevelli heyeti içerisinde yer almıştır.¹⁰⁵

1947 ve 1950 yılları arasında ise Birleşmiş Milletler Kadın Hakları Komisyonu’na Türkiye Delegatesi olarak katılmıştır. 23 Ocak 1947 tarihinde New York’ta toplanması planlanan Birleşmiş Milletler İktisadi ve İçtimai Konseyi’nin Kadın Hakları Komisyonu’nda Türkiye Cumhuriyeti’ni temsil etmiştir.¹⁰⁶ Öte yandan 23 Mart 1947’de Beyrut’ta düzenlenen ikinci toplantıya da katılmıştır.¹⁰⁷ Pektaş’ın Türkiye’yi temsil ettiği son toplantıysa 1950’de New York’ta Nassau Country’de bulunan Lake Success’de gerçekleşmiş ve o zamanın parası ile 75 lira gündelik ödeme yapılmıştır.¹⁰⁸ Yapılan toplantılarda alınan kararlar ekonomik ve milli konseye sunulmuştur. Mihri İffet Pektaş’ın aktardığına göre; kadınların siyasi ve ekonomik haklarını kazanmasının yanında aynı işi üstlenen kadınların erkeklerle aynı ücreti alması gerektiği ve evli kadınların vatandaşlık haklarının neler olabileceğinin de üzerinde durmuştur.¹⁰⁹

¹⁰³ Selman Yaşar, *Basındaki Bilgiler...*, s.96.

¹⁰⁴ *Üçüncü Türk Dil Kurultayı 1936 Tezler, Müzakere Zabıtlar*, Devlet Basımevi, İstanbul 1937, s.30, 343-344.

¹⁰⁵ Güneş, *Türk Parlamento...* s.525.

¹⁰⁶ *Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)*, Fon:30-38-1-2, Kutu:112, Gömlek:89, Sıra:7.

¹⁰⁷ *BCA*, Fon: 30-18-12-1-2 Kutu:118, Gömlek:104, Sıra:1.

¹⁰⁸ *BCA*, Fon:30-18-1-2, Kutu: 112, Gömlek: 37, Sıra:6.

¹⁰⁹ *Milliyet*, “Beynelmilel Toplantılar”, 2 Ağustos 1950, s.2.

2.2.1. İlk Seçim Devri Çalışmaları ve Beden Terbiyesi Kanunu

Mihri İffet Pektaş, 8 Şubat 1935'te gerçekleştirilen milletvekili seçimlerinde 785 oy almış ve Malatya'dan milletvekili seçilmiştir. Milletvekilliğini gösteren belge 2 Şubat 1935 tarihine dayanmaktadır.¹¹⁰ 1 Mart 1935'de Meclis'e girmiş¹¹¹ ve tutanağı 7 Mart 1935 günü genel kurulca onaydan geçmiştir.¹¹² Bu dönemde meclise giren kadın milletvekillerinin seçilmiş oldukları iller aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 3. V. Dönem Kadın Milletvekilleri Seçildikleri İller ve Bölgeler

Adı Soyadı	İl	Bölge
Hatice Özgener	Çankırı	İç Anadolu Bölgesi
Satı (Hatı) Çırpan	Ankara	İç Anadolu Bölgesi
Türkan Örs Baştuğ	Antalya	Akdeniz Bölgesi
Şekibe İnsel	Bursa	Marmara Bölgesi
Sabiha Gökçül Erbay	Balıkesir	Marmara Bölgesi
Mebrure Gönenç	Afyonkarahisar	İç Anadolu Bölgesi
Huriye Öniz Baha	Diyarbakır	Güneydoğu Anadolu
Fakihe Öymen	İstanbul	Marmara Bölgesi
Mihri İffet Pektaş	Malatya	Doğu Anadolu Bölgesi
Fatma Memik	Edirne	Marmara Bölgesi
Benal Arıman	İzmir	Ege Bölgesi
Ferruh Gürgüp	Kayseri	İç Anadolu Bölgesi
Bahire Bediz Aydilek	Konya	İç Anadolu Bölgesi
Nakiye Elgün	Erzurum	Doğu Anadolu Bölgesi
Meliha Ulaş	Samsun	Karadeniz Bölgesi
Esmâ Nayman	Seyhan	Akdeniz Bölgesi

¹¹⁰ TBMM Arşivi, Kutu:42, Dosya: 943.

¹¹¹ TBMM Zabut Ceridesi, Devre: 5, C.1, 1 Mart 1935, s.7.

¹¹² TBMM Zabut Ceridesi, Devre: 5, C.1, 7 Mart 1935, s.20.

Sabiha Görkey	Sivas	İç Anadolu Bölgesi
Seniha Hızal	Trabzon	Karadeniz Bölgesi

Mihri İffet Pektaş'ın Malatya'dan milletvekili seçildiğine dair bilgi o dönemin yerel gazetelerinden Ünal gazetesinde şöyle aktarılmıştır:

“Milletvekillerimiz Geldi başlığıyla; Mihri İffet Pektaş ve Emrullah Bey'in trenle şehre geldiklerini” okuyucularına duyurmuştur.¹¹³

Bunun yanı sıra diğer milletvekillerinden Emrullah Barkan ve Hilmi Taner ile birlikte ilçelere inceleme gezileri yapan Pektaş'ın yine Ünal gazetesinde aktarılan habere göre; 23 Ağustos 1935 tarihli “Milletvekillerimiz İlçelerimize Gittiler” başlığı atılmıştır. Haberin devamında ise bir süredir Ankara'da bulunup şehre gelen milletvekilleri arasında Hilmi Taner'in de olduğu milletvekillerinin ilçeleri seyahate başladıkları aktarılmıştır.¹¹⁴

Yine Ünal gazetesinde tarihler 26 Ağustos 1935'i gösterdiğinde; “Milletvekillerimiz Bugün Dönecekler” başlığı okuyucuyu karşılamaktadır. Bu başlık altında; Mihri İffet Pektaş ile birlikte Hilmi Taner ve Emrullah Barkın'ın da şehre dönüşlerini gerçekleştirdikleri yazmaktadır.¹¹⁵

Aynı gazetede yer alan bir diğer haber de, diğer milletvekillerinin Malatya'ya gelişleri ve Ankara'ya gideceklerini “Milletvekillerimiz Geldi ve Ankara'ya Gidecekler” şeklinde aktarmıştır. Haberin devamında; Malatya'nın Hekimhan ilçesinde bulunan milletvekillerin pazartesi akşamı geri döndükleri, aralarında Mihri İffet Pektaş ile Emrullah Barkın'ın da Ankara'ya gidecekleri duyurulmuştur.¹¹⁶

Dönemin bir diğer yerel gazetesi Fırat gazetesinde de; 1935 seçimleri sonucunda seçilen milletvekillerinin listesi iletilmiştir. Milletvekilliğine seçilenler şu şekildedir:¹¹⁷

¹¹³ Ünal, 19 Ağustos 1935, Sayı: 190.

¹¹⁴ Ünal, 23 Ağustos 1935, Yıl:1, Sayı:194.

¹¹⁵ Ünal, 26 Ağustos 1935, Yıl:1, Sayı:197.

¹¹⁶ Ünal, 4 Eylül 1935, Yıl: 1, Sayı 204.

¹¹⁷ Fırat, 11 Şubat 1935, Pazartesi, No: 219.

- 1- (Başbakan ve C.H.F. Başkan vekili): İSMET İNÖNÜ
- 2- (Eski Malatya milletvekili): MUTTALİP ÖKER
- 3- (Eski Malatya milletvekili): VASİF
- 4- (Eski Malatya milletvekili): MAHMUT NEDİM ZAPCI
- 5- (Eski Malatya milletvekili): Dr. HİLMİ ORTAÇ
- 6- (Türkçe Öğretmeni): MİHRİ İFFET PEKTAŞ
- 7- (Eski Parti Kumandanı): GENERAL OSMAN NURİ KOPTAGEL
- 8- (Malatya C. H. Fırkası başkanı): OSMAN HİLMİ TANER
- 9- (Başbakanlık Genel Müdürlerinden): EMRULLAH BARKIN

Mihri İffet Pektaş, ilk seçim döneminde yani V. Devre milletvekilliği döneminde Kütüphane Encümeni olarak göreve başlamıştır. Dönem itibarıyla 7 Mart 1935 I. yasama yılı,¹¹⁸ 6 Kasım 1935 II. yasama yılı,¹¹⁹ 9 Kasım 1936 III. yasama yılı,¹²⁰ 5 Kasım 1937 IV. yasama yılı,¹²¹ 7 Kasım 1938 ise V. yasama yıllarında Kütüphane Encümenliği görevini sürdürmüştür.¹²²

Seçim esnasında aldığı oylar I. ve III. yasama yılında belli değilken, II. yasama yılında 243 oy, IV. yasama yılında 274 ve V. yasama yılında da 249 oy olarak seçilmiştir.¹²³ Fakat Kütüphane Encümeni seçildiği esnada herhangi bir kanun teklifi olmadığından etkin bir görev alamamıştır.

V. Devre Meclis içerisinde bulunan Mihri İffet Pektaş, yalnızca spor teşkilatı hakkında bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında, Türklerin sporculuğuna daha çok da sporun ahlak boyutunu vurgulamıştır. Pektaş'a göre, sporun sözlük anlamı bir oyuna iştirak etmek, katılmak olsa da bunun sonucunda kazanmak ya da kaybetmek olasılığını göz önünde bulundurmak gerektiği, ayrıca insanlar arasındaki birlik ve beraberliği sağlamak, yeri geldiğinde de sevinci ve hüznü birlikte paylaşmak gerektiğinden söz etmiştir.¹²⁴

Sözü geçen kanun teklifi 29 Haziran 1930 tarihinde Beden Terbiyesi kanunu olarak yasalaşmıştır. Söz konusu kanun 28 maddeden oluşmaktadır. Mihri İffet Pektaş'ın kanun ile ilgili konuşmasının içeriğini incelediğimizde önemli noktalar

¹¹⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt.1, 7 Mart 1935, s.20.

¹¹⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt 6, 6 Kasım 1935, s.9.

¹²⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt.13, 9 Kasım 1936, s.12.

¹²¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt.20, 5 Kasım 1937, s.15.

¹²² TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt.27, 7 Kasım 1938, s.13.

¹²³ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt.6, 6 Kasım 1935, s.9.

¹²⁴ Sarısamancıoğlu, *Malatya'nın İlk Bayan...* s.706.

dikkatimizi çekmektedir. Öncelikle konuşmasında sporun millet için önemi ve hükümet tarafından da dikkate değer görülmesi gerektiğinden söz etmiştir. Aynı zamanda sporun gençler arasında ne kadar yaygın olduğu Türk'ün sporcu kimliğe sahip olduğu bu sebeple ahlak noktasında daha temkinli olunması gerektiğini söylemiştir. Nitekim, 19. yüzyılın sonlarında Avrupa'ya sporun İngilizler tarafından getirildiğini ve Türklerin de savaş oyununda efendi gibi oynayıp, gerekirse efendi gibi kaybedeceği ya da efendi gibi kazanacağını da ekleyerek konuşmasını tamamlamıştır.¹²⁵

Bunun üzerine söz alan İçişleri vekili Şükrü Kaya da şunları eklemiştir:

Mihri İffet Pektaş'ın değindiği noktaya atıfta bulunarak konuşmasına başlamıştır. “Nitekim her rejim kendine has bir vatandaş tipolojisine sahiptir. İstibdat döneminin vatandaş tipi bilinmektedir elbette. Atatürk rejiminin ve inkılabının tipolojisi güzel vücutlu, sağlam fikirli, korkusuz, kendinden emin, hakkını kimseye teslim etmeyen, eğlenceli yeri geldiğinde de ciddidir. Aslında beden terbiyesinden kasıt ahlaki boyuta dikkat çekilmesidir. Atatürk rejimi bunu istemektedir. Ve Türklerin gayesinin bu olması pek muhtemeldir.”¹²⁶ Başka söz alan olmadığından yasanın görüşülmesine karar verilmiş ve küçük değişikliklerle tasarı yasalaşmıştır.

2.2.2. İlk Seçim Devri Sunulan Kanun Teklifleri

Mihri İffet Pektaş, milletvekili olduğu ilk seçim döneminde, yalnızca Beden Terbiyesi Kanunu hakkında görüş bildirmiştir. Bununla birlikte, dönemin Başbakanı İsmet İnönü ile beraber bir kanun teklifi düzenleme görevini de üstlenmiştir. Bu teklif Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına yönelik olmuştur. Değiştirilmesi teklif edilen 2., 44., 47., 49., 50., 61., 74. ve 75. maddelerdir. Verilen teklife göre maddelerin değişimine yönelik öneriler şu yönde olmuştur;

Teklifte Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan cumhuriyetin niteliklerine işaret eden madde de bir değişiklik gerçekleşmiştir. Değiştirilmesi düşünülen 2. madde: Türkiye Devleti, cumhuriyetçi, milliyetçi, lâik, halkçı, devletçi ve inkılapçıdır. Resmî dili Türkçedir. Başkenti Ankara'dır.

¹²⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, 26 Mart 1938, s.487.

¹²⁶ Güneş, *Türk Parlamento...* s. 265-266.

Anayasanın 44. maddesinde, siyasi müsteşarlar meclis üyeleri arasından seçilirken, değişimi ile birlikte artık siyasi müsteşarları Meclis üyesi içerisinde Başvekil seçecek ve cumhurbaşkanının onayına sunacaktır.

47. madde de vekillerin ve siyasi müsteşarların görev ve sorumlulukları kanunca belirlenir şeklinde bir düzenlemeye gidilmiştir.

48. maddede vekillerin ve siyasi müsteşarların alışkanlıkları kanunla belirlenecektir denilmiştir.

49. madde mezun ve herhangi bir sebeple mazereti olan bir vekile İcra Vekilleri Heyeti üyesinden biri ya da siyasi müsteşarlardan biri geçici vekillik eder. Ancak bir vekil yalnızca bir vekillik üstlenebilir şeklinde bir değişiklik yapılmıştır.

50. maddede önerilen değişiklik ise İcra Vekillerinden veya siyasi müsteşarlardan birinin Divanı aliye şevkine ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından verilen karar vekalet ve müsteşarlıktan sukutu kabul edilebilir şeklindedir.

61. madde ise görevlerinden doğan meseleler İcra Vekilleri ile siyasi müsteşarları ve Danıştay ve Temyiz Mahkemesi başkan ve üyelerini ve Cumhuriyet Başmüdde-i umumi araştırmak üzere bir büyük divan oluşturulur.

74. maddede de şu yönde değişim dikkatimizi çekecektir. Genel amaçlar için gerekli görülmedikçe ve kanunlar gereğince değeri kadar para verilmeden kimsenin malı mülkü, istimval ve istimlak edilemez. Çiftçinin toprak sahibi olması ve ormanların Devlet tarafından idaresinin sağlanması için istimlak edilecek olan arazi ve ormanların istimlâk tutarları ve bu tutarların ödeme bilgileri kanunlarca belirlenir. Olağanüstü durumlarda kanuna göre yüklenecek para ve mal ve çalışmaya ilişkin yükümlülükler hariç kimseye fedakarlık yapma zorunluluğu verilemez.

Ve son olarak 75. maddedeki değişiklik önerisi, hiçbir kimsenin bağlı bulunduğu felsefî içtihad, din ve mezhebinden dolayı kınanamayacağı, asayiş ve genel adab kurallarına ve kanunlara aykırı davranmamak koşuluyla her türlü dinî ayinler yapılması hususunda özgürdür şeklindedir.¹²⁷

Sonuç olarak görüşülen maddeler arasında 2, 44, 47, 49, 50, 61, 74, 75. Maddelerde yapılan değişiklikler aynen kabul edilmiş olup yalnızca 49. Maddeye ek

¹²⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, C.16, 5 Şubat 1937, s.89.

olarak siyasi müsteşarın vekile vekillik etmesi durumunda kararnamesi meclise sunulur eklenmesi yapılmıştır.¹²⁸

Öte yandan Mihri İffet Pektaş dönemin başbakanı Celal Bayar ile Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 44, 47, 48, 49, 50, 61. maddelerinin değiştirilmesine ilişkin de 23 Kasım 1937'de bir kanun teklifinde bulunulmuştur. Müsteşarlıkların kaldırılması nedeni olarak sunulmuş olup, aynı zamanda 3115 sayılı yasayla anayasanın 44, 47, 49, 50, 61. maddeleriyle müsteşarlıkların tayin görev ve görevden alınmaları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Fakat siyasi müsteşarlıkların oluşturulmasından sonra bu müsteşarlıklardan beklenen yarar görülememiş aksine bu müsteşarların bakanlıklarda güç ve yetkiye ortak olmaları otoritelerini sarsmıştır.

2.2.3. Malatya İline Dair Hazırlanan Rapor ve Diğerleri

Malatya milletvekili Mihri İffet Pektaş diğer arkadaşları ile birlikte milletvekili olduğu ile dair bir rapor hazırlamıştır. Söz konusu bu raporda Malatya'nın su probleminin çözümü, pamuk ıslah istasyonu, çimento fabrikası ve numune hastanelerinin hayata geçirilmesi gerekliliği talep edilmiştir. Ayrıca şehrin her yerinde eğitime dair yeni okulların açılması gerektiği ve buna benzer Malatya'nın ilçelerindeki pek çok sorunlar dile getirilmiştir.¹²⁹

TBMM Zabıt Ceridelerine baktığımızda 1935-1950 yıllarında yapılan konuşmalar, daha çok eğitim, sağlık, aile, kültür, kadın hakları, ekonomi ve gençlik sorunlarına yöneliktir.¹³⁰ Hazırlanan bu rapor tam da bu sorunları üzerinde barındırması yönünden dikkate değerdir. Bunun yanı sıra kadınların hastalık ve annelik dönemlerinde alacakları birtakım yardımlar önemli konular arasında yer almaktadır. Bu konular dönemin kadın milletvekilleri tarafından çokça üzerinde durulmuştur.¹³¹

Mihri İffet Pektaş V. Devre meclis oylamalarında 374 oylamaya katılmış ve hepsine evet oyu vermiştir. Çekimser ya da ret oyu olmamıştır. Dönem içerisinde

¹²⁸ Resmi Gazete, Sayı: 3553, 13 Şubat 1937, s.7659; Kanun No: 3115, Kabul Tarihi: 5 Şubat 1937.

¹²⁹ Duroğlu, "Türkiye'de İlk... s.103.

¹³⁰ Muhammet Yıldız, "Türkiye'de Kadın Haklarının Siyasi Gelişimi (1923-1950), Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2012, s.118.

¹³¹ Yıldız, "Türkiye'de Kadın Haklarının... s.124.

yapılan güven oylamalarında da evet oyu kullananlar arasında yer almaktadır. Hükümetler için yapılan güven oylamalarının tarih aralıkları şu şekildedir:

İsmet İnönü Hükümeti için yapılan güven oylamaları: 7 Mart 1935¹³², 31 Temmuz 1936¹³³, 14 Haziran 1937¹³⁴ tarihli dir.

Celal Bayar Hükümeti adına yapılan güven oylamaları: 8 Kasım 1937¹³⁵, 29 Haziran 1938¹³⁶, 16 Kasım 1938¹³⁷ iken;

Refik Saydam Hükümeti için yapılan güven oylama tarihi ise; 29 Ocak 1939 tarihli dir.¹³⁸ Ve belirtildiği gibi Pektaş tüm oylamalarda olumlu yönde oy kullanmıştır.

Pektaş hükümet güven oylamaları dışında Atatürk'ün cenaze merasimi için gerçekleştirilecek sarfiyat ile ilgili kanuna da evet oyu kullananlar arasındadır.¹³⁹

Bunun dışında evet oyu kullandığı diğer kanunlar, beynelmilel sıhhi mukavelenamenin tasdiki hakkındaki kanun, Kırşehir, Yozgat ve Keskin şehirlerinde gerçekleşen deprem sonucunda yıkılmış ve kullanılamaz haldeki binaların restorasyonunda kullanılmak üzere Kızılay tarafından iletilecek malzemelerin Devlet demiryollarından ücretsiz nakline ilişkin yasa, Hatay konusunda hükümete geniş yetki verilmesi ile ilgili gerçekleştirilecek oylama şeklindedir.

2.2.4. Mihri İffet Pektaş'ın VI. Devir Çalışmaları

Yapılan seçimlerde 939 oy alarak VI. Devrede de yine Malatya ilinden milletvekili seçilerek 3 Nisan 1939 yılında da ant içerek mecliste çalışmalara katılmıştır.¹⁴⁰ 10 Nisan 1939'da mazbatasını genel kurulca onaylanan Mihri İffet

¹³² TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, C.1, 7 Mart 1935, s. 34.

¹³³ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, C.12, 31 Temmuz 1936, s.358.

¹³⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, C.19, 14 Haziran 1937, s.337.

¹³⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, C.20, 8 Kasım 1937, s. 41.

¹³⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, C.26, 83. Birleşim, 29 Haziran 1938, s. 509, 533.

¹³⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, C.27, 5. Birleşim, 16 Kasım 1938, s.57.

¹³⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, C.29, 28. Birleşim, 27 Ocak 1939, s.226.

¹³⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, C.27, 4. Birleşim, 14 Kasım 1938, s.42.

¹⁴⁰ TBMM Arşivi, Devre: VI, Kutu: 42, Dosya: 943.

Pektaş,¹⁴¹ Bütçe Encümeni'nde boş kalan üyelik için 23 Mart 1941 tarihinde yapılan seçimde verilen oyları sınıflamak ile görevlendirilmiştir.¹⁴²

Bu dönemde görev alan milletvekillerinin daha çok Karadeniz Bölgesinden seçildiklerini görmekteyiz. Aşağıdaki tabloda VI. Devre milletvekillerinin seçildikleri il ve bölgeler gösterilmiştir.

Tablo 4. VI. Dönem Kadın Milletvekilleri Seçildikleri İller (TBMM milletvekilleri albümü)

Adı Soyadı	İl	Bölge
Mebrure Gönenç	Afyonkarahisar	İç Anadolu Bölgesi
Fakihe Öymen	İstanbul	Marmara Bölgesi
Türkan Örs Baştuğ	Antalya	Akdeniz Bölgesi
Fatma Memik	Edirne	Marmara Bölgesi
Nakiye Elgün	Erzurum	Doğu Anadolu Bölgesi
Belkıs Baykan	Ankara	İç Anadolu Bölgesi
Benal Nevzad İftar	İzmir	Ege Bölgesi
Şehime Yunus	İzmir	Ege Bölgesi
Hacer Dicle	Kastamonu	Karadeniz Bölgesi
Mihri İffet Pektaş	Malatya	Doğu Anadolu Bölgesi
Meliha Ulaş	Samsun	Karadeniz Bölgesi
Sıddıka Mümine Şemsa İçcen	Seyhan	Akdeniz Bölgesi
Mergue Gürleyük	Sivas	İç Anadolu Bölgesi

¹⁴¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.1, 2. Birleşim, 10 Nisan 1939, s.6.

¹⁴² TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.16, 31. Birleşim, 23 Mart 1941, s.37.

Muammer Develi	Tokat	Karadeniz Bölgesi
Salise Abanozoğlu	Trabzon	Karadeniz Bölgesi
Sabiha Erbay	Samsun	Karadeniz Bölgesi

26 Mart'ta yapılan genel seçimler neticesinde milletvekili seçilen kişiler arasında Mihri İffet Pektaş'ın da bulunduğu pek çok milletvekili vardır. Emrullah Barkan, General Osman Koptagel, Vasıf Çınar, Osman Taner, Hilmi Oytac, Abdulmutalip Öker, Muharrir Nasuhi Baydar, Dr. Mahmud Nedim Zıpçı, Muharrir Nasuhi Baydar, Mehmet Şevket Özpazarbaşı'dır. Seçim mazbataları da 27 Mart 1939'da Dâhiliye Vekâleti tarafından Başbakanlık Vekâletine iletilmiştir.¹⁴³

Pektaş'ın tekrar milletvekili seçilmesine dair Fırat gazetesindeki habere baktığımızda;

“Malatya'da milletvekili seçimleri başlamış, 1008 tane ikinci seçmen adaylardan 939 kişi seçime katılmış ve oylarını C.H.P. adaylarından yana kullanmışlardır. Ve sonuç olarak seçilen milletvekilleri arasında Emrullah Barkan, Abdulmutalip Öker, General Osman Koptagel, Mihri Pektaş, Mahmud Nedim Zıpçı, Osman Taner, Dr. Hilmi Oytac, Vasıf Çınar, Muharrir Nasuhi Baydar, Mehmet Şevket Özpazarbaşı'yı saymak mümkündür.¹⁴⁴

VI. Devirde Mihri İffet Pektaş, Fevkalâde ve Birinci İctimâ yıllarında Kütüphane encümeni, diğer yıllarda Dîvân-ı Muhasebât Encümenine üye olarak seçilmiştir. 10 Nisan 1939'da 1. yasama yılında 370 oy¹⁴⁵ ile 2. yasama yılında da 290 oy alarak Kütüphane Encümeni seçilmiştir.¹⁴⁶ Yine bu dönemde 8 Kasım 1940'da 3. yasama yılı için 280 oy¹⁴⁷, 4. yasama yılı için Kasım 1941'de 278 oy¹⁴⁸ ve 5. yasama yılı için ise 9 Kasım 1942'de 294 oy¹⁴⁹ alarak Dîvân-ı Muhasebât

¹⁴³ BCA 030.10.76.499.8; TBMM Arşivi, Devre: VI, Kutu: 41; No: 281.

¹⁴⁴ Fırat, 28 Mart 1939, Salı, sayı:533).

¹⁴⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.1, 10 Nisan 1939, s.19.

¹⁴⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.6, 6 Kasım 1939, s.12.

¹⁴⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.14, 8 Kasım 1940, s.14.

¹⁴⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C. 21, 7 Kasım 1941, s.15.

¹⁴⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.28, 9 Kasım 1942, s.10.

Encümenine seçilmiştir. Bunun yanında İnhisarlar Umum Müdürlüğünün 1939 bütçe görüşmelerinde de görüşlerini dile getirmiştir.

Bütçe görüşmelerinde yaptığı konuşmanın içeriği şu şekildedir. Daha önce de içki konusunda birtakım görüşler sunan Pektaş, birçok kez tartışılmış ve gündeme gelmiş olmasına rağmen yeniden bu konu üzerinde durmayı yeğlemiştir. Milletin sağlığı ve nüfusu açısından ciddi bir konu olduğunu yinelemiştir. “Memleketin sıhhatini temin etmek ve korumak bir vazifedir. İşte bu sebeple milletvekili olarak bunu istemek kendisinin en doğal hakkı olabileceği gibi bir görev olarak da aksedilmesi gerekmektedir.” Bunun yanı sıra kürsüde söz alan birçok doktorun da bunun aksini iddia etmelerinin son derece üzücü olduğunu ve onların daha fazla müdafaa etmelerini beklediğini de ifade etmiştir. Konuşmasına şöyle devam etmiştir. “Gerek votka gerekse viskinin sert bir içki oldukları dolayısıyla kişi üzerindeki etkisinin de bir hayli fazla olacağını eklemiştir.”

Yine söz alan kişilerden bazıları, gençlerin az da olsa içmesinin kimseye zarar vermeyeceğini belirtmesi üzerine Pektaş tekrar söze girerek “birçok memleket bunu denemiş ve tecrübe etmişler ve iyi bir sonuç alamamışlardır ne yazık ki. O halde içki içmek neden gerekli olsun? Belki içki içme sona erdirilemez ancak pek ala güçleştirilebilir. Bunun önüne geçecek tedbirler alınmalıdır” diyerek Varşova örneğini sunmuştur. Buna istinaden sözlerini şu ifadelerle sürdürmüştür. “Nitekim Varşova’da cumartesi ve pazar günleri içki içilmemektedir. Bu yasanın memleketimizde de var olmasını elbette ki temenni ederim. Bunun yanında küçük şişelerde satışa sunulan içkilerin belki daha büyük şişelerde satılması gerekebilir. Sağlık vekili de memleket adına bu meseleyi bir nüfus meselesi olarak görerek, korunması adına birtakım önlemler alınmasını sağlayabilir.”¹⁵⁰

Dolayısıyla Mihri İffet Pektaş’a göre içkilerin en zararlı olanı rakıdır. Bu yüzden az para ile alınmasının engellenmesi ve küçük şişelerde satışının yasaklanması yalnızca büyük şişelerde satılmasını önermiştir.¹⁵¹

VI. Devre’de Mihri İffet Pektaş’ın yalnızca bir önergesi vardır. Bu önerge Tokat Mebusu Galip Pekel tarafından hazırlanan Köy Kanunu’na ilave olarak verdiği

¹⁵⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, VI/2, 1939: 45; Resmi Gazete, 16 Temmuz 1938:10300-10301.

¹⁵¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.2, 10 Mayıs 1939, s.45.

yasa önerisi ve Dahiliye Encümeni mazbatası görüşme esnasında müzakerenin kifayetine yöneliktir. Sonuç olarak bu önerenin kabulü gerçekleşmiştir.¹⁵²

Mihri İffet Pektaş bu dönemde katıldığı 352 oylamanın hepsine evet oyu kullanmıştır.¹⁵³ Dönemi hükümeti Refik Saydam için yapılan güven oylamasında da 10 Nisan 1939¹⁵⁴ ile 12 Temmuz 1940'da yapılan oylamalarda da evet oyundan yana kullanmıştır.¹⁵⁵

Bunun dışında, 1942'de kabul edilen Varlık Vergisi kanununda Pektaş yine evet oyu kullananlar arasındadır.¹⁵⁶ Hasan Ali Yücel döneminde İsmail Hakkı Tonguç tarafından meclise önerisi sunulan Köy Enstitüleri Kanununda da Mihri İffet Pektaş'ın evet oyu verdiği meclis tutanaklarında görülmektedir.¹⁵⁷ Yine Atatürk'ün de büyük önem verdiği 23 Haziran 1939 yılında imzalanan Ankara antlaşması ile Hatay'ın anavatana katılması ile sonuçlanan aynı zamanda Türkiye ile Suriye arasındaki arazi meselesini sonuçlandıran anlaşma ve onamına ilişkin yasa¹⁵⁸ ve ardından Hatay'ın kurulmasına dair yasa¹⁵⁹ ile buna ek 3771 nolu yasaya ilave kanun¹⁶⁰ Mihri İffet Pektaş'ın evet oyu kullandığı diğer kanunlardır.

Bunun yanında pek çok sosyal yardım konulu kanunlarda da olumlu yönde oy kullananlar arasında yer almaktadır. Bu anlamda yapılan kanunlar ise; göçmenlerle sevk edilenlere ve durumu yerinde olmayan çiftçilere tohumluk ve yemeklik dağıtılmasına ilişkin 3242 nolu yasaya ilave kanun¹⁶¹, Erzincan'da ve Erzincan depreminden etkilenen yerlerde zarar görenlere ulaştırılacak yardıma ilişkin yasa¹⁶², Kurtuluş Savaşı malûllerine verilecek para mükâfatı hakkındaki kanun¹⁶³, Yardıma ihtiyacı olan asker ailelerine verilecek yardım hakkındaki kanun¹⁶⁴ şeklindedir.

¹⁵² TBMM ZC, VI/26, 1942: 164-165. (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.26, 72. Birleşim, 12 Haz. 1942)

¹⁵³ TBMM ZC, VI/1, 1939:27.

¹⁵⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.1, 10 Nisan 1939, s.27.

¹⁵⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.13, 12 Temmuz 1940, s.69.

¹⁵⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.28, 11 Kasım 1942, s. 34.

¹⁵⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.10, 17 Nisan 1940, s.100.

¹⁵⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.3, 30 Haziran 1939, s.461.

¹⁵⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.4, 7 Temmuz 1939, s.201.

¹⁶⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.5, 16 Ekim 1939, s.63.

¹⁶¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.5, 9 Ekim 1939, s.51.

¹⁶² TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.8, 17 Ocak 1940, s.98.

¹⁶³ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.13, 12 Temmuz 1940, s.75; TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.19, 27 Haziran 1941, s. 200.

¹⁶⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.20, 11 Ağustos 1941, s. 132.

2.2.5. TBMM Zabıt Cerideleri Işığında VI. Devre İçerisinde Hazırlanan Mazbataların İncelenmesi

Mihri İffet Pektaş Divanı Muhasebat Encümeni üyesi olduğu bu dönemde birçok mazbatanın oluşumunda görev almış ve hazırlanmasına katkıda bulunmuştur. Bu mazbatalardan kısaca bahsetmek gerekirse ilki, Kütahya sorgu hakimi Memet Sait Türker'in hakimler yasasının geçici maddesine istinaden emekliye ayrılmaya yönelik verilecek paraya ilişkin hazırlanan bir mazbatadır. Bu mazbatada, Memet Sait'in emekliye ayrılması ile hizmet süresine göre verilecek olan paranın olup olmayacağına dair Divanı Muhasebat Encümeninden bilgi istenmiştir. Ve Meclis başkanlığı aracılığıyla gerçekleştirilen 1941 tarihli bir mazbata düzenlenmiştir. Netice itibarıyla düzenlenen mazbatada para için vize alımı oy çokluğuyla kabul edilmiştir.¹⁶⁵

Bir diğer mazbata Milli Piyango yönetiminin 1940 yılı sonuç cetvellerinin kar ve zarar tespiti yapılarak 3670 nolu yasanın 6. maddesine 18 Mart 1941 tarih ve 6-1062 nolu Başbakanlık tezkere ile hazırlanan mazbatadır. Yine diğer mazbatada olduğu gibi Meclis başkanlığınca encümene iletilmiştir. Encümen tarafından görüşülen mazbata 26 Mart 1941'de oluşturulmuş olup, onaylanmıştır.¹⁶⁶

Posta, Telgraf ve Telefon Genel Müdürlüğü 1938 mali yılı hesabının onaylamasına ilişkin mazbata da Meclis Başkanlığına iletilmiş olup, Meclis Başkanlığı da bulguları Divanı Muhasebat Encümenine ileterek 3 Haziran 1941 tarihli bir mazbata oluşturmuştur. Mazbata olumlu yönde sonuçlanmış olmakla beraber onaydan geçmiştir.¹⁶⁷

Ankara şehri İmar müdürlüğü 1938 malî yılı hesabına ilişkin Başbakanlık tarafından kanun teklifi verilmiştir. 23 Temmuz 1940, 6-3386 nolu tezkere ile sunulan kanun teklifi Divanı Muhasebat Encümenine iletilmiştir. Encümen

¹⁶⁵ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre 6, C.14, 8 Kasım 1940, S sayısı: 82, s. 4-5; *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre 6, C.16, 19 Mart 1941, S sayısı: 82, s. 4-5 87.

¹⁶⁶ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre 6, C.16, 31 Mart 1941, S sayısı: 102, s.2.

¹⁶⁷ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre 6, C.19, 9 Haziran 1941, S sayısı: 211, s.5.

tarafından da 19 Kasım 1941’de rapor meydana getirilerek olumlu yönde sonuca ulaşmıştır.¹⁶⁸

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü 1938 senesi kesin hesap bilançosu Başbakanlıkça oluşturulmuştur. 17 Eylül 1940 tarihli tezkere ile kanun Meclis Başkanlığı’na iletilmiş ve Meclis Başkanlığı da yine Divanı Muhasebat Encümenine söz konusu teklifi göndermiştir. Ve 25 Kasım 1941 tarihli mazbata oluşturulmuştur. Sonuç olumlu yönde karara bağlanmıştır.¹⁶⁹

Beden terbiyesi genel direktörlüğünün 1938 senesi hesabına ait uzlaşma bildirgesine ilişkin mazbata 3 Nisan 1941, 6-1319 nolu tezkere ile Meclis Başkanlığına iletilmiş, Meclis Başkanlığı da söz konusu tezkereyi incelemesi için Divanı Muhasebat encümenine göndermiştir. Ve encümen tarafından mazbata oluşturulmuştur. Sonuç olarak olumlu yönde oylanmıştır. Burada dikkat çeken noktalardan birisi de Mihri İffet Pektaş’ın da söz konusu teklife olumlu oy kullanmış olmasıdır.¹⁷⁰

Beden Terbiyesi genel direktörlüğünün 1939 senesi hesabına ait uzlaşma bildirgesine ilişkin mazbata da 30 Haziran 1941, 6-3252 nolu kanun teklifinin Meclis Başkanlığı tarafından Divanı Muhasebat Encümenine teklifi ile 2 Nisan 1942 tarihinde bir mazbata hazırlanmıştır. Ve mazbatadan olumlu yönde oy çıkmıştır.¹⁷¹

Devlet havayolları genel müdürlüğü 1939 senesi kesin hesabına ait uzlaşma bildirgesine ilişkin mazbata Başbakanlık tarafından hazırlanmış 3 Nisan 1941, 6-1318 nolu tezkere ile Meclis Başkanlığı’na sunulmuş, Başbakanlıkça Divanı Muhasebat Encümenine iletilmiştir. Encümen tarafından 2 Nisan 1942 tarihli mazbata oluşturulmuş ve olumlu sonuçlanmıştır.¹⁷²

Hudut ve Sahiller Sıhhat Genel Müdürlüğü 1939 senesi kesin hesabına ait uzlaşma bildirgesine ilişkin mazbata 16 Ekim 1940, 6-4724 nolu tezkeresiyle kanun teklifi Meclis Başkanlığı tarafından Divanı Muhasebat Encümenine sunulmuş ve söz konusu mazbata hazırlanmıştır. Teklif olumlu yönde neticelenmiştir.¹⁷³

¹⁶⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.21, 24 Kasım 1941, S sayısı: 8, s.3-4.

¹⁶⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.21, 28 Kasım 1941, S sayısı: 19, s.4.

¹⁷⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.22, 26 Aralık 1941, s.151.

¹⁷¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.24, 6 Nisan 1942, S. Sayısı: 103, s.3.

¹⁷² TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.24, 6 Nisan 1942, S. Sayısı: 104, s.3.

¹⁷³ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.24, 6 Nisan 1942, S. Sayısı: 105, s.4.

Yalova bulunan kaplıcaların işletme idaresi tarafından 1 Temmuz 1939'dan 31 Mayıs 1940'a kadarki işletim durumuna ilişkin bir rapor oluşturulmuştur. Oluşturulan rapor Meclis Başkanlığına iletilmiş ve Başkanlıkca da Divanı Muhasebat Encümenine gönderilmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde 27 Nisan 1942 adlı bir mazbata oluşturulmuştur.¹⁷⁴

1938 senesi hesabına ait uzlaşma bildirgesine göre hazırlanan mazbata Meclis Başkanlığı tarafından Divan-ı Muhasebat Encümenine sunularak encümen tarafından 5 Mayıs 1942 tarihli mazbata vücuda getirilmiş olup, harcamaların kabulü tavsiye edilmiştir.¹⁷⁵

Aralık 1941-Şubat 1942 aylarına ilişkin rapor Meclis Başkanlığınca Divanı Muhasebat Encümenine sunulmuştur. Encümen 24 Kasım 1942 tarihinde bir mazbata oluşturmuş ve hazırlanan mazbatanın onaylanması olumlu yönde sonuçlanmıştır.¹⁷⁶

İzmir rıhtım şirketi geçici idaresine ilişkin tasdikini konu olan teklif Nafia Vekaleti tarafından oluşturulmuştur. Akabinde Meclis Başkanlığına iletilen teklif ilgisi sebebiyle Divanı Muhasebat Encümenine sunulmuştur. Encümen tarafından oluşturulan mazbatada olumlu yönde karar alınmıştır.¹⁷⁷

Vakıflar genel müdürlüğünün 1939 senesi hesabına ilişkin bildiri de Başbakanlık, 8 Nisan 1941, 6-1401 nolu tezkere Meclis Başkanlığına göndermiş olup Meclis Başkanlığınca da Divanı Muhasebat Encümenine iletilmiştir. Encümen tarafından hazırlanan 2 Aralık 1942 tarihli mazbatanın onanması görüşü çıkmıştır.¹⁷⁸

Posta, telgraf ve telefon genel müdürlüğü 1939 malî yılı hesabı dair mazbata Başbakanlık 28 Eylül 1942, 6-3681 nolu tezkereyi Meclis Başkanlığına iletmış. Meclis Başkanlığı da teklifi Divanı Muhasebat Encümenine ileterek encümen tarafından 7 Aralık 1942 tarihli mazbata oluşturulmuştur. Ve bu mazbata da olumlu sonuçlanmıştır.¹⁷⁹

Orman Genel Müdürlüğü 1939 senesine ilişkin hesaba dair mazbata Başbakanlığın 24 Mayıs 1941, 6-3152 nolu tezkeresi Meclis Başkanlığınca Divanı

¹⁷⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.25, 4 Mayıs 1942, S. Sayısı: 102'ye ek.

¹⁷⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.26, 2 Haziran 1942, S. Sayısı: 184, s. 4-9.

¹⁷⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.29, 2 Aralık 1942, S. Sayısı: 11, s. 1.

¹⁷⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.29, 2 Aralık 1942, S. Sayısı: 15, s. 1-3.

¹⁷⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.29, 9 Aralık 1942, S. Sayısı: 23, s. 5-6.

¹⁷⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.29, 11 Aralık 1942, S. Sayısı: 27, s. 7-8.

Muhasebat Encümenine sunulmuş, encümen 8 Aralık 1942 tarihli mazbatayı onaylamıştır.¹⁸⁰

Tekel Genel Müdürlüğü 1939 senesine ilişkin bilanço hakkında 28 Nisan 1941, 6-1971 nolu tezkere Meclis Başkanlığı tarafından Divanı Muhasebat Encümenine sunulmuştur. Encümen tarafından 21 Ağustos 1942, 201152-1816 nolu tezkere ile sunulmuş olan mazbatada incelemelerde bulunarak 8 Aralık 1942 tarihinde bir mazbata oluşturulmuştur. Ve olumlu yönde sonuç alınmıştır.¹⁸¹

Yalova kaplıcaları idaresinin 1940 senesine dair bilançonun Divanı Muhasebat Encümenince oluşturulan mazbata, 21 Ekim 1942 ve 203427-2342 nolu tezkereye binaen hazırlanan raporun görüşülmesi ile 12 Aralık 1942 tarihli mazbatanın onayı gerçekleşmiştir.¹⁸²

Ve bu dönemde karşılaştığımız son mazbata da Divanı muhasebatta açık vaziyette olan aza seçimine ilişkin Divanı muhasebat ve maliye encümenlerinin katılımıyla oluşturulan mazbata, Hasan Basri'nin üyelikten çıkmasıyla yeni bir kişinin seçimini gerekli kılıyordu. Encümenlerin ortak birleşimiyle bir encümen oluşturulmuş ve bu encümenlerin içerisinde Mihri İffet Pektaş da yer almaktaydı. Sonucunda Başmurakıp Ali Ragıp Ögel ile Abdullah Başmurakıp Ali Hemen seçilmişlerdir.¹⁸³

2.2.6. Mihri İffet Pektaş'ın Son Devir Milletvekilliği Çalışmaları

Pektaş, 971 ikinci seçmen oyu alarak VII. Dönem Malatya milletvekili seçilmiştir. 8 Mart günü ant içerek görevine başlamıştır. 15 Mart 1943 yılında meclis genel kurulunca mazbatasını onaylanmış olup,¹⁸⁴ 15 Mart 1943'de Gümrük ve İnhisarlar Encümeninde oy sıralamasında görev almıştır.¹⁸⁵

VII. Devirde milletvekillerinin seçildikleri iller ve bölgeler incelendiğinde dikkat çeken noktalar, yine VI. devirde olduğu gibi bu devirde de Karadeniz

¹⁸⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.29, 11 Aralık 1942, S. Sayısı: 30, s. 4-5.

¹⁸¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.29, 14 Aralık 1942, S. Sayısı: 35, s. 4-7.

¹⁸² TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.29, 14 Aralık 1942, S. Sayısı: 45, s. 5-7.

¹⁸³ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, C.30, 4 Ocak 1943, S. Sayısı: 66, s. 1-2.

¹⁸⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.1, 15 Mart 1943, s.14.

¹⁸⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.1, 15 Mart 1943, s.16.

Bölgesinde kadınların sayıca fazla olmasıdır. Yalnız Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde ise kadın milletvekillerinin mecliste temsil edilmediğini görmekteyiz. Aşağıdaki tabloda kadın milletvekillerinin seçildikleri il ve bölgeler aktarılmıştır.

Tablo 5. VII. Dönem Kadın Milletvekilleri Seçildikleri İller ve Bölgeler (TBMM'de Kadın Parlamenterler 1935-2009)

Adı Soyadı	İl	Bölge
Mebrure Gönenç	Afyonkarahisar	İç Anadolu Bölgesi
Belkıs Baykan	Ankara	İç Anadolu Bölgesi
Emine Mebrure Aksoley	Ankara	İç Anadolu Bölgesi
Fatma Memik	Edirne	Marmara Bölgesi
Hasene Ilgaz	Hatay	Akdeniz Bölgesi
Nakiye Elgün	Erzurum	Doğu Anadolu Bölgesi
Mihri İffet Pektaş	Malatya	Doğu Anadolu Bölgesi
Benal Nevzad Arıman	İzmir	Ege Bölgesi
Şehime Yunus	Kastamonu	Karadeniz Bölgesi
Salise Abanozoğlu	Trabzon	Karadeniz Bölgesi
Fakihe Öymen	İstanbul	Marmara Bölgesi
Saada Emin Kaatçılar	Manisa	Ege Bölgesi
Sabiha Gökçül Erbay	Samsun	Karadeniz Bölgesi
Şemsa İşcen	Seyhan	Akdeniz Bölgesi
Muammer Develi	Tokat	Karadeniz Bölgesi
Tezer Taşkiran	Kastamonu	Karadeniz Bölgesi

Mihri İffet Pektaş bu dönemde 237 oylamaya katılmıştır. Bunun yanında 2 güven oylamasına katılmış ve evet oyu kullanmıştır. Dönemdeki güven oylamaları; 17 Mart 1943 tarihli Şükrü Saraçoğlu adına¹⁸⁶ bir diğeri de yine Şükrü Saraçoğlu adına 29 Mayıs 1945 tarihinde yapılmıştır.¹⁸⁷

2.2.7. Sunulan Kanun Teklifleri

Mihri İffet Pektaş iç ve dış politikada etkin rol oynamıştır. Olumlu yönde oy kullandığı kanun teklifleri arasında; Anıtkabir inşaatına ilişkin yasa, Çiftçiyi Topraklandırma Yasası, Varlık vergisi, 4305 nolu yasaya ilaveten kanun, Kurtuluş Savaşı malullerine verilecek paraya ilişkin yasa, cami ve mescit çalışanlarına ücret ödemeksizin verilen elbiselik kumaş hakkındaki yasa, Almanya ile siyasi ve iktisadi görüşmelerin ortadan kaldırılmasına dair karar, Almanya'ya ve Japonya'ya savaş açılmasına ve 1 Ocak 1942 yılı Birleşmiş Milletler Bildirgesi'ne Türkiye'nin de iştirakına ilişkin yasa, Amerika Birleşik Devletleri tarafından Cumhuriyet yönetimine verilen on milyon dolarlık kredi sözleşmesinin kabulüne ilişkin yasa tekliflerini sayabiliriz.¹⁸⁸

Mihri İffet Pektaş'ın yeniden Malatya'dan milletvekili seçilmesi dönemin yerel gazetesi olan Fırat gazetesinde yine bir duyuru ile aktarılmıştır. Haberin içeriği şu yöndedir:¹⁸⁹

“28 Şubat Pazar günü Belediye salonunda ikinci seçmenlerin katılımı ile il milletvekillerinin seçimi gerçekleşmiştir. İstiklal Marşı'nın okunmasının ardından Belediye Başkanı Şefik Tugay'ın yaptığı konuşma ile seçim başlamıştır. Dönemin valisi Fahri Özen ve dönemin parti müfettişi olan Mithat Aydın'ın oylarını kullanması ve akabinde mahalleler ve bucakların seçmenleri de sırasıyla oylarını kullanmasıyla seçim süreci başarıyla tamamlanmıştır. Seçimlerin bitmesiyle beraber sayım işlemlerine geçilmiş, oyların kısa bir sürede sayımı tamamlanarak milletvekili seçilenlerin listesi belirlenmiştir. Seçilen milletvekillerinin isimleri; Mihri İffet Pektaş, Osman Taner, Emrullah Barkan, Nasuhi Baydar, Mahmud Nedim Zapçı, M.

¹⁸⁶ TBMM Zabut Ceridesi, Devre 7, C.1, 17 Mart 1943, s.31.

¹⁸⁷ TBMM Zabut Ceridesi, Devre 7, C.1, 29 Mayıs 1945, s.515.

¹⁸⁸ Sarısan, *Malatya'nın İlk Bayan Milletvekili*, s.716.

¹⁸⁹ *Fırat*, 2 Mart 1943, Salı, Sayı: 934.

Şevket Özpazarbaşı, Tevfik Temelli, Halit Sağıroğlu, Mutalip Öker, Cafer Özelçi, Kemal Sayın şeklindedir.

Yine aynı gazetede Milletvekillerinin vilayetten ayrıldıklarına dair de bir haber yer almaktadır. “8 Mart’ta Meclisin toplantısında bulunmak koşuluyla yedinci dönem seçimlerinde seçilen milletvekillerinden ilde bulunanlar Ankara’ya gitmek üzere yola çıkmışlardır” şeklindedir.

2.2.8. Sunulan Önergeler

Mihri İffet Pektaş bu dönemde 2 adet önerge sunmuştur. İlki, İkinci Dünya Savaşının bitimiyle meclis adına yapılan teşekkür adına bir diğeri de çiftçiye dağıtılan toprak ile çiftçi ocaklarının oluşturulmasına dair sunulan kanun teklifinin değişimine ilişkindir.

Meclis adına teşekkürün sunulduğu söz konusu önerge, meclis genel kurulunca kabul edilmiştir. Önerge; “özgür milletler bağımsız milli davalarını yürütmek adına hak ve özgürlük isterler. Bu hedef doğrultusunda kendi politikasını milli değerlerine uygun idam ve muhafaza etme gayretinde olmuşlardır. Bunun neticesinde de barışın sağlanması, milli ve bireysel hakların korunması amacıyla gayret göstererek yerini almıştır.”¹⁹⁰

Bir diğer önerge de Çiftçiye dağıtılan toprak ile çiftçi ocaklarının oluşturulmasına dair kanun teklifinin 17. maddesinin revizyonuna ilişkindir. Söz konusu 17. madde toprağa sahip olmayan ya da bir miktar toprağı olan kiracılar veyahut tarım çalışanlarının o bölgedeki dağıtılması planlanan adetin kamulaştırılması ancak üç katı olacak şekilde ve 50 dönümün altına düşmemek koşulu iken, söz konusu maddenin revizyona uğramasıyla önceki iki maddenin sonuçsuz kalmasına sebep olduğunu görmekteyiz. Keza mevsimlik işçiler için yok sayılmıştır. Ve sonuç olarak 17. Maddenin değişimi kararlaştırılmıştır.¹⁹¹ Ve bu madde Çiftçiyi Topraklandırma Kanunun maddeleri arasında yer almıştır.¹⁹²

¹⁹⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.17, 11 Mayıs 1945, s.46-47.

¹⁹¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.18, 4 Haziran 1945, s. 108-111.

¹⁹² Resmi Gazete, Sayı: 6032, 15 Haziran 1945, s.8894, Kanun No: 4753, Kabul tarihi: 11 Haziran 1945.

Bununla beraber bu dönemde de Mihri İffet Pektaş'ın encümenlerde yaptığı birçok görev olmuştur. Bilindiği üzere VII. Devirde Divan-ı Muhasebat Encümeni olarak görev almıştı. Dönemin ilk yasama yılında 396 oy,¹⁹³ II. yasama yılında 335 oy,¹⁹⁴ III. yasama yılında 314 oy,¹⁹⁵ IV. yasama yılında 329 oy alarak Divan-ı Muhasebat Encümeni olarak görev almıştır.¹⁹⁶

2.2.9. VII. Devir Milletvekilliği Döneminde Hazırlanan Mazbatalar

Devir içerisinde Pektaş, iki mazbatanın hazırlanmasında görev almıştır. Hazırlanan mazbatalar ve içerikleri aşağıda kısaca verilmiştir.

Genel karşılaştırmaya dahil dairelerin 1939 senesi hesabına ilişkin mazbata bunlardan ilkidir. 27 Mart 1941, 6-1233 nolu kanun teklifi incelenmiş ve encümen tarafından 28 Nisan 1943 tarihli bir mazbata oluşturulmuştur. Mazbatada gerçekleştirilen birkaç değişiklikle beraber olumlu yönde görüş çıkmıştır.¹⁹⁷

Devlet denizyolları işletim genel müdürlüğü 1939 senesi hesabına ilişkin mazbata, 28 Eylül 1942, 6-3683 nolu kanun teklifi encümen tarafından değerlendirilmiştir. Encümenin içerisinde yer alan Divanı Muhasebat reisi Seyfi Oran ve genel dürü Abdülkadir Gözen de yer almıştır. Sonuç olarak 2 Haziran 1943 tarihli bir mazbata oluşturulmuş ve üzerinde birkaç değişiklik yapılarak olumlu yönde oy almıştır.¹⁹⁸

Divanı Muhasebatta boşalan daire başkanlığı ve üyelik seçimi ile ilgili Meclis Başkanlığına başvurulmuş, 8 Kasım 1943, 216155-1779 nolu tezkere Bütçe, Maliye ve Sayıştay komisyonlarından oluşmuş encümen tarafından incelenmiştir. Refik Bakuy ve Yusuf Ziya Aslan daire başkanlığı için önerilirken,

¹⁹³ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.1, 15 Mart 1943, s.17.

¹⁹⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.6, 8 Kasım 1943, s.10.

¹⁹⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.14, 8 Kasım 1944, s.14.

¹⁹⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.20, 5 Kasım 1945, s.18.

¹⁹⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.3, 2 Haziran 1943, S Sayısı: 60, s.3-8.

¹⁹⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.3, 7 Haziran 1943, S Sayısı: 60, s.3-8.

Divanı Muhasebat üyeliği adına da Ali Ragıp Ögel ve A. Kemalettin Arıçay önerilmiştir.¹⁹⁹

Kapatılan Kibrit ve Çakmak Tekel İdaresinin lağvedilmesinden önce 4 Haziran 1928 ile 3 Haziran 1930 tarihlerinde ve 1 Temmuz 1930 ile 18 Haziran 1938'e kadarki mali hesaplar encümenince değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda 27 Mart 1944 tarihli mazbata oluşturulmuştur. Ve olumlu yönde sonuçlanmıştır.²⁰⁰

1940 Milli korunma bilançosu hakkında hazırlanan mazbatadaki rapor Meclis Başkanlığınca Divanı Muhasebat Encümenine iletilmiştir. Encümen 29 Temmuz 1943,1-359 nolu tezkereyi inceleyerek 21 Nisan 1944 tarihinde bir mazbata oluşturulmuştur. Onayı ile ilgili karara varılmıştır.²⁰¹

1940 Milli Korunma bilançosuna eklenen maddeye ilişkin hazırlanan mazbata yine encümenin gerekli gördüğü durumda 3 Mayıs 1944 tarihinde yapılan görüşmede mazbatayı durdurmuş ve ek bir mazbata hazırlanmasını istemiştir. Hazırlanan mazbatada birtakım değişiklikler yapılmıştır.²⁰²

Millî Piyango idaresinin 1943 senesi bilançosuna ilişkin mazbata, 16 Mayıs 1944, 6-1340 nolu tezkere Meclis Başkanlığına sunulmuş ve Divanı Muhasebat Encümenine sevk edilmiştir. Encümen tarafından incelenmiş ve 5 Haziran 1944 tarihli mazbata oluşturulmuştur. Olumlu yönde sonuçlanmıştır.²⁰³

Posta, Telgraf ve Telefon Genel Müdürlüğü 1940 senesine ilişkin bildiriye dayanarak hazırlanan mazbata, Başbakanlığın 15 Mart 1943, 6-796 nolu kanun teklifi encümenine sevki gerçekleşmiş, encümen tarafından 4 Aralık 1944'te bir mazbata oluşturulmuştur. Birkaç değişiklikler yapılarak onanmıştır.²⁰⁴

Orman Genel Müdürlüğünün 1940 senesine ilişkin mazbata ile ilgili olarak 19 Haziran 1942, 6-2362 nolu tezkere encümenince incelenmiş ve 4 Aralık 1944 tarihli mazbata oluşturulmuştur. Olumlu yönde sonuçlanmıştır.²⁰⁵

¹⁹⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem: 7, C.6, 17 Aralık 1943, S. Sayısı: 68, s. 3-5.

²⁰⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem: 7, C.8, 31 Mart 1944, S Sayısı: 75, s.1-3.

²⁰¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.10, 3 Mayıs 1944, S Sayısı: 102.

²⁰² TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.10, 31 Mayıs 1944, S Sayısı: 102'ye ek, s. 1-2.

²⁰³ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.11, 9 Haziran 1944, S Sayısı: 147, s. 8.

²⁰⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.14, 8 Aralık 1944, S Sayısı: 10, s. 5-7.

²⁰⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.14, 8 Aralık 1944, S Sayısı: 11, s. 5.

Sayıştay da boşalan azalıklara seçimlerin yapılması adına Başbakanlık üyelik için 2 Nisan 1945, 230585-550 nolu tezkere Meclis Başkanlığınca Bütçe, Maliye ve Sayıştay komitelerinden mürekkep bir encümene iletilmiştir. İnceleme neticesinde 10 Nisan 1945'te bir toplantı yapılmış ve 13 Nisan 1945 tarihli raporun meydana gelmesiyle 4'er aday seçim için sunulmuştur. Bu adaylar; Faruk Işık, Fuat Beşkardeş, Fikret Hilmi Aktulga ve Ahmet Talat Dengel'dir.²⁰⁶

Eylül, Kasım 1939'a ilişkin Sayıştay raporuna dayanarak oluşturulan mazbata göre, 15 Kasım 1943 tarihli bir mazbata meydana getirilmiştir. Önceki kararın devamı yönünde görüş bildirilmiştir.²⁰⁷

Millî Piyango idaresinin 1944 senesi bilançosu ile ilgili Başbakanlık 2 Nisan 1945, 6-712 nolu tezkere incelenerek 2 Mayıs 1945'te bir rapor oluşturulmuştur. 1944 yılı bilançosunun geçerliliği devam etmiştir.²⁰⁸

Yalova Kaplıcaları İşletim İdaresinin 1943senesi bilançosuna ilişkin hazırlanan mazbatada da 29 Nisan 1946 tarihli bir mazbatanın hazırlanmasıyla sonuçlanmıştır. Ve yalnızca bu mazbata da bilanço ve tezkerenin onayı geçmemiştir.²⁰⁹

²⁰⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.16, 18 Nisan 1945, S. Sayısı: 78, s. 2-3.

²⁰⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.16, 2 Nisan 1945, S Sayısı: 66, s. 3.

²⁰⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.17, 7 Mayıs 1945, S. Sayısı: 93, s. 9.

²⁰⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, C.23, 6 Mayıs 1946, S. Sayısı: 105, s. 10.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİHRİ İFFET PEKTAŞ'IN MECLİS DIŞI ÇALIŞMALARI

3.1.Basında Türk Kadını ve Mihri İffet Pektaş

Kadınların pek çok haklara kavuşmaları gazetelerde çokça yer almıştır. Cumhuriyet gazetesinde, "*Türk Kadını Haklarının En Büyüğüne Sahip Oldu*", "*Türk Kadınlığı Sevinç İçinde*" başlıkları yer almıştır.²¹⁰

8 Aralık 1934 Ulus gazetesinde, "Yurdun her yönünde Türk kadını bayram ediyor" başlığı atılarak

4 Şubat 1935 Kurun gazetesinde, milletvekili neticeleri "*Milletvekili Adayları Belirlendi*" başlığı altında ilk kadın milletvekillerinin isim listesi verilmiştir. Bu listede, Esmâ Nayman, Fatma Şakir, Türkan Baştuğ, Satı Çırpanoğlu, Nakiye Elgün ve Mihri İffet Pektaş yer almıştır.²¹¹

Yine Cumhuriyet gazetesinde de benzer haberler yer almıştır. İlk kadın milletvekillerinin kısa bir özgeçmişlerine yer verilmiştir. Mihri İffet Pektaş özgeçmişine dair şu bilgiler verilmiştir. 1898'de doğmuştur. Kız Koleji'nden mezun olan Mihri İffet Pektaş'ın uzun sürelerce Türk okullarında ve kolejde eğitim verdiği, iyi derecede İngilizce ve Fransızca bildiği yönünde bilgiler sunmuştur. Ayrıca, Kadıköy Fukaraperver Cemiyeti'nde, Hilaliahmer ve Himayeietfal'de görev aldığından söz edilmiştir. Bunun yanı sıra Wilyam Ramzey'in Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası eserinin çevirisini yapmış olması bir diğer önemli noktadır.²¹²

Yine Milliyet gazetesinde 6 Şubat 1935 tarihli haberinde yeni milletvekili seçimlerinin Cuma Günü gerçekleşmiş olacağı haberi okuyucuyu karşılamaktadır. Ve burada da Cumhuriyet gazetesinde de yer aldığı gibi, kadın milletvekillerinin özgeçmişlerine yer verilmiş olup, ek olarak Mihri İffet Pektaş, Benal Nevzat, Fatma Şakir, Seniha Hızal ve Türkan Baştuğ'un resimleri de sergilenmiştir.²¹³ Bir diğer

²¹⁰ Cumhuriyet, 6 Birincikânun 1934, s.1

²¹¹ Kurun, 4 Şubat 1935: s.1

²¹² Cumhuriyet, 6 Şubat 1935:5.

²¹³ Milliyet, 6 Şubat 1935:1,6.

gazetede de Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından ilan edilen kadın milletvekili adaylarının özgeçmişleri ek olarak sunulmuştur. Yine burada Benal Nevzat, Seniha Hızal ve Mihri İffet Pektaş'ın resimleri de eklenmiştir.²¹⁴

Milliyet gazetesinin 8 Şubat 1935 tarihli haberde Saylav seçimlerinin başladığını, bütün yurdun şenlikler yaparak bunu kutlayacağını aktarmıştır. Bununla birlikte aynı gazetede Feminizm Kongresi için tüm hazırlıkların yapıldığından söz edilerek kadınlar bu konuda görüşlerini bildirmişlerdir.²¹⁵

Cumhuriyet gazetesinin 9 Şubat 1935 tarihli bir başka haberinde, milletvekilleri seçimlerinin 8 Şubat tarihinde sona erdiği ve Malatya milletvekilliğine Mihri İffet Pektaş'ın seçildiğine dair bir haber yer almıştır.²¹⁶

8 Mart 1935 Cumhuriyet gazetesinde 7 Mart'ta gerçekleşen meclis toplantısı başlığı altında verilen haberde Erzurum'dan mebus seçilen Nakiye Elgün, Başbakan İsmet İnönü'ye güvenoyu verenler arasında kadınların da olduğundan söz etmiş ve bir konuşma yapmıştır.²¹⁷

Benzer haber Ulus gazetesinde, parlamentonun gerçekleştirdiği toplantıda kabineye güven bildiriminin sağlandığına dair haber şeklinde yer almıştır. Nakiye Elgün'ün mecliste yaptığı konuşma şu şekildedir;

"Arkadaşlar, Başbakanımız İsmet İnönü'ye güven bildiren arkadaşlar, arasında bizlerin de bulunması ve bu fırsatın verilmiş olması heyecanı içerisinde burada bulunmaktayım. Şimdiye kadar Türkler, bütün olarak her alanda beraber çalışmıştı. Fakat şimdi Türk Milletinin en yüksek, en itibarlı yerde yer almış olması, Türk hükümetine güven bildiren arkadaşlar arasında bulunma hakkının bize verilmiş olmasından dolayı ayrıca müteşekkirim. Türk Milleti var gücüyle çalışacak ve başarısını bütün dünyaya ifade etmiş olacaktır. Bugüne ulaşmış olmamızdan dolayı hakiki Türk Milletine başarılar, en büyük ve en güzel günler, en mutlu anlar dileyerek sözlerimi

²¹⁴ Kurun, 6 Şubat 1935:1,9.

²¹⁵ Milliyet, 8 Şubat 1935, s.1.

²¹⁶ Cumhuriyet, 9 Şubat 1935:1,5.

²¹⁷ Cumhuriyet, 8 Mart 1935:1,8.

*noktalyorum." Konuşma sonrasında encümen seçimleri yapılmış ve Pektaş Kütüphane Encümeni seçilmiştir.*²¹⁸

Cumhuriyet gazetesi 14 Nisan 1935 tarihli gazetede de İstanbul' da toplanan Uluslararası Kadın Kongresi'ne katılanlar arasında Türk kadınını Mihri İffet Pektaş temsil etmiş ve kongrenin Umumiye Komisyonu'na seçildiği bilgisi verilmiştir. Buna ek olarak Türk heyetinden katılan kadınların resimleri de yer bulmuştur. Bu kadınlar arasında Mihri İffet Pektaş da bulunmakta idi.²¹⁹

3.2. Sosyal ve Kültürel Yardım Faaliyetleri

Mihri İffet Pektaş aldığı eğitim itibarıyla iyi derecede İngilizce ve Fransızca bilmekteydi. Meclis dışında bilme yaptığı en büyük katkı hiç şüphesiz William Mitchell Ramsay'a ait Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası kitabını Türkçeye çevirmesidir. Çevirisinde coğrafyanın önemine değinmiştir.

Bunun dışında pek çok yardımsever kuruluşlarda da görev almıştır. Bunlar; Hilal-i Ahmer,

Himaye-i Etfal,

Kadıköy Fıkaraperver Cemiyeti gibi yardım kuruluşlarıdır. Bu kuruluşlarda görev almış, hastabakıcılık kolunda da yardım çalışmalarında bulunmuştur.²²⁰ Kısaca bu kuruluşlara değinmeyi uygun görmekteyiz.

3.2.1. Hilal-i Ahmer Cemiyeti:

1860'ların sonlarından itibaren Avrupa ve Osmanlı İmparatorluğunda daha çok savaş sırasında yaralanmış askerlere yardımcı olmak ve cephe gerisinde de faaliyetleri yürütmek amacıyla kurulmuş sivil ve askeri bir teşkilattir.²²¹ Siyasi yaşama katılımının artması ile beraber cemiyetleşme faaliyetleri de hız kazanmıştır.

²¹⁸ *Ulus*, 8 Mart 1935:1,5.

²¹⁹ *Cumhuriyet*, 14 Nisan 1935 s.2.

²²⁰ Semra Gökçimen, Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler, TBMM 1935-2009, Hazırlayanlar Kanunlar ve Kararlar Müdür Yardımcısı Yasama Uzmanlar Havvana Yapıcı Engin Kaya Dinçer Gültemen Taner Geçmez, Ankara, 2009, s.327.

²²¹ Nadir Özbek, Savaş ve Toplumsal Mobilizasyon: II. Meşrutiyet Döneminde Sivil Toplum ve Kamusal Alan, Osmanlı Bankası Arşiv Araştırma Merkezi, s.

Osmanlı'da Batı'da olduğu gibi 19. yüzyıl sonlarında ortaya çıkarak özellikle II. Meşrutiyet'in ilanıyla güçlenmiştir. Bu sivil bir gelenek olduğunun göstergesidir.

II. Meşrutiyet'in dönüm noktalarından biri olan 1913'te İttihat ve Terakki tarafından gerçekleştirilen Bab-ı Ali Baskını ile İttihat ve Terakki Hükümeti'nin iktidara el koyması ve öte yandan I. Dünya Savaşı'nın başlaması söz konusu idi. Böylesine bir dönemde faaliyetini sürdüren Hilal-i Ahmer Cemiyeti hızla kitleselleşmiş ve nitekim 1914'ten sonra cemiyetin Hanımlar şubesi açılmıştır. Bu şube aktif çalışmalarda bulunmuştur. Öte yandan bunun bir yansıması olarak, yine 1914-1915 yıllarında daha çok cephe gerisinde faaliyet gösteren cemiyet savaş dolayısıyla vatani savunma münasebetiyle hızla ilerlemeye devam etmiştir. Ve yine Hanımlar şubesi ordunun ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çamaşır çorap temininde bulunmuş bunun yanı sıra göçmenlere yardım etme, kimsesiz göçmen kadınlara iş edindirme misyonları üstlenmişlerdir. Aynı zamanda pek çok kadın cemiyetin hastabakıcılık mektebinde eğitim almış ve cephelerde yaralı askerlerin tedavisinde gönüllü olarak yer almıştır. Mihri İffet Pektaş da bu yardım kuruluşunda görev alan kadınlar arasındadır.

3.2.2. Himaye-i Etfal Cemiyeti:

Sırasıyla; Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı yaşayan Osmanlı Devleti, insan gücünü cephelere göndermişti ve bunların çoğu geri dönememişti. Savaşa giden kişilerin ardında kalan kimsesiz çocuklara yapılan yardımları halkın üstlenmesi ancak çabalarının sonuçsuz kalmasıyla gittikçe artan ihtiyaçlar karşılanamadığından, II. Abdülhamid döneminde Darü'l hayr-ı Ali kurulmuştur. Fakat bu kurum 22 Ağustos 1909'da lağvedilmiş olup, İttihat ve Terakki döneminde ise Darü'l eytam'lar kurulmuştur.²²²

Cemiyet, ilk olarak 1908 yılında Kırklareli'nde kurulmuş²²³ bugüne uzanan asıl yapısı I. Dünya Savaşı yıllarında gerçekleşmiştir.²²⁴

Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin programı savaş yıllarında yararlılık gösteren Hilal-i Ahmer Cemiyeti ile benzerlik göstermektedir. Hilal-i Ahmer Cemiyeti gibi

²²² O. Rıza Erkan/ Gönül Erkan, "Darüleytamlar" *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, V/I, Ocak 1987, s. 61

²²³ Hasan Albayrak, "Himaye-i Etfal Cemiyeti" *Tarih ve Toplum*, 52, Nisan 1988, s. 32

²²⁴ Mustafa Şahin, "23 Nisan ve Himaye-i Etfal", *Toplumsal Tarih*, 40, Nisan 1997, s.15

bünyesinde kadınlar kolu mevcuttur fakat Hilal-i Ahmer kadar başarılı olamamıştır.²²⁵ Ayrıca yine Hilal-i Ahmer gibi fakir ve muhtaç çocukları himaye altına aldığını görmekteyiz.

3.2.3. Fukaraperver Cemiyeti:

Tüzüğünde yer alan bilgiye göre cemiyet, çalışma gücünü kaybetmiş, sosyal güvenlik kurumlarından bağımsız, bakacak kimsesi olmayan, hiçbir gelire sahip olmayan iş yapamaz haldeki yaşlı ve yardıma muhtaç olan kimselere yardım edecektir.²²⁶

Cemiyet Cumhuriyet döneminde de faaliyetlerini sürdürmüş olup, 1931’de ilk adı Topkapı Türk Fukaraperver Hayır Müessesesi iken, 1934’de Topkapı Yoksullara Yardım Kurumu ismini, son olarak 1948 yılında da Topkapı Fakirlere Yardım Yurdu ismini almıştır. Ve son bir değişiklik 1969’da olurken ismi Topkapı Fukaraperver Cemiyeti olarak kalacaktır. Malatya Milletvekili Mihri İffet Pektaş da bu cemiyetin üyeliğini üstlenmiştir.

Kuruculuğunu Dr. Reşit Galip Hakkı Bey’in üstlendiği cemiyet, 1916 yılına kadar aktif olarak çalışmalarına devam ederken, bir yıl sonra kısa bir süre ara vermiştir.²²⁷ Cemiyet amaçları, yetim ve yardıma ihtiyaç duyan çocuklara koruyuculuk edip eğitim vermek ve eğitim süresince çıkabilecek masrafları karşılamak, aile büyüklerini kaybeden ve zor durumda olan ailelere yardım etmek ve çocuklarını koruma altına almak, aciz ve fakir hastaların gerekli durumlarda sağlık ihtiyacını karşılamak, yoksullara ekmek dağıtmak, işsizlere iş bulmak ve işe sevk etmek, evi olmayanlar ve sokaklarda kalanları hastaları hastanelere sevkini sağlamak, haftanın belli günlerinde cemiyete başvuruda bulunan hastaların sağlık kontrollerini yapmak ve onlara destek olmaktır.²²⁸

²²⁵ Safiye Kıranlar, *Savaş Yıllarında Türkiye’de Sosyal Yardım Faaliyetleri*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2013, s.263.

²²⁶ Nadir Özbek, 90 Yıllık Bir Hayır Kurumu Topkapı Fukaraperver Cemiyeti, *Tarih Toplum*, Aralık 1998, Sayı:180, sayfa: 329.

²²⁷ Talebe Defteri, no:3, s.868. Özbek; “90 Yıllık Bir Hayır Kurumu Topkapı... s.9.

²²⁸ *Osmanlı Terakkiperver Cemiyet-i Hayriyesi Topkapı Şubesi*, İstanbul 1327, s. 4-5.

3.3.Mihri İffet Pektaş ve III. Türk Dil Kurultayı Çalışmaları

Pektaş, 1936 Ağustos ayında gerçekleşen III. Türk Dil Kurultayı'nda Güneş Dil Teorisi ve Dil Karşılaştırmaları Kuruluna seçilmiştir.²²⁹ Kurul tarafından 6 maddelik bir rapor düzenlenmiş ve söz konusu raporda Mihri İffet Pektaş'ın da imzası bulunmaktadır. Akabinde 1935 yılında da İstanbul Üniversitesi'nde toplanan, XII. Uluslararası Kadın Kongresine katılarak dünya barışı ile alakalı konuşmasında Dünya Savaşı'ndan sonra barışın yerleşmesi gerektiğini, bütün milletlerin de ortak işbirlik içerisinde bulunmalarının doğru olacağını belirtmiş ve Balkan Paktı'nın kuruluş amacının da buna dayandığını da eklemektedir.²³⁰

23 Nisan 1935 yılı Cumhuriyet gazetesinde; kadınların yeniden bir gösteri düzenlediklerine dair bir başlık yer almıştır. Gösteride Mihri İffet Pektaş ile Esmâ Nayman'ın konuşma yaptıklarını görmekteyiz. Pektaş konuşmasında barışı korumak adına savaş sonrası durumu ve Balkan Paktı'nın barış için olumlu etkilerinden söz ederek;

"Kadın ve erkeklerin üstlendikleri görevlerinin aynı olduğu bu sebeple ki erkek ve kadınların aynı barış çatısı altında yaşayabileceğini vurgulamıştır. Dolayısıyla paydaş görevlerimiz olduğundan çalışma alanlarında da aynı yerlerde olmamız pek doğal bir durumdur" demiştir.

Pek çok gazetede yer bulan Türk dili için yeni bir devir anlamına gelen Dil Kurultayı toplanmış olup konuşmalar yapılmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi, "Üçüncü Türk Dili Kurultayı törenle açıldı" başlığını atarken,²³¹ Kurun Gazetesinde; "Üçüncü Türk Dil Kurultayı Bugün Açılıyor" başlığı altında kurultayın programı yayımlanmıştır. Programa göre İstiklal Marşı ile başlanıp kurultaya başkan seçimi, başkanın söylevi, Kurultaya iki başkan ve dört sekreter seçilmesi, Türk Tarih Kurumunun nutku, genel sekreterinin çalışması ve son olarak kurultay komisyonlarının seçimi şeklindedir.²³²

²²⁹ Sarısamancıoğlu, *Malatya'nın İlk Bayan...* s.703.

²³⁰ Sarısamancıoğlu, *Malatya'nın İlk Bayan...* s.703.

²³¹ *Cumhuriyet*, 25 Ağustos 1936, s.1.

²³² *Kurun*, 24 Ağustos 1936, s.1.

Nitekim Milletler Cemiyeti'nin 1936 yılında yapılacak olan toplantısında Türkiye Cumhuriyeti adına Malatya Milletvekili olan Mihri İffet Pektaş görevlendirilmiştir.²³³

Bu toplantıya Dr. Tevfik Rüştü Aras (başkan), Şükrü Kaya, Hasan Rıza Soyak, Necmeddin Sadak (delege), Bedi Arbel, Refik Âmir Kocamazın (Müşavir), Arif Mardin ve Nuri (kâtip olarak) bey de iştirak etmiştir. Bununla beraber iki adet emniyet çalışanı eklenmiş ve yol masrafları ile Türkiye sınırlarından itibaren 02.06.1936 tarih ve 2/4798 nolu kararnameye ithafen gündelik verilmesi belirtilmiştir. Heyet Başkanın aldığı gündelik tutar 124.21 Fransız Frangıdır. Heyetin, bazı devlet merkezlerine gitmesi, Cenevre ve civar gittiği yerlerde dinlenme alanı, çalışma alanları bulunan bir daire, otomobil tahsis edilmesi, daktilo yazışma ücreti ve yeme içme gibi masraflar için de döviz izinleri verilmiştir. Ayrıca heyet ile birlikte yola çıkacaklara siyasal pasaport verilmesine Dışişleri Vekilliği'nin 27.08.1936 tarih 161444/35 nolu tezkeresi ile kabulü onanmıştır.²³⁴

3.4.Birleşmiş Milletler Kadın Hakları Komisyonu

Birleşmiş Milletler Teşkilatı, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından dünya barışını ve güvenliğini sağlamak adına 1945 yılında kurulmuştur. Söz konusu teşkilat, Genel Kurul, Sosyal ve Ekonomik Konsey ile Güvenlik Konseyinden oluşmakla birlikte insan hakları hususunda da Genel Kurul ile Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından oluşturulan İnsan Hakları Komisyonu, İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Kadınların Statüsü Komisyonu, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği kurulmuştur. Bu komisyonlar arasında yer alan 21 Haziran 1946 yılında kurulan Kadınların Statüsü Komisyonu, nitekim Ekonomik ve Sosyal Konsey'in en etkin olanıdır. Komisyonun kurulma sebebi, kadın erkek eşitliğinin uygulanmasıdır. Söz konusu komisyon kadının ekonomik, sosyal, siyasal, toplumsal ve eğitsel alanlarda kendine yer bulması ve geliştirmesini amaçlamıştır. Bunun için pek çok öneriler ve raporlar sunulmakla birlikte çözüm arayışlarında bulunmuştur.²³⁵ Mihri İffet Pektaş'ın da

²³³ BCA 030.18.01.02.68.73.13.

²³⁴ Salhadin Gök- Özlem Kılınççeker, Türk Kadının Siyasete Giriş Süreci ve İlk Kadın Saylav Mihri İffet Pektaş, *Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Güz 2019, Yıl:4, Sayı: 8, s.70.

²³⁵ Gök, Kılınççeker, Türk Kadınının..., s.70.

New York'ta toplanacak Birleşmiş Milletler İktisadi ve İçtimai Konseyi'ne gitmesi kararlaştırılmıştır.²³⁶ 1947-1970 yılları aralığında da Mihri İffet Pektaş, Birleşmiş Milletler Kadın Hakları Komisyonu Türk delegesi olarak yer almıştır.²³⁷

1949 yılına gelindiğinde Mihri İffet Pektaş, Makbule Diblan, Mebrure Aksoley, Latife (Bekir) ve İffet Halim Oruz ile birlikte İstanbul'a gelmişlerdir. Türk Kadınlar Birliğinin merkezinin İstanbul'da kurulmasını isteyen üyelerle görüşme yapmıştır. İki gün sonra da Eminönü Halkevi'nde de bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıya da girişimci heyet üyeleri Halim Oruz, Emel Gürlar, Av. Süreyya Ağaoğlu, Dr. Pakize Tarzi, Seniha Rauf, Safiye Hüseyin Elbi, Aliye Esat, Efzayış Suat, Nasip Diblan, Cavidan Yamut, ile beraber Mihri İffet Pektaş da katılmıştır.²³⁸

Tarihler 1948'i gösterdiğinde de Birleşmiş Milletler Kadınlarının Hakları Komisyonu 5 Ocak 1948'de New York'ta ikinci bir toplantı düzenlemiş, üçüncü toplantısını 21 Mart 1949'da, dördüncü toplantısını 8 Mayıs 1950'de New York Lake Success'de düzenlemiş ve Mihri İffet Pektaş da Bakanlar Kurulu'nun kararına istinaden bu toplantılara katılmıştır.²³⁹

²³⁶ Tacettin Çalık, Birleşmiş Milletler Organlarının İnsan Hakları ile İlişkisi" *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, 2, s.1091-1134 (s.1125), 2015.

²³⁷ Sarısamam, *Malatya'nın İlk Bayan...* s.704.

²³⁸ *Kadın Gazetesi*, 16 Mayıs 1949, 1-5.

²³⁹ BCA 030.18.01.1115.77.13;BCA. 030.18.01.02.118.101; BCA. 030.18.01.02.122.37.6).

SONUÇ

Tarih boyunca Türk kadınının medeni ve siyasi haklarını kazanmasını sağlayan düzenlemeler 1920’li yılların başlarına rastlamaktadır. Zamanla gelişen ve değişen toplumsal düzende daha fazla yer alabilmek isteyen Türk kadını yıllardır süregelen bu düzenin değişmesi için çeşitli mücadeleler vermişlerdir. Kadın olma bilincinde hareket ederek bu haklara kavuşmanın yalnızca seyirci kalınarak olmayacağını bilmekteydiler. Bu düşünceden hareketle kimi zaman dernekler ve cemiyetler kurarak buralarda aktif görevler alarak, kimi zaman da çeşitli yerlerde gösteriler, mitingler düzenleyip konuşmalar yaparak haklı davalarını tüm dünyaya duyurmuşlardır. Nitekim başarılı da olmuşlardır. Belki yıllardır süregelen kadın ve erkek eşitsizliği verilen mücadele sonrasında kadının yerini sağlamlaştırmıştır. Eğitim hayatında, çalışma hayatında ve siyasi hayatta kadınların var olan konumu değişmiştir. Şundan eminiz ki kadının konumu toplumsal gelişmenin aynı zamanda çağdaşlaşmanın da önemli bir ölçütüdür. Bu düşünceden hareketle pek çok inkılap hareketleri birbirini izlemiş ve kadınlar zaman içerisinde aktif bir statüye ulaşmışlardır.

Cumhuriyet’in ilanıyla başlayan 17 Şubat 1926’da kabul edilen Medeni Kanun, kadın haklarının kazanımı açısından ilk halkadır. Artık kadınlar yalnızca evlenme, boşanma konularında haklara sahip olmakla kalmayıp miras ve borçlar hususunda da çeşitli haklara sahip olmuşlardır. Bu da kadınların yasa önünde de eşit olma hakkını kazandıklarını göstermektedir. Akabinde de 1930’da belediye seçimlerinde, 1933’de muhtar ve 1934’de de milletvekili olma yolunda ilerlemeler kaydetmişlerdir.

Nitekim 1935 yılına gelindiğinde mecliste 18 kadın milletvekili görev almıştır. Artık kadın ikinci sınıf insan olma vasfını yitirmiş önemli bir temsil gücüne kavuşmuştur. Dolayısıyla Türk kadınının gerek kendi sorunlarına çözüm araması gerekse vatan savunmasında aktif rol alması söz konusu iken mecliste de söz alma, ve temsil yetkisine sahip olması gurur vericidir.

Mihri İffet Pektaş da mecliste görev alan ilk kadın milletvekillerinden birisidir. Kendisi Malatya'dan milletvekili seçilmiştir. Meclis içerisinde de görev almış ve konuşmalar yapmıştır. Çok fazla aktiftir diyemeyiz belki ama o dönemi göz önüne aldığımızda diğer kadın vekillere göre hatırı sayılır durumdadır. Milletvekilliği boyunca iki kez konuşma yapmıştır. Bunlardan birisi spor teşkilatıdır ve bu konuyla ilgili olarak sporun ahlaki kuralları göz ardı etmeden oynanması gerektiğini savunmuş, bir diğeri de Tekel Genel Müdürlüğü'nün 1939 tarihli bütçesi kanun layihası olmuştur. Bunun yanı sıra üç dönem milletvekilliği yapmış olan Mihri İffet Pektaş, milletvekili olduğu dönemde iki dönem Kütüphane Encümenliğinde görev almış, son dönemde de Divan-ı Muhasebat Encümenliğinde yer almıştır. Ve görev aldığı bu encümende 29 tane mazbatanın düzenlenmesinde ilişkisi bulunmaktadır.

Siyasi kişiliğinin yanı sıra aynı zamanda İngilizce ve Fransızca bilen Pektaş İngilizce kitapları Türkçe'ye tercüme etmiş bunlar arasında İskoçyalı arkeolog William Mitchell Ramsay'ın "Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası" adlı İngilizce eserin tercümesi dikkatimizi çekmektedir.

Eğitim hayatına baktığımızda öğretmen kimliğine ulaştığımız Pektaş, kadınların da eğitimlerini tamamlamalarının ne derece önemli olduğunun üzerinde durmuş mesleki becerilerin kazanılmasının önemini vurgulamıştır. Bununla beraber 3. Türk Dil Kurultayına katılmış, Birleşmiş Milletler Kadın Hakları Komisyon'unda Türkiye'yi temsilen bulunmuştur. Aynı zamanda sosyal yardım kuruluşlarında da etkin görevler üstlenmiştir. Bunlardan Çocuk Esirgeme Kurumu, Fukaraperver Cemiyeti, Kızılay gibi daha birçok kuruluşlarda gönüllü olarak görevler yapmıştır. Bu da onun nitelikli yönünü vurgulamaktadır.

KAYNAKÇA

A. ARŞİV BELGELERİ

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 1997.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. II. Türk Devrimleri Tarihi Enstitüsü, İstanbul 1981.

Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri, IV, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 1991.

B. RESMÎ YAYINLAR

Resmi Gazete

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (TBMMZC)

C. SÜRELİ YAYINLAR

1. GAZETELER

Alemdar

Cumhuriyet

Fırat

Hakimiyet-i Milliye

İkdam

İleri

İstiklal

Kadın

Kurun

Memleket

Milliyet

Sabah

Tasvir-i Efkâr

Ünal

Vakit

2. DERGİLER

Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi

Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi

Bilgiyurdu Gençlik Dergisi

Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi

İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

D. KİTAP VE MAKALELER

Adıvar, Halide Edip: *Türk'ün Ateşle İmtihanı*, Atlas Kitabevi, İstanbul 1982.

Afetinan, Afet: *Atatürkçü Düşünce*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara

1994.

- Afetinan, Afet: *Atatürk ve Türk Kadın Haklarının Kazanılması, Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları Müdürlüğü, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1968.
- Afetinan, Afet: *Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi, İstanbul 1982.
- Afetinan, Afet: *Mustafa Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1983.
- Albayrak, Hasan: "Himaye-i Etfal Cemiyeti" *Tarih ve Toplum*, 52, Nisan 1988, s. 32.
- Alp, Hayrünisa: "Osmanlı Toplumunda Kadınların Meslek Edinme Çabaları (1908-1923)", *Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Yayınları*, İstanbul 2016, s.170-174.
- Arabacı, Hacı Murat: "Milli Mücadele'nin Hazırlık Safhasında Halide Edip Adıvar'ın Faaliyetleri ve Mustafa Kemal Atatürk", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 19, 2007, s. 277.
- Atatürkçülük (Birinci Kitap): Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1998.
- Atatürkçü Düşünce El Kitabı I*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2004.
- Atatürkçü Düşünce El Kitabı II*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2005.
- Berkes, Niyazi: *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1978.
- Bolat, Bengül Salman: "1930 Kadınlara İntihap (Seçme-Seçilme) Hakkı Verilmesine Yönelik Tutumlar", *Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Y.10, Sa. 19, Bahar 2014, s. 28-29.

- Caporal, Bernard: *Kemalizm’de ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını*, Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları, Ankara 1982.
- Bozdoğan, Hakan: “Cumhuriyet Türk Kadınına Neler Kazandırdı”, *Bilgiyurdu Gençlik Dergisi*, Mart -Nisan 2010, Sa. 18, s. 29-31.
- Çalık, Tacettin: “Birleşmiş Milletler Organlarının İnsan Hakları ile İlişkisi” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı 2, 2015, s.1091-1134.
- Doğramacı, Emel: “Atatürk ve Kadın Hakları,” *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 5, S. 13 (Kasım 1988), s. 94–101.
- Doğramacı, Emel: *Türkiye’de Kadının Dünyü ve Bugünü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1997.
- Erkan, O. Rıza, Erkan, Gönül: "Darüleytamlar" *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, V/I, Ocak 1987, s. 61.
- Eroğlu, Hamza- Gönülal, İsmet- Arıkan, Muzaffer: *Atatürk ve Türk Toplumı*, Türkiye Ziraat Donatım Kurumu Yayınları, Ankara 1981.
- Feyzioğlu, Turhan: “Atatürk ve Kadın Hakları” Atatürkçü Düşünce, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1992.
- Gök, Salhadin- Kılınççeker, Özlem: Türk Kadının Siyasete Giriş Süreci ve İlk Kadın Saylav Mihri İffet Pektaş, *Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Güz 2019, Yıl:4, Sayı: 8, ss. 48-84.
- Gökçimen, Semra: “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi”, *Yasama Dergisi*, (10), 2008, s.20.
- Gökçimen, Semra: *Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler*, TBMM 1935-2009, Hazırlayanlar Kanunlar ve Kararlar Müdür Yardımcısı Yasama Uzmanlar Havvana Yapıcı Engin Kaya Dinçer Gültemen Taner Geçmez, Ankara 2009.
- Göksel, Burhan: “Atatürk ve Kadın Hakları”, Atatürkçü Düşünce, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1992.
- Güneş, İhsan: *Türk Parlamento Tarihi*, C. 2, TBMM Vakfı Yayınları, No:26, Ankara 2001.

- Kaplan, Leyla: “Hilal-i Ahmer Hanımlar Merkezi’nin Kuruluşu ve Faaliyetleri”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 10, 2003, s. 80-81.
- Kaplan, Leyla: *Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1998.
- Karal, Enver Ziya: *Atatürk ve Devrim Konferans ve Makaleler*, Ankara 1980.
- Karal, Enver Ziya: *Osmanlı Tarihi*, c. 5., Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1983.
- Karal, Enver Ziya: *Osmanlı Tarihi*, c.6 Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1988.
- Kaymaz, İhsan Şerif: Çağdaş Uygarlığın Mihenk Taşı: Türkiye’de Kadının Toplumsal Konumu, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S 46, Güz 2010, s. 333-366.
- Kıranlar, Safiye: *Savaş Yıllarında Türkiye’de Sosyal Yardım Faaliyetleri (1914-1923)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2013.
- Kırkpınar, Leyla: *Türkiye’de Toplumsal Değişme Sürecinde Kadın, 75. Yılda Kadınlar ve Erkekler*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1998.
- Kili, Suna: Mahmut Esat Bozkurt, Hukuk Devrimi ve Çağdaşlaşma, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, 1994.
- Koçer, Hasan Ali: *Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)*, Araştırma- İnceleme Dizisi, MEB, İstanbul 1991.
- Kurt, Songül Keçeci: *Osmanlı Devleti’nde Kadın Eğitimi Harem’den Mektebe*, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul 2011.
- Kurnaz, Şefika: *Yenileşme Sürecinde Türk Kadını (1839-1923)*, 2. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2015.

- Meriç, Nevin: “Kadında Meydana Gelen Değişimlerin Tarihselliğinden Birkaç Kesit”, Yıldız Ramazanoğlu (ed.) *Osmanlıdan Cumhuriyete Kadının Tarihi Dönüşümü*, Pınar Yayınları, İstanbul 2000.
- Onay, Perihan: *Türkiye’nin Sosyal Kalkınmasında Kadının Rolü*, İş Bankası Yayını, Ankara 1969.
- Osmanlı Terakkiperver Cemiyet-i Hayriyesi Topkapı Şubesi*, Tanin Matbaası İstanbul 1327/1911.
- Özbek, Nadir: “90 Yıllık Bir Hayır Kurumu Topkapı Fukaraperver Cemiyeti”, *Tarih Toplum*, Aralık 1998, Sayı:180, Sayfa: 329.
- Özbek, Nadir: *Savaş ve Toplumsal Mobilizasyon: II. Meşrutiyet Döneminde Sivil Toplum ve Kamusal Alan*, Osmanlı Bankası Arşiv Araştırma Merkezi, 15 Aralık 2007.
- Sarihan, Zeki: *Kurtuluş Savaşı Kadınları*, Çankaya Belediyesi ve Toplumsal Dayanışma Merkezi, Ankara 2006.
- Sadık Sarısamam: Malatya’nın İlk Bayan Milletvekili Mihri İffet Pektaş ve TBMM’deki Faaliyetleri, *History Studies*, 11/2, Nisan 2019, s. 701-726.
- Sezer, Ayten: “Türkiye’de İlk Kadın Milletvekilleri ve Meclis’teki Çalışmaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 14, S. 42, Kasım 1998, s. 889-905.
- Sonyel, Salahi R.: “Mondros’tan Samsun’a Türk Kurtuluş Mücadelesinin Doğuşu”, *Türkler Ansiklopedisi*, C: 15, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002.
- Şahin, Mustafa: "23 Nisan ve Himaye-i Etfal", *Toplumsal Tarih*, 40, Nisan 1997, s.15.
- Şahingöz, Mehmet: “*Milli Mücadele’de Protesto ve Mitingler*”, *Türkler Ansiklopedisi*, C: 15, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002.
- Şenel, Alaeddin: *Siyasal Düşünceler Tarihi*, 11. Baskı, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2004.

- Taşkıran, Tezer: *Cumhuriyet'in 50. Yılında Türk Kadın Hakları*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, Ankara 1973.
- Tunaya, Tarık Zafer: *Türkiye'de Siyasal Partiler*, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul 1998.
- Ünal, Ertan: *Kadınlar Yönetimde: İlk Kadın Muhtar: Gül Hanım*, Popüler Tarih, 2003, s. 43-44.
- Yaraman, Ayşegül: *Resmi Tarihten Kadın Tarihine Elinin Hamuruyla Özgürlük*, Bağlam Yay., Ankara, 2001.
- Yaşar, Selman: *Basındaki Bilgiler Işığında 12. Uluslararası Kadınlar Birliği Konresi (18-26 Nisan 1935)*, İksad Yay., Ankara, 2020.
- Yiğit, Erdem: *Bacıyân-ı Rûm'dan Günümüze Türk Kadınının İktisadî Hayattaki Yeri*, s.62.
- Yumlu, Konca- Belkıs, Özlem: *Kadın ve Siyaset*, İmge Kitabevi Ankara 2017.

E. TEZLER

- Duroğlu, Sibel: *Türkiye'de İlk Kadın Milletvekilleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.
- Hoş, Hüsnîye: *Türk Kadını ve Cumhuriyet Dönemi Kadın Hakları*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2001.
- Tulum, Arzu Bozdağ: *"Kadınların Siyasi Yaşama Katılımında Kadın Kolları"*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Elazığ 2014.
- Yalçın, Hülya: *Cumhuriyet Dönemi Kadın İmajı İnşası (1928-1938)*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi

Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

Yıldız, Hacer: *Türkiye’de Kadınların Siyasi Haklar Mücadelesi ve Nakiye Elgün*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015.

Yıldız, Muhammet: *“Türkiye’de Kadın Haklarının Siyasi Gelişimi (1923-1950)*, Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2012.

F. ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Türkiye’de Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Verilmesi”, <https://kazete.com.tr/haber/ataturkun-kadınlar-icin-soyledigi-sozler-unutulmaz-54864> (19.04.2018).

<http://www.5harfliler.com/malatya-mebusu-bayan-mihri-pektas>

EKLER

Ek 1. TBMM’de Görev Alan Kadın Milletvekilleri- Seçildikleri Dönem

Ek 2. 1935’den Günümüze Kadın Milletvekilleri

Ek 3. 1935-1946 Yılları Arasındaki Kadın Parlamenterlerin Fotoğrafları

Ek 4. Kanun Değişikliği

Ek 5. 5. Dönem Hal Tercümesi

Ek 6. 5. Dönem Seçim Mazbatası

Ek 7. 6 Dönem Hal Tercümesi

Ek 8. 6 Dönem Seçim Mazbatası

Ek 9. 7. Dönem Hal Tercümesi

Ek 10. 7. Dönem Seçim Mazbatası

Ek 11. Cumhuriyet, 2 Mart 1935

Ek 12. Kurun, 5 Birincikanun 1394

Ek 13. Cumhuriyet, 6 Kanunievvel 1934

Ek 14. Kurun, 6 Birincikanun 1934

Ek 15. Cumhuriyet, 6 Kanunievvel, 1934

- Ek 16.** Ulus, 8 İlkkanun 1934
- Ek 17.** Kurun, 6 Şubat 1935
- Ek 18.** Milliyet, 8 Şubat 1935
- Ek 19.** Milliyet, 9 Şubat 1935
- Ek 20.** Ulus, 9 Şubat 1935
- Ek 20 Devamı.** Ulus, 9 Şubat 1935
- Ek 21.** Milliyet, 17 Nisan 1935
- Ek 22.** Milliyet, 18 Nisan 1935
- Ek 23.** Kurun, 19 Nisan 1935
- Ek 24.** Kurun, 20 Nisan 1935
- Ek 25.** Cumhuriyet, 22 Nisan 1935
- Ek 26.** Kurun, 22 Nisan 1935
- Ek 27.** Cumhuriyet, 25 Ağustos 1936
- Ek 28.** Tan, 25 Ağustos 1936

EK-1

TBMM'DE GÖREV ALAN KADIN MİLLETVEKİLLERİ- SEÇİLDİKLERİ DÖNEM²⁴⁰

Sıra No	Adı Soyadı	Partisi	Dönemi
1	Mebrure Gönenç	C.H.P.	V, VI, VII
2	Hatı Çırpan	C.H.P.	V
3	Türkan Baştuğ	C.H.P.	V, VI
4	Sabiha Gökçül	C.H.P.	V, VII
5	Şekibe İnsel	C.H.P.	V
6	Huriye Öniz Baha	C.H.P.	V
7	Fatma Memik	C.H.P.	V, VI, VII
8	Nakiye Elgün	C.H.P.	V, VI, VII
9	Fakihe Öymen	C.H.P.	V, VI, VII, VIII
10	Benal Nevzad Arıman	C.H.P.	V, VI, VII, VIII
11	Ferruh Güpgüp	C.H.P.	V
12	Bahriye Bediz	C.H.P.	V
13	Mihri Pektaş	C.H.P.	V, VI, VII
14	Meliha Ulaş	C.H.P.	V, VI

²⁴⁰ Ayşen İçke, *Kadın Milletvekilleri ve Siyasal Faaliyetleri (1935-1991)*, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, YL Tezi, Ankara, 2002

15	Esmâ Nâymân	C.H.P.	V
16	Sabiha Görkey	C.H.P.	V
17	Seniha Hızal	C.H.P.	V
18	Hatice Özgener	C.H.P.	V

EK-2

1935'DEN GÜNÜMÜZE KADIN MİLLETVEKİLLERİ²⁴¹

1935	18 Milletvekili	V. Dönem
1939	15 Milletvekili	VI. Dönem
1943	16 Milletvekili	VII. Dönem
1946	9 Milletvekili	VIII. Dönem
1950	3 Milletvekili	IX. Dönem
1954	4 Milletvekili	X. Dönem
1957	8 Milletvekili	XI. Dönem
1961	4 Milletvekili	Kurucu Meclis
1961	3 Milletvekili	Birinci Dönem

²⁴¹ Tezer Taşkıran, *Cumhuriyet'in 50. Yılında Türk Kadın Hareketleri*, Başbakanlık Basımevi, 1973, s.143.

1965	8 Milletvekili	İkinci Dönem
1969	5 Milletvekili	Üçüncü Dönem
1961'den beri	9 Milletvekili	Seçim veya Cumhurbaşkanlığı Kontenjanı

EK-3

1935-1946 YILLARI ARASINDAKİ KADIN PARLAMENTERLERİN FOTOĞRAFLARI

EK- 4 KANUN DEĞİŞİKLİĞİ²⁴²

²⁴² <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2877.pdf> Tesis tarihi: 7 Teşrinievvel 1336
Resmi gazete, Salı Sayı:2877

869 sayılı kanunun 2 nci maddesine fıkra ilâvesine dair kanun

Kanun No : 2597

Kabul tarihi : 5/12/J934

Madde 1 — 869 sayılı kanunun 2 nci maddesine aşağıda yazılı fıkra ilâve edilmiştir:

Evvelce madalyası olupta ölmüş olanların madalyalarının varisine intikali işi, Millî Müdafaa Vekilliğince yapılır.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına Millî Müdafaa ve Maliye Vekilleri memurdur.

8/12/1934

İntihabı Mebusan Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve kanuna bir madde ilâvesine dair kanun

Kanun No : 2598

Kabul tarihi : 5/12/1934

Madde 1 — intihabı Mebusan Kanununun muaddel ikinci maddesi aşağıda olduğu gibi değiştirilmiştir:

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Üyeleri Türkiye Devleti halkından her kırk bin nüfusta bir kişi olmak üzere seçilir. Bir intihap dairesinin nüfusu kırk binden aşağı olsa dahi her halde bir mebus seçmeğe hakkı olacağı gibi nüfusun kırk binden yukarısı için aşağıdaki gibi muamele yapılır: Elli beş bine kadar bir, elli beş bin birden 95 bine kadar iki, 95 bin birden 135 bine kadar üç, 135 bin birden 175 bine kadar dört mebus seçilecek ve bu miktardan ziyadesi bu yolda arttırılacaktır.

Madde 2 — İntihabı Mebusan Kanununun 5, 11, 16, 23, 58 inci maddelerindeki 18 yaşını bitirenler kaydi 22 yaşını bitirenler şeklinde değiştirilmiş ve bu maddelerdeki (Zükûr) kaydi kaldırılarak yerine kadın, erkek konulmuştur.

Madde 3 — Rey verenlerden, rey verirken hüviyet ve şahsiyetleri belli olmıyanların reyi kabul olunmaz.

Madde 4 — Bu kanun hükümleri neşri tarihinden başlar.

Madde 5 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

8/12/1934

Teşkilâtı Esasiye Kanununun 10 ve 11 inci maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun

Kanun No : 2599

Kabul Tarihi : 5/12/1934

Madde 1 — Teşkilâtı Esasiye Kanununun onuncu ve on birinci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 10 — Yirmi iki yaşını bitiren kadın, erkek her Türk mebus seçmek hakkını haizdir.

Madde 11 — Otuz yaşını bitiren kadın, erkek her Türk mebus seçilebilir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

8/12/1934

EK- 5

5.DÖNEM HAL TERCÜMESİ

FOTOĞRAF		1311 Şubatında Bursa'da doğdum. İlk tahsilimi İstanbul'da Rüşdiye Mektebi'nde yaptım. 1908 senesinde Amerikan Kız Koleji'ne girdim ve sekiz sene sonra, 1916'da Birinci sınıfta Zabitane'de okudum. 1917'de Robert Koleji'nde Türkçe, Gürcüce, Farsça, İngilizce okudum. Bu kız öğrencisi oldum. 1916 senesinden 1918 senesine kadar Rüşdiye Koleji'nde Türkçe muallimi olarak çalıştım. 1921 senesinde Bayezitli Kız Lisesi'nde İngilizce muallimliği attım. 1922'den beri Robert Koleji'nde İngilizce muallimliği etmekteyim.	
Seçim dairesi	malatya		
Adı	Milvi Pektaş	İkinci rütbesi	
Soy adı	Pektaş	Mevlâ ve mevkî	muallimlik
İbrazim ve mevkî adı	Yusuf Bahaddin Tekel	Evlî olup olmadığının ve kaç çocuğundan oluştuğu	Evlî iki kız
Doğduğu yer	Bursa	Seçimden önceki son mevkî	Robert Koleji'nde İngilizce muallimi
Oturdığı yer	İstanbul	Mevlâ değişikliğinden önceki son mevkî	
Doğum tarihi	1311 - 1895	Seçim mazbatası tarihi	
Tahsil	Amerikan Kız Koleji	Kaç yıl tahsil etti	
Bilgi dil	Fransızca İngilizce	Mazbatanın Meclis genel Heyetince tashih tarihi (*)	
Nasıl hitab olunmalı	Öl muallimliğinde	Mevlâ değişikliğinden önceki son mevkî	

[*] Bu yer Meclis Kanunları ile doldurulacaktır.

T.B.M.M. Anayasa maddesi
Madde 5 Madde 29

ADRES	
ANKARADA:	HARİCE:
Saman Pazarında Muhaddin Mahallesi'nde Dahmeci Sokaklarında 24 no.	İstanbul - Belval Kızıllar Bayraktarın Rektatın Geni

Devre	Seçim senesi
5	943
S. N. 271	T. B. M. M. 38
Seçim dairesi	Adı
malatya	Milvi Pektaş

EK-6

V. DÖNEM SEÇİM MAZBATASI

MALAYA (S. JENEN)
38/5 MUTEFFERICA 81.

[illegible]

İntibah Məhəmməd bəy Nəzəfşahi tərəfindən yazılmışdır. Əsərin müəllifi öz əsərində yazdığı kimi, "İntibah" Məhəmməd İntibahşahi kəbirə tərəfindən yazılmışdır. Əsərin müəllifi öz əsərində yazdığı kimi, "İntibah" Məhəmməd İntibahşahi kəbirə tərəfindən yazılmışdır. Əsərin müəllifi öz əsərində yazdığı kimi, "İntibah" Məhəmməd İntibahşahi kəbirə tərəfindən yazılmışdır.

– Heyeti Teftişlige Reisat

Aras

Answer

Leung

Arazi

Azeri

Acron

Acan

Assessment

Deftardar

Nektapona

Marif M.

Wafle, bog M.

Subject 11

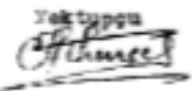
Direct 1

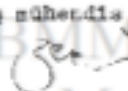
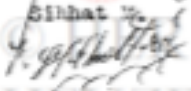
1

V. DÖNEM SEÇİM MAZBATASI DEVAMI

1935 senesi 8 şubat Cuma günü merkezde ve bağlı 9 kaza da yapılan sayılar seçiminde rıya iştirâk eden ikinci seçmenlerin aza birliğile cümhuriyet halk fırkasının namzetlerinden muallim mehri pektaşın 785 reyile malatya sayırlığına seçildiğini bildiren mazbatadır.

21 / 2 / 1935

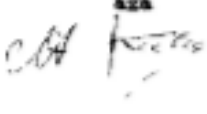
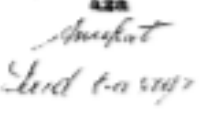
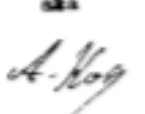
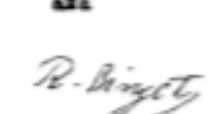

Malatya hay,ati teftişine R.

T. B. M. M.		943
ANADINA MAHSUB		
Kanunlar kalemi		Sicil
Devre: 6		N. 281
Intihab dairesi		
Malatya		
İsmi:	Mihri Pektaş	
<u>Kutu numarası</u>		
41		

EK-8

VI. DÖNEM SEÇİM MAZBATASI

MLATYA Vildgeti
 --MLATYA-- Dairei intibahigesi
 Hegeti teftisligesi

Namzet isimleri	Kazanilan reylerin miktarı																Reylerin yakını		Kazanilan seçim nəticəsi
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
MEHMET BARKAN	813	74	63	67	67	106	145	75	90									839	1008
MEHMET KÖPTAĞI	813	74	63	67	67	106	145	75	90									839	1008
MEHMET NURİ ZAFER	813	74	63	67	67	106	145	75	90									839	1008
MEHMET TAYAR	813	74	63	67	67	106	145	75	90									839	1008
MEHMET ÇEKER	813	74	63	67	67	106	145	75	90									839	1008
MEHMET FORTAŞ	813	74	63	67	67	106	145	75	90									839	1008
DR. MEHMET ÖYTAĞ	813	74	63	67	67	106	145	75	90									839	1008
YASİF ÇINAY	813	74	63	67	67	106	145	75	90									839	1008
MEHMET BAYDAR	813	74	63	67	67	106	145	75	90									839	1008
MEHMET ŞEVKET ÇEPKARAR	813	74	63	67	67	106	145	75	90									839	1008

İntibahı Meclis kanunıyla onun hər növündə maddəli kanunun təyin etdiyi usul və qərar dairəsində MLATYA vildgeti Meclisi o'lunduğu yuxarıdakı cədvəldə göstərilən seçimin hər birinin istəyini göstərən miktarda rey ətləkləri əsasında göstərilən

DR. MEHMET ÖYTAĞ, YASİF ÇINAY, MEHMET BAYDAR, MEHMET ŞEVKET ÇEPKARAR

MLATYA Vildgeti namına Meclis intibahı edilmişlərini və bu intibahın bütün əsəfləri və dərəcəli kanun əhləminə və usuluna tamamilə

MLATYA Hegeti Teftisligesi Rəisi

MLATYA Vildgeti İdarə Hegeti Rəisi

Bu mazbata muht

MLATYA

VI. DÖNEM SEÇİM MAZBATASI DEVAMI

VII. DÖNEM HAL TERCÜMESİ

T. B. M. M. AZANINA MAHSUS		943
Kanunlar kalemi	Devre : VII	Sicil No 547
İntihab dairesi Malatya		
İsmi : Mehri Pektaş		
Kutu numarası 42		

Ek-11 (Cumhuriyet, 2 Mart 1935)

82

Hayat
Anadolusundaki
75
inci yıldızı çıktı

Cumhuriyet

İstanbul 2 Mart 1932

Beşinci Kurultay dün toplandı

Ulu Önder Kamal Atatürk gene Reiscumhurluğa seçildi, Kabine istifa etti ve yeni hükümeti de kıymetli Başbakanımız İsmet İnönü kurdu

Millet Meclisinin açılışı fevkalâde heyecanlı oldu

Başkanlığa Mustafa Abdülhalik seçildi

The Must. Abdülhalik

İstanbul 2 Mart 1932. Millet Meclisi dün öğleden sonra saat üçte açıldı. Meclis Salonu'nda toplanan Meclis üyeleri, Meclis Başkanı Mustafa Abdülhalik'in başkanlığında, Meclis üyeleri tarafından seçildi. Meclis üyeleri, Meclis Başkanı Mustafa Abdülhalik'in başkanlığında, Meclis üyeleri tarafından seçildi.

Meclis üyeleri, Meclis Başkanı Mustafa Abdülhalik'in başkanlığında, Meclis üyeleri tarafından seçildi. Meclis üyeleri, Meclis Başkanı Mustafa Abdülhalik'in başkanlığında, Meclis üyeleri tarafından seçildi.

Meclis üyeleri, Meclis Başkanı Mustafa Abdülhalik'in başkanlığında, Meclis üyeleri tarafından seçildi. Meclis üyeleri, Meclis Başkanı Mustafa Abdülhalik'in başkanlığında, Meclis üyeleri tarafından seçildi.

Meclis üyeleri, Meclis Başkanı Mustafa Abdülhalik'in başkanlığında, Meclis üyeleri tarafından seçildi. Meclis üyeleri, Meclis Başkanı Mustafa Abdülhalik'in başkanlığında, Meclis üyeleri tarafından seçildi.

İlk defa kadın seçilenler de iştirak ettiği bu tarihi toplanışta sona kadar hararetle geydi.

Ankara'da bugün Ulusal Sığırın açılışı yapıldı. Kalkınma Bakanlığı'nın başlatmasıyla gerçekleştirildi.

Yeni Meclis üyeleri, Meclis Başkanı Mustafa Abdülhalik'in başkanlığında, Meclis üyeleri tarafından seçildi. Meclis üyeleri, Meclis Başkanı Mustafa Abdülhalik'in başkanlığında, Meclis üyeleri tarafından seçildi.

Kabine istifa etti

Yeni Kabinayı gene İsmet İnönü kurdu

Milli Müdafaa Vekilliyeti'ni de İsmet İnönü kurdu

İsmet İnönü (sağ) ve Mustafa Abdülhalik (sol)

Büyük Başbuğ tekrar ulus Başbuğluğuna seçilirken...

Sevilen, dinlenen ve asla herkes bir gülerik kullanan bir tarihçi ve Türk milletinin ulu evlâdına atıldığını. Atatürk başbakanlık kürsüsüne gelerek bir vatanı vatanı ve anıttı.

Kamal Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı ve Başbakanı. O, Türkiye'nin modernleşmesini ve uluslararası alanda saygınlık kazanmasını sağladı.

G. Saray Fenerbahçeyi dün 4-0 mağlûb etti

Galatasaraylılar her iki devre de gol atarak, penaltıyla da bir daha karnelerini

Galatasaray futbol takımı

Ek-12 (Kurun, 5 Birincikânun 1934)

KURUN Yarınki Sayımız **20** SAYIFADIR

18-1 İnci Yıl • Sayı: 6076 • 14 Yazı İşleri Telefonu: 24379 Çarşamba, 5 Birincikânun (12 İnci ay) 1934 İdare Telefonu: 24370 Sayısı 5 Kuruş

Meclis Bugün Seçimi Yenileme Kararı Veriyor

Kadınların mebus seçmek, mebus seçilmek hakları bugün görüşülecek

Fırka grubu, teşkilâtîesasiye, mebus seçimi kanunlarında değişiklikler yapılmasını sözleşti

Ankara, 4 (KURUN) — B. M. Meclisinin yarınki (bugünkü) toplantısında kadınların mebus seçmek ve seçilmek hakları konuşulacaktır. Bugün bir çok mebus bunu bir teklif olarak yazmış, imzalamıştır. Teklif meclisatında en az 113 mebus imzası bulunduğu sanılıyor.

Bugünkü kanunda seçime iştirak edeceklerin yaşları 18 olarak gösterilmektedir. Bu yaş az görülmemekte, bu yaşta bulunanların çoğunun tahsilde bulundukları, bir kısmının da henüz askerliklerini yapmadıkları düşünülerek seçime iştirak hakkının 21 — 22 yaşında olanlara verilmesi istenilmektedir. Bazı mebuslar bu yaşın yirmi beşe çıkarılması fikrindedirler.

Kadınların seçim hakkını almalarıyla mevcut intihap ediciler çoğalacağı için 25 bin nüfus hâzina bir mebus seçilmesi yerine 40 bin nüfusta bir mebus intihabı düşünülmektedir. Yeni seçilecek meclis azasının 340 — 350 arasında olacağı tahmin edilmektedir.

Yarınki toplantıda seçimin yenilenmesine karar verilecek, hemen intihaba başlanacaktır. Meclisin dağılmayarak ay sonuna kadar çalışması, yıl başında dağılması kuvvetlidir.

Yeni mebusların seçimi iki ay içinde biteceği için, yeni meclisin yubatin ilk haftasında toplanabileceği umulmaktadır.

Öğrendiğimize göre yarın (bugün) saat dokuzda Meclis Teşkilâtî esasiye Encümeni bir toplantı yapacaktır.

Devamsı 4 saat sayısının 1 saat altında

Ekler dergisi hazırlanıyor

İbrahim Necmi Dilmene göre, bir çok karşılığın ortaya atılışı korkulu bir anarşi değildir

Boyadı çekişmeleri

Boyadı almak, aramak, bulmak ve de günün belirsizliği. Kimi meclisleri (kitap) karıştırıyor, kimi meclis dergisinin yapraklarını çeviriyor. Yarıdağların kimisi de: "Fırka grubu, teşkilâtîesasiye, mebus seçimi kanunlarında değişiklikler yapılmasını sözleşti" diyecek. Eski den babalar çocuklarına meclisleri tanıtmış bir adamın adını meclisleri gibi, şimdi de: "Falanın soyadı" diyecek. Ben de bu adı alsam ne olur, diyenler bulunuyor.

Bu türlü düşünüş çok yanlış. Şu anki meclis boyadı almanın amacı (her adamın, her kadının kim olduğunu)

İbrahim Necmi Dilmene
Ankara, 4 (Kurun) — İbrahim Necmi Dilmene

Rapor: üç Bulgar askeri Yunan

Teslimat yerleri

BÜYÜK
İmperyal Otel

Şişli'de, bütün şehir merkezini kapsayan 3-4 katlı ve 100 odalı lüks otellerin en iyisi

Buğün gazetemizi

12

sayfidedir

Cumhuriyet

İSTANBUL - CAGALOGLU

Aboneliği her ay 3794 - Yıllık 45.528 - Yıllık 171.120 - Yıllık 513.360 - Yıllık 1.539.840

Aboneliği her ay 3794 - Yıllık 45.528 - Yıllık 171.120 - Yıllık 513.360 - Yıllık 1.539.840

Buğün gazetemizi

12

sayfidedir

Türk kadını haklarının en büyüğünü aldı

Büyük Millet Meclisi, dün yaptığı tarihi toplantıda kadınların meb'us seçme ve seçilmelerini alkışlar arasında ittifakla kabul etti

Bulgar saldırısı karşısında Balkan anlaşması

Tarih, bir kez daha, bu kadını haklarının en büyüğünü aldı. Büyük Millet Meclisi, dün yaptığı tarihi toplantıda kadınların meb'us seçme ve seçilmelerini alkışlar arasında ittifakla kabul etti. Bu karar, kadının siyasi haklarının en büyüğünü aldı. Kadınlar, artık meclis üyeliğine aday olabilirler. Bu karar, kadının siyasi haklarının en büyüğünü aldı. Kadınlar, artık meclis üyeliğine aday olabilirler.

Millet Meclisi dün intihabın yenilenmesine de karar verdi

Meb'us intihabı kanunu tadil edildi, tadilat dün akşam hükümetçe vilâyetlere bildirildi ve hazretliklerin süratlendirilmesi istendi

İsmet İnönünün meclisteki nutku

Yunanlılara ne oluyor?

Kıyafet kanunu lüzumsuz asabiyet uyandırdı

Buğün siyasi liderler bir içtima yapıyorlarmış. İstanbul rahipleri umumi bir sevinç içinde.

Yunanlılara ne oluyor? Kıyafet kanunu lüzumsuz asabiyet uyandırdı. Buğün siyasi liderler bir içtima yapıyorlarmış. İstanbul rahipleri umumi bir sevinç içinde.

Aboneliği her ay 3794 - Yıllık 45.528 - Yıllık 171.120 - Yıllık 513.360 - Yıllık 1.539.840

KURUN

Ulusal Birlikli konseyi
gizli bir celsede Yugoslav
notasını görüşecek
2 nci sayıfamaızda

18-1 İhtilâ Yılı • Sayısı: 6077 - 15 Yazı İşleri Telefonu: 24370 Perşembe, 6 Girincikânun (12 İhtilâ ayı) 1934 İdare Telefonu: 24370 Sayısı: 6 Kuruş

1- Teşkilâtı Esasiye Değiştirildi

2-Meclis Dün Yeni Seçim için Karar Verdi

Kadın, erkek 30 una bitiren vatandaş mebus seçilebilecek; 22 sini dolduran her Türk mebus seçebilecektir

Bugün Ankara kadınları Halkevinde büyük bir toplantı yapacaklar, Kemal Atatürke, Meclis Başkanlığına sonsuz teşekkür ve tazimlerini bildirecekler

Dün Meclisin teşkil talimatında teşkilât esasıymız değiştirildi. Üzerinde tasvir edilenler ve adı değişiklikleri: Refik (Kocayaz), Rüşuk (Kütahya), General İ. ve İsmet, Refik Şevket (Manisa), Sadık Mahmutî (Şişliharabiler).

General İsmet'in Güzeli Sözleri

Akşam, 7 (A.K.) — 2. M. Meclis'in bugünkü toplantısında tebliğat esasiye kanununun 10 ve 11 hükmünde belirtilen değişikliklerin hakemhakkı kanunun maddelerine dayalıdır. Cemal Tuncer Bey'in, şu şekilde okuyarak:

"Yine arz ederim, kadınlardan seçilen mebus ve erkek seçilmiş kişi bina kabul almadıkları için yurttan kovulmuşlardır."

Mebus seçimi kanununun değişikliği maddeleri şunlardır:

- 1 — Türkiye Büyük Millet Meclisinin üyeleri, Türkiye devleti halkından her 40 bin nüfusla bir kişi olmak üzere seçilir. Her

te o zaman, büyük Türk ulusu, kadınları, medeniyetle bütün dünyaya kaplayacaktır. (Okuyan ziyaslı, alkışlar)

Akademikler, Türk kadınına, haklarını bulduğu yerden ayrılır, bu gün, medeniyet için kurumsun, her erkek kişi, bu işin kurumsun Türk azımsızı değildir. (Okuyan ziyaslı) Türk ne-

Derece 6 saat süresince 1 saat oturmuştur.

İntihap dairesinin nüfusu 40 binden aşağı olduğu takdirde bir mebus seçme hakkı olduğu gibi, nüfusunun erkek binden yukarıda ise en aşağıdaki muamele tatbiki olur:

- 55 bine kadar bir...
- 95 bine kadar iki...
- 135 bine kadar üç...
- 175 bine kadar dört...

Daha fazla nüfusa intihap dairesleri için mebus seçimi bu nispet dahilinde çoğaltılacaktır.

Bu maddede, mebusların kanunmüddel ikinci madde-i din-

- 1 — Mebus intihabı kanunun 5, 11, 16, 23, 58 inci maddelerindeki 18 yaşını bitirenleri kaydet, 21 yasını bitirmesini göklünde değiştirmiştir. Bu maddelerde "ki" "Zikir, kaydı kaldırılmış, yerine "kadın - Erkek, kaydı ko-nulmuştur.
- 2 — Rey verenlerden, hükümet ve şahsiyet belili olmalarına zati-i kabul edilmişektir.
- Derece 6 il sayıfamaızdan itibaren

Ek-15 (Cumhuriyet, 6 Kanunievvel 1934, s.1.)

Türk kadınlığı sevinç ve heyecan içinde

Kadınlara intihab hakkı verilmesi memlekette büyük memnuniyet uyandırdı, bugün Ankarada bir içtima yapılacak, Meclise telgraflar yağıyor

«Türk kadınına asker olmak hakkı da verilmeli»

Meclis koridorlarında göze çarpan bir cereyan

Kadın Birliğinin eski kongrelerine iştirak etmiş İstanbul kadınlığından bir kısım

Ankara 5 (Telefonla) — Kadınların intihab hakkına mazhar edilme'eri Ankarada ve bütün memlekette kadınlık âleminde büyük tesirler icra etmiştir. Büyük Meclise mütemadiyen telgraflar gelmektedir. Yarın «büyük» bütün Ankara toplanarak hissiyatını

Ankara 5 (Telefonla) — Kadınların intihab hakkına mazhar edilme'eri Ankarada ve bütün memlekette kadınlık âleminde büyük tesirler icra etmiştir. Büyük Meclise mütemadiyen telgraflar gelmektedir. Yarın «büyük» bütün Ankara toplanarak hissiyatını

Ankara 5 (Telefonla) — Yarınki «bugünkü» Ulus gazetesinde Ankara kadınlarının şu beyanamesi çıkacaktır.

[Mabudî üçüncü aşifede]

kol askerlerinin yırtıcılıklarından | kil kalmıyacak bir açıklıkla onar-

Sovyet Rusya'da kadınlar mahaneli tüfek talimi yapıyorlar

Ankara 5 (Telefonla) — Bazı meb'uslar Meclis koridorlarında bütün siyasi haklarına sahip olan Türk kadınına asker olmak hakkının da verilmesini mevzuu bahsetmekte, bir kısım memleketlerde olduğu gibi kadın a-layları teşkilile sıhhi ve geri hizmetlere hazırlanma vaziyetinin kolaylaştırılabileceğini söylemektedirler.

Ek-16 (Ulus, 8 İlk kanun 1934)

ULUS

ON BEŞİNCİ YIL, No: 4804

Adımız, andımızdır.

Her yerde 5 kuruş

Yurdun her yönünde Türk kadını bayram ediyor.

Gündelik

DÖRDÜNCÜ KURULTAY

23 nisan 920 denberi türk kurultayı kapanmamıştır. On dört yıl dile kolay geliyor. Batı demokrasilerinin bir düzeni on dört ay tutabilmek için ne kadar zorluk çekmekte olduğunu görürüz. Kaldı ki biz bu on dört yılın belki bir gününü savasız geçirmedik. Ne kurtuluş, ne de kurtuluş için uluğa nelele katlandığımızı burada saymak istemeyiz. Yalnız şunu söyleyebiliriz: On dört yılda bir gün bile kurultay düzeni sarılmamıştır. Şef, bütün düşüncelerini kurultay yasasına kurultay, bütün yaptıklarını ulu istişine bağlamıştır. Bütün yeni kurulumlarımızın temeli, düşünüşte, duyuşta, anlayışta, arayış buluşta dilek birliğimiz, inanc bütünleşimidir.

Dört kurultayın başardığı işler, o kadar çok, hele o kadar büyüktür ki bir ulusa başlıbaşına tarih olabilir. Değ, düşününçümüz: Şimdiki Türkiye'mize elli yıl öteden başımız dönmektedir bakamazız.

Ankara Halkevindeki kadınlar toplantısının şu bildirimini en başta neşrediyoruz:

«Türk kadınının siyasi haklarını ihmal etmeyen Büyük Kurultaya unutulmazlığını bildirmek, saygılarını sunmak için Halkevinde toplanan Ankara kadınlarının başkanlık divanı, yurdun her yanından sayısız teller almıştır.

Başkanlık Divanı, bütün Türkiye kadınlığının Ankaradaki arkadaşları ile bütün birliğini gösteren çoklu tellerden duyduğu sonuz sevinci ülkenin her yanına yaymasını Anadolu Ajansından diler...»

Kadınlarımız, kendilerine verilen sayısız hakları ötürü ne denli kıvanç duyduklarını, İstanbul'daki arkadaşlarımız

eserlerinden birinin başardığını, türk kadınının Atatürk'e, Millet Meclisine olan inan ve bağlılığını anlatmışlardır.

Bugün bütün İstanbul kadınları sa. bahayın Bayazır meydanında toplanarak büyük bir miting yapmışlardır. Mitingde Kadınlar Birliği üyelerinden Bayan Sadet Refet ile şehr meclisi üyelerinden Bayan Nakiye birer söyleşmişlerdir.

Burada büyük bir katabolik halin de etimohilleri Takdim Cumhuriyet kabinasına girmişti. Bayan İffet Hatun burada türk kadınlığı için bu miting gün. de ne ulu varlıkları tanıdığını anlatmış ve zihideye şehr meclisi kadın üyeleri, Kadınlar Birliği, Korumaz sanat evi, Çocuk esirgeme derneği, hasta bakıcı hemşireler birliği adına birer çelenk ko. nularmış. Bugün bütün İstanbul gazetelerinde bu konan hakkında yazılmış yazılar vardır.

Baş tarafı koyduğumuz bildirinde anılan tellerden — elimize geç geçti. günden ötürü — bugünkü anca bir ka. zaya ve o yolda esarete galemlerine and için kendimiz kadınları uğurlu toplantıya kıymetli azamata da iletmiş gilerini yollarlar.

Kütahya Vali V. S. Seyhan

GUMUŞHANE — Türk kadınlara saygı olmak ve seçmek hakkının verildiğini öğrenen Gümüşhane kadınlığı Halkevinde toplanarak bu mutlu günü yüksek sevince kutladı. Yurdu ve ulusunu yükselten ve ileri götüren büyük Atatürk'e ve ünlü cumhuriyet kurumuna en derin saygılarını sunmak elçiliğinde bulunmanızı dileriz, sevgilerimizle.

Gümüşhane kadınları namına Halide

KAYSERİ — Büyük Millet Meclisinin türk kadınlara saygı seçmek, saygı olmak hakkını verdiğinden dolayı Kayseri vilayeti'nin her tarafından türk mineleri Türk anaları, türk kız kardeşleri

8. İLK KANUN 1934 CUMARTESİ

Budapeşte, 7 (A.A.) — Macar - yugoslav diplomat münebbetlerinin kesilmiş oldu. gına dair olan ve cenebi membalardan alınan haber resmi surette teklip edilmektedir.

61. İsmet İnönü

Başbakanımız Kırklarelinde coşkuna karşılandı

Başbakanımız Ismet İnönü Haydarpaşa'da

Kırklareli, 7 (A.A.) — Başbakan General İsmet İnönü saat 17 de Kırklareli'ne geldi. Hava yağışlı olduğu halde büyük bir katabolik, memurlar, okulcular tarafından yürekten gelen bir coşkuyla karşılandı. General İsmet İnönü gelenlerin ayrı ayrı gününü aldı. Bu akşam Başbakanımız onuruna belediye tarafından bir akşam yemeği verilecektir. Başbakanımız bugün Edirne'ye

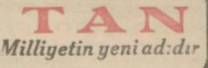
Ek-18 (Milliyet, 8 Şubat 1935, s.1.)

Milliyet bu adı alıyo

Sahip ve Bağımuharri: Süit Meh'usu Mahmut SOYDAN

Milliyetin yeni adıdır

FIATİ 5 KURUŞTUR

9 uncu sene No. 3233 CUMA 8 ŞUBAT 1935

Tel: (Mühür : 24211, Yarı saat mülki : 24212, İktisad ve Mühür : 24213)

Türkçe Yazmanın gizi

Oturken susuyorum ki kimi ar-
kadaslar Türkçe yazda güçlük çe-
kmezler; bu güçlüğü karşı gelmek
için önce yazılarını alırlar; Osmancu-
luka ile yazıyorlar; sonra da
bunu süslü süslü Türkçeye çevirir-
ler.

Bunun en büyük kötülüğü şurada-
dır ki tek tek birbirine uyar, biri
diğeri karşılar gibi görünür söz-
ler bir araya gelince, söz kuruluşu
Osmancuca olan bir Türkçe sözler
kavımlığı ortaya çıkarıyor.

Bir dilden başka dile söz çevir-
irken bile, hangi dille yazıyorlar
söz kuruluşuna uymamızı ge-
retilir. Bir dilden öbürüne en çok söz
kuruluşu polunun başka dillerden
ayrılmayla belli olur.

En küçük bir örnek olarak
Fransızca "Qu'est-ce que c'est que
ça, ça, ça" oldu gibi dillerde çevir-
mek çıkacak söz şudur: "Nedir ki
bu, bu, bu ki bu."

"Qu'est-ce que c'est que ça, nun
Türkçesi ise "Bu nedir?, den baş-
ka bir şey değildir."

En azından okuyan korkutan dil

Saylavlarımız bugün seçiliyor

**Bugün bütün yurd şenlik yapacak
ve yeni saylavlarını seçecektir**

**Türk ulusu yekpareliğini, Büyük Öndere bağlılığını bugün-
kü seçim'e bütün dünya uluslarına bir daha gösterecektir**

Reyler hangi saatlerde ve nasıl verilecek?

**Yeni Saylav namzetlerinden: Galip (Tokat), Atif (Bursa), Nazif (Antalya),
Şükrü (Erzurum), Fuat (Erzurum), Emrullah (Malatya)**

**Pariste komünistler 6 şub-
batı canlandıracaklardı**

Polis binden fazla tevkifat yaptı

**Nakil vasıtalarıyla Parise akın edenlerin
üzerinde silâh, benzîni paçavralar vardı**

PARİS, 7. A.A.— Dün akşam, saat 22'ye doğru, polis komünist
olarak bir akın yapıyor, trenler, otobüsler ve tramvaylar, civardaki Pa-
ris'e akın ederek, Komünist meyhanelere doğru yürüyorlar.
Sen Lazer istasyonunda ve Komünist meyhanelerinde 565 kişi
tevkil olmuştur.

Numayişçilerin birçoğunun üzerinde silâh, lobu ve benzîni paçavra-
lar bulunmuştur.

Mallien meyhanelerinde, otobüsler, otobüslerin üzerine atış
etmişler, bir kişi yaralanmıştır.

Eller karayımın yakınında, bandı revolver ve hançer taşıyan, 40 ka-
dar komünist tevkil edilmiştir.

Saat 1.30 da zoraklıca sayı 1200 0 bulunmuştur. "Vatansever genç-
ler, tevkil, akşam üzeri bir yoldan toplandı." Vatansever genç-
ler, tevkil, akşam üzeri bir yoldan toplandı. Paris polis müdürü B.
Chapelle'yi öldürme teşebbüsünde.

Münasibten, aynı gençler, akşam, saat üçte kadar girtilen ve mey-
hanenin meyhanelerine bir demet, büyük bir demet, sonra, silâhla dağ-
lanmıştır.

Polis müdürü Komünist meyhanelerine baskınlar yaparak, 6 şubat 1935 tarihinde Paris'teki meyhanelerinde kaybol-
muştur.

Hükümet, dünki gün, gerek Paris'e ve gerek eyaletlerde hadise-
leri gözlemli.

Ek-19 (Milliyet, 9 Şubat 1935, s. 1-7.)

Saylav seçimi neticeleri

Yeni kurultayda 399 saylavımız vardır, 17 si, kadın 13 ü müstakildir

ANKARA, 8 (A.A.) — Dahi-
liye vekâletinden tebliğ olunmuş-
tur:

8 Şubat 935 cuma günü mem-
leketin her tarafında yapılan say-
lav seçimi aynı günde bitmiştir. Se-
çilmesi icap eden 399 saylavdan
17 si kadın olmak üzere 386 sı C.
H. F. namzetlerinden ittifakla ve
13 ü de müstakillerden ekseriyet-
le seçilmişlerdir.

Seçilen zatların aldıkları reyler
aşağıda gösterilmiştir:

Ankara 1273 rey

Kamâl Atatürk

Akagündüz, Eşref Demirel, Falih

**Rafı Atay, Rasim Aktar, Şakir Kına-
ca, Rifat Araz, Yahya Galip, Ahmet U-
lus, Mümtaz Okmen, Müşfik Ayna, So-
tu Kara Mehmet, doktor Taştas — müs-
takil —,**

Afyon 666 rey

**Ali Çetinkaya, Haydar Çerçel, Ce-
mal Akçın, İzzet Akosman, İzzet Ul-
vi Aykurt, Mehruze Güneng, Kereste-
ciyan — müstakil — .**

Amasya: 309 rey

**Esat Uras, İsmail Hakki Mumcu,
Nafiz Aktın.**

Antalya : 590 rey

**Doktor Cemal Tunca, Numan Ak-
soy, Rasih Kaplan, Celâl, Nafiz Arıcan,
Türkân Başbuğ - kadın -, Tayfur Söle-
(Devamı 7 inci sahifede)**

MİLLİYET CUMARTESİ 9 ŞUBAT 1935

Saylav seçimi neticeleri

(Bağı 1 inci sayfada)

men — müstakil — .

Aydın: 586 rey

Adnan Ertekin, doktor Mazhar Ger-
men, Abidin Özmen, Tahsin San, Naz-
mi Topçu, Nuri Kâzım.

Balıkesir: 1172 rey

Enver Adakın, Hacım Tezer, O. Ev-
ren, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Gene-
ral Kâzım Ozaalp, Mehmet Cavit Demir,
Osman Niyazi Burcu, Hayrettin Ka-
ran, Saibha Gökçül - kadın -, Rahmi,
Cemal, Dr. Hasan Vâsıf Somyürek.

Bayezit: 217 rey

İhsan Tay, Halit Bayrak, Ubeydul-
lah.

Bilecik: 250 rey

İbrahim Çolak, Salih Bozok, Dr.
general Besim Ömer.

Bolu: 285 rey

Cevat Abbas Gürer, Dr. Emin Ce-
mal Suda, Hasan Cemil Çambel, İsmail
Hakkı Uzman, Şükrü Güler, Mitat Ku-
ray, Mitat.

Burdur: 225 rey

Mustafa Şeref Özkan, Halit Ona-
ran, İbrahim Nemci Dilmön.

Bursa: 1051 rey

Asaf Daras, Dr. Refik Güran, Esat
Sagay, Mustafa Fehmi Gerçekler, Re-
fet Canitez, Dr. Galip Kahraman, Fa-
tin Güvendiren, Dr. Sadi Konuk, Atrı,
Şekibe Şekip İnel - kadın -, Sadettin Fe-
rit Talay.

Çanakkale: 485 rey

Ahmet Cevat Emre, Şükrü Yaşın,
Ziya Geyher Etili, Dr. Mustafa Ben-
ci, Hilmi Ereneli.

Ali Rıza Eser, Mehmet Seyfeli.

Kocaeli: 677 rey

Ali Dikmen, İbrahim Süreyya Yi-
ğit, Kemalettin Alpak, Ragıp Akçin,
Salâh Yargı, Dr. General Ziya Nuri,
Hasan Hayri Tan, Nedim Bozatık.

Kütahya: 852 rey

Recep Peker, Muhlis Ekrem, Meh-
met Somer, Naşit Hakkı Uluğ, İbrahim
Dallı, Ömer Davut Dinç, Besim A-
talay, Dr. Lütü Kırdar, Dr. Şakir Ah-
met.

Mardin: 609 rey

Abdürrazak Satana, Ali Rıza Er-
tem, İrfan Ferit, Hilmi Çoruk, Dr. Rıza
Levent, Edip Ergin, Osman Dinçer.

Konya: 1352 rey

Ahmet Hamdi Dikmen, Kâzım Gü-
rel, Muzaffer Gökler, Mustafa Uluhan,
Mustafa Lütü Eken, Naim Hazım O-
nat, Tefik Filizet Sılay, Kâzım Okay,
Bediz Aydılek (Kadın), Mustafa Ha-
lil, Dr. Osman Şevki Uludağ, Şevket,
Ali Rıza, Cemal Tokin, General Ali Fu-
at (Müstakil).

Malatya: 785 rey

İsmet İnönü, Dr. Hilmi Ortaç,
Mahmut Nodim Zabet, Vâsıf, Muttalıp
Okur, Mihri Pektaş, General Osman
Koptagel, Osman Hilmi Taner, Em-
rullah Barın.

Manisa: 988 rey

Dr. Saim Uzel, Hikmet, Kâni Ak-
eken, Mehmet Sabri Toprak, Osman Er-
çin, Refik Şevket Ince, Turgut Türk-
oğlu, Tahir İtici, Yaşar Özoy, Kenan O-
rer, Kâzım Nami Duru.

Maraş: 379 rey

ON ALTINCI YIL, No: 4023

ULUS

Akşam, Pazartesi.

9. NUBAT 1935 CUMHURİYETİ

Türk ulusu dün bütün vatanı seçimiyle beraber seçti ve onun ulu şairini Atatürk'ü seçti. ulusun geleceğini ve birliği, bağımsızlığını her dahi güvence altına. Tarih kütahyası derinliklerle düşünürken de yarı bir kumale ayağındadır.

ON ALTINCI YIL, No: 4023

ULUS

Akşam, Pazartesi.

9. NUBAT 1935 CUMHURİYETİ

Türk ulusu dün bütün vatanı seçimiyle beraber seçti ve onun ulu şairini Atatürk'ü seçti. ulusun geleceğini ve birliği, bağımsızlığını her dahi güvence altına. Tarih kütahyası derinliklerle düşünürken de yarı bir kumale ayağındadır.

ON ALTINCI YIL, No: 4023

ULUS

Akşam, Pazartesi.

9. NUBAT 1935 CUMHURİYETİ

Türk ulusu dün bütün vatanı seçimiyle beraber seçti ve onun ulu şairini Atatürk'ü seçti. ulusun geleceğini ve birliği, bağımsızlığını her dahi güvence altına. Tarih kütahyası derinliklerle düşünürken de yarı bir kumale ayağındadır.

ON ALTINCI YIL, No: 4023

ULUS

Akşam, Pazartesi.

9. NUBAT 1935 CUMHURİYETİ

Türk ulusu dün bütün vatanı seçimiyle beraber seçti ve onun ulu şairini Atatürk'ü seçti. ulusun geleceğini ve birliği, bağımsızlığını her dahi güvence altına. Tarih kütahyası derinliklerle düşünürken de yarı bir kumale ayağındadır.

ON ALTINCI YIL, No: 4023

ULUS

Akşam, Pazartesi.

9. NUBAT 1935 CUMHURİYETİ

Türk ulusu dün bütün vatanı seçimiyle beraber seçti ve onun ulu şairini Atatürk'ü seçti. ulusun geleceğini ve birliği, bağımsızlığını her dahi güvence altına. Tarih kütahyası derinliklerle düşünürken de yarı bir kumale ayağındadır.

ON ALTINCI YIL, No: 4023

ULUS

Akşam, Pazartesi.

9. NUBAT 1935 CUMHURİYETİ

Türk ulusu dün bütün vatanı seçimiyle beraber seçti ve onun ulu şairini Atatürk'ü seçti. ulusun geleceğini ve birliği, bağımsızlığını her dahi güvence altına. Tarih kütahyası derinliklerle düşünürken de yarı bir kumale ayağındadır.

ON ALTINCI YIL, No: 4023

ULUS

Akşam, Pazartesi.

9. NUBAT 1935 CUMHURİYETİ

Türk ulusu dün bütün vatanı seçimiyle beraber seçti ve onun ulu şairini Atatürk'ü seçti. ulusun geleceğini ve birliği, bağımsızlığını her dahi güvence altına. Tarih kütahyası derinliklerle düşünürken de yarı bir kumale ayağındadır.

ON ALTINCI YIL, No: 4023

ULUS

Akşam, Pazartesi.

9. NUBAT 1935 CUMHURİYETİ

Türk ulusu dün bütün vatanı seçimiyle beraber seçti ve onun ulu şairini Atatürk'ü seçti. ulusun geleceğini ve birliği, bağımsızlığını her dahi güvence altına. Tarih kütahyası derinliklerle düşünürken de yarı bir kumale ayağındadır.

ON ALTINCI YIL, No: 4023

ULUS

Akşam, Pazartesi.

9. NUBAT 1935 CUMHURİYETİ

Türk ulusu dün bütün vatanı seçimiyle beraber seçti ve onun ulu şairini Atatürk'ü seçti. ulusun geleceğini ve birliği, bağımsızlığını her dahi güvence altına. Tarih kütahyası derinliklerle düşünürken de yarı bir kumale ayağındadır.

ON ALTINCI YIL, No: 4023

ULUS

Akşam, Pazartesi.

9. NUBAT 1935 CUMHURİYETİ

Türk ulusu dün bütün vatanı seçimiyle beraber seçti ve onun ulu şairini Atatürk'ü seçti. ulusun geleceğini ve birliği, bağımsızlığını her dahi güvence altına. Tarih kütahyası derinliklerle düşünürken de yarı bir kumale ayağındadır.

DIYABEKIR: (İkinci seçmen sayısı: 285): General Kâzım Sevüktekin, Zekâî Apaydın, Zekî Mesud Alsan, Zülfi Tîreğel, Huriye Baha fâ (kadın), Tevfik Bilge, Rüştü.

EDİRNE: (İkinci seçmen sayısı: 368): Faik Kaltakkıran, Şeref Aykurd, Dr. Fatma Şakir (kadın), Mevdi Boy-san.

ELAZİZ: (İkinci seçmen sayısı: 332): Ahmed Saffet Okay, Fazıl Ahmed Aykaç, Fuad Ağralı, Fuad Ziya Çiyiltepe, Tahsin Berk.

ERZİNCAN: (İkinci seçmen sayısı: 312): Abdülhak Fırat, Aziz Samih İliter, Saffet Arıkan, Hikmet Işık.

ERZURUM: (İkinci seçmen sayısı: 810): Aziz Akyürek, Dr. Ahmed Fikri Tuzer, Nafi Atuf Kansu, Nafiz Dumlü, Necib Asım, Tahsin Uzer, Nakiye Elgün (kadın), General Zeki Soydemir, Fuad, Şükrü.

ESKİŞEHİR: (İkinci seçmen sayısı: 422): Ahmed Ösdemir, Emin Sazak, Yusuf Ziya Özer, Osman, İstamet Zihni (müstakil).

GAZİANTEP: (İkinci seçmen sayısı: 688): Ali Kılıç, Nuri Conker, Reşid Ağar, Şahin, Bekir Kaleli, Remzi Güreş, Ömer Asım Aksoy.

GİRESUN: (İkinci seçmen sayısı: 614): Hakkı Tarık Uş, General İhsan

KIRŞEHİR: (İkinci seçmen sayısı: 285): Hazim Boreğçi, Lütfi Müfid Özdeş, Ali Rıza Esat, Mehmed Seyfeli.

KOCAELİ: (İkinci seçmen sayısı: 677): Ali Dikmen, İbrahim Süreyya Yiğit, Kemalettin Alpak, Ragıp Akçın, Salâh Yargı, Dr. General Ziya Nuri, Hasan Hayri Tan, Nedim Bozatkı.

KÜTAHYA: (İkinci seçmen sayısı: 852): Receb Peker, Muhlis Ekmen, Mehmed Somer, Naşid Hakkı Uluğ, İbrahim Dalkılıç, Ömer Davud Diniç, Besim Atalay, Dr. Lütfi Kırdar, Dr. Şakir Ahmed.

MARDİN: (İkinci seçmen sayısı: 609): Abdurrazzak Satana, Ali Rıza Ertem, İrfan Ferid, Hilmi Çoruk, Dr. Rıza Levend, Edib Ergin, Osman Dinçer.

KONYA: (İkinci seçmen sayısı: 1352): Ahmed Hamdi Dikmen, Kâzım Gürel, Muzaffer Göker, Mustafa Ulu-san, Mustafa Lütfi Eken, Naim Hazim Onat, Tevfik Fikret Silay, Kâzım Okay, Bedir Aydılek (kadın), Mustafa Halid, Dr. Osman Şevki Uludağ, Şevket, Ali Rıza, Cemal Tekin, General Ali Fuad (müstakil).

MALATYA: (İkinci seçmen sayısı: 785): İsmet İnönü, Dr. Hilmi Hortaş, Mahmud Nedim Zabcı, Vassıf, Mut-talib Öker, Mihri Pektaş, General Osman Koptağel, Osman Hilmi Taner, Emullah Bayraktar.

SİVAS: (İkinci seçmen sayısı: 873): Necmeddin Sadık, Rasim Başara, Remzi Çiner, Şemseddin Günaltay, Ziya Başara, Vassıf Raşid Seviç, İsmail Mehmed Uğur, Sabiha Görkey (kadın), Hüseyin Gerede, Mithat Şükrü (müstakil).

TEKİRDAĞ: (İkinci seçmen sayısı: 432): Cemil Uybadin, Faik Öztirak, Şakir Keselir, Yahya Kemal, Hüseyin Rahmi Apak.

TRABZON: (İkinci seçmen sayısı: 856): Daniş Eyüpoğlu, Halil Mitat, Hasan Saka, Nebi oğlu Hamdi Ülkümen, Süleyman Gedik, Raif Karadeniz, Seniha Hızal (kadın), Mitat Aydın, Sırrı Day.

URFA: (İkinci seçmen sayısı: 575): Ali Saib Ursavaş, Behçet Günay, Mehmed Emin Yurdakul, Refet Ülgen, General Ahmed, Fuad, Muhiddin.

VAN: (İkinci seçmen sayısı: 263): Hakkı Urgan, Münib Buya, İbrahim Arvas.

YOZGAD: (İkinci seçmen sayısı: 540): Avni Doğan, Sungur, Süleyman Sırrı İçöz, Ömer, Ekrem, Emin Draman.

ZONGULDAK: (İkinci seçmen sayısı: 751): Celal Sahir Erozan, Halil Karatavuş, Ragıp, Rifat Vardar, Hasan Karabacak, Esad, Receb Zühtü So-yak, Dr. Mithat Altırok.

Feminizm kongresi yarın Yıldızda açılıyor

Komiteler dün de çalışmalarına devam ettiler

Açış merasimi nasıl yapılacaktır?

Feminizm kongresinde bulunacak kadın murahhasların birçokları daha dün şehrimize gelmişlerdir. Bunlar arasında Fransız, İngiliz, Norveç, Danimarka, Çekoslovakya, Avusturya ve Hollanda heyetleriyle Yugoslav, Suriye ve Bulgar heyetinden evvelce gelmemiş olanlar bulunmaktadır. Dün gelen Suriye heyetine Madam Hoda başkanlığı etmektedir. Bundan başka Fransada tanınmış kadın avukatların dan Madam Veron, Macar gazetecisi Endesburge gelenler arasındadırlar. İzmir kadınlarını temsilen Bayan Mahdure ve Bayan Süheylâ Balkı ta dün şehrimize gelmişlerdir. Murahhaslar muhtelif otellere inmişler ve bir müddet istirahatetten sonra otomobillerle Yıldız sarayına gitmişlerdir. Türk kadınları yeni gelenleri karşılamışlar, Yıldız sarayını gezdirmişlerdir. Misafirler sarayı fevkalâde bulmuşlar, bilhassa mutfuâtı takdirlerle karşılamışlardır.

Dün gelen murahhaslar

Sulh komitesi de dün toplanmıştır. Beynelmîl komite Yıldızdaki toplantısına dün de devam etmiştir. Dün gelen murahhaslar öğleden sonra yapılan ikinci ictimaa iştirak etmişlerdir. Bu toplantıda muhtelif milletlere ait kadın hukuku mevzuu bahsölümü ve bu varide hükûk münakaşalar olmuş-

Devamı 7 inci sahifede

Feminizm kongresinde dünkü encümen toplantısı

Kadınlar kongresi bugün açılıyor

*Türkiyede erkeklik, kadınlık
mücadelesi yoktur!*

**M. Pektaş intihap hakkı komisyonunda
Türk kadınının vaziyetini anlattı**

Romanya murahhas- ları ne diyor?

Arsulusal kadınlık birliği kongresi bugün saat onda vali Muhiddin Ustün dağın bir nutku ile açılacaktır. Kongre komisyonları dün de ihzari surette çalışmalarına devam etmiştir. Bazı komisyonlar hafi ve bazıları da aleni surette çalışmışlardır. Bunlardan sulh ve uluslar kurumu, kadınların hukuk müsavatı, ahlak müsavatı komisyonları hafi surette toplanmışlardır. Kadınlara rey hakkı verilmesini tetkik eden komisyon da aleni olarak toplanmıştır. Kadınlara rey hakkı verilmesi meselesini tetkik eden komisyon reisi Fransız murahhası Brunschvig idi. Bayan Brunschvig söylediği bir nutukta Fransada kadının vaziyetinden

Kongrede İngiliz murahhasları

bahsetmiş ve Fransa hükümetinin kadınlara mebus seçmek ve seçilmek hak

Devamı 5 inci sahifede

Ek-23 (Kurun, 19 Nisan 1935)

Ek-24 (Kurun, 20 Nisan 1935)

Ek- 25 (Cumhuriyet, 22 Nisan 1935)

PERŞEMBE
de Aka Gündüz, Behçet Kemal, Erci -
mend Ercan, İbrahim Akdoğan, Orhan
Akın, Numanın Staff, Mahmut Ye -
sar, Ömer Rıza, Kaşanlar, Cihat U -
çkun en güzel penaları bulmak.

Cumhuriyet
Onbirinci sene No 3926 Tütraf ve matbuat adresi: Cumhuriyet, İstanbul - Posta kutusu: İstanbul No. 346 Pazartesi 22 Nisan 1935
Fiyatı: Haftası 10 kuruş ve 20 kuruş, Yıllık 100 kuruş ve 200 kuruş, Yıllık 100 kuruş ve 200 kuruş, Yıllık 100 kuruş ve 200 kuruş

Boğazlardaki rejimin değişmesini niçin istedik?
Taymisin, Versaydan sonra Triyanon ve Nöyyi andlarında da sarsıntılar belirirken Çanakkalede bizim durdumumuzun eski halinde kalamıyacağını anlaması lâzımdır
Earis için silâhları azaltan kolektif garanti yolca herkesin durumunu kendi kuvvetlerle koruması zaruridir. Çanakkale bu kaideden hariç kalmaz

Dünya kadınlarının mitingi
Dünkü toplantıda kadınlık hakları etrafında çok kuvvetli nutuklar söylendi ve tezahürat yapıldı

Yukarıda sağda dün gelen meşhur İngiliz sufraget Lady Astor, kadın hakları savunucusu Türk kadın mitinginde nutuk söylerken, solda Tophane tiyatrosunda ki mitingden bir görünüş, ortada sağda dün dünya kadın marşadları Beşiktaş'ta yürüyüş yapıyorlar, ortada sağda dün dünya kadın marşadları Beşiktaş'ta yürüyüş yapıyorlar, ortada sağda dün dünya kadın marşadları Beşiktaş'ta yürüyüş yapıyorlar

Ek-26 (Kurun, 22 Nisan 1935)

Bugünkü miting
Bu akşam saat onyediy buçukta Arslulusal Kadınlar Birliği: Üniversite konferans salonunda sulh mevzuu üzerinde serbest bir miting yapacaktır. Herkes gelebilir.
Mitinge Bayan Seniha Rauf ve Holanda murahhası Bayan Roza Manus başkanlık edecek, Seyhan Seylavi Bayan Esmâ Nayman, Malatya saylavı Bayan Mihri Pektaş, Fransız murahhası Bayan Malater Selye, Birlik Başkanı Bayan Korbet Eşbi ve profesör Dr. Aki! Muh-tar söz söyleyeceklerdir.

[illegible][illegible]